



**STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO  
KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ**

**w ramach**

**PROGRAMU ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH  
NA LATA 2014-2020**

**dla obszaru**

**CZARNKOWSKO-TRZCIANECKIEJ  
LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA**

**GRUDZIEŃ 2015**

## Spis treści

Rozdział I Charakterystyka LGD.....	2
1. Forma prawna i nazwa stowarzyszenia .....	2
2. Zwięzły opis obszaru LGD.....	2
3. Mapa obszaru LGD .....	3
4. Proces tworzenia partnerstwa .....	3
5. Struktura LGD.....	6
6. Skład organu decyzyjnego.....	6
7. Charakterystyka rozwiązań w procesie decyzyjnym.....	7
8. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD.....	8
Rozdział II Partycypacyjny charakter LSR .....	9
1. Opis metod angażowania społeczności lokalnej w przygotowaniu LSR.....	9
2. Opis metod angażowania społeczności lokalnej w proces realizacji strategii .....	13
3. Wskazanie i zwięzła charakterystyka planowanych metod animacji społeczności lokalnej.....	14
Rozdział III Diagnoza – opis obszaru i ludności .....	14
1. Charakterystyka demograficzna.....	15
2. Grupy szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR.....	15
3. Charakterystyka gospodarki / przedsiębiorczości.....	17
4. Opis rynku pracy .....	19
5. Działalność sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego .....	20
6. Problemy społeczne na obszarze LGD.....	21
7. Wewnętrzna spójność obszaru LGD.....	23
8. Obszar LGD atrakcyjny turystycznie.....	23
9. Krótki opis dziedzictwa kulturowego/zabytków .....	24
10. Konsultacje społeczne .....	25
Rozdział IV Analiza SWOT.....	27
Rozdział V Cele i wskaźniki .....	33
Rozdział VI Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru .....	46
Rozdział VII Plan działania .....	49
Rozdział VIII Budżet LSR .....	49
Rozdział IX Plan komunikacji .....	50
Rozdział X Zintegrowanie .....	53
1. Zgodność i komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi/strategicznymi .....	53
2. Integracja różnych sektorów, partnerów, zasobów, branż działalności gospodarczej.....	59
Rozdział XI Monitoring i ewaluacja .....	60
Rozdział XII Strategiczne oddziaływanie na środowisko .....	61
Wykaz wykorzystanej literatury.....	62
Załączniki do LSR .....	62
Załącznik nr 1. Procedura aktualizacji/zmiany LSR .....	63
Załącznik nr 2. Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu .....	65
Załącznik nr 3. Plan działania .....	70
Załącznik nr 4. Budżet LSR.....	74
Załącznik nr 5. Plan komunikacji .....	75

# Rozdział I Charakterystyka LGD

## 1. Forma prawna i nazwa stowarzyszenia

**Nazwa:** Czarnkowsko-Trzcianecka Lokalna Grupa Działania

**Status prawny:** Stowarzyszenie działające na mocy:

- ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (tj. Dz.U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855 z późn. zm.),
- rozporządzenie nr 1303/2013 z dnia 17.12.2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące EFRR, EFS, Funduszu Spójności, EFRROW oraz EFMR oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące EFRR, EFS, Funduszu Spójności i EFMR oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 320),
- rozporządzenie nr 1305/2013 z dnia 17.12.2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez EFRROW i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 487)
- ustawa z dnia 20.02.2015 o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków EFRROW w ramach PROW na lata 2014–2020
- ustawa z dnia 20.02.2015 o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności,
- Statutu.

**Data i numer wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego:** 24.03.2006 r. KRS nr 0000253750.

## 2. Zwięzły opis obszaru LGD

Obszar działania LGD, położony w północnej części województwa wielkopolskiego, składa się z ośmiu gmin tworzących spójną przestrzeń - powiat czarnkowsko-trzcianecki. Wszystkie gminy są członkami LGD, a dokumentami to potwierdzającymi są uchwały Gmin o przystąpieniu do LGD. Całkowita powierzchnia obszaru objętego LSR wynosi 1806 km<sup>2</sup> i zamieszkiwana jest przez 88081 osób. Szczegóły dotyczące obszaru działania LGD w podziale na gminy z uwzględnieniem ich powierzchni, liczby ludności, typu oraz liczby sołectw przedstawia poniższe zestawienie.

**Tabela 1. Ogólna charakterystyka gmin tworzących Czarnkowsko-Trzcianecką Lokalną Grupę Działania**

Gmina	Status Gminy	Liczba ludności (os.)	Powierzchnia (km <sup>2</sup> )	Gęstość zaludnienia (osoba na km <sup>2</sup> )	Liczba sołectw
Czarnków	miejska	11256	10	1121	0
Czarnków	wiejska	11270	347	33	24
Drawsko	wiejska	5974	163	37	12
Krzyż Wlkp.	miejsko-wiejska	8790	174	50	11
Lubasz	wiejska	7457	167	45	15
Połajewo	wiejska	6222	141	44	8
Trzcianka	miejsko-wiejska	24426	374	65	20
Wieleń	miejsko-wiejska	12686	430	29	19
<b>RAZEM OBSZAR LGD</b>		<b>88081</b>	<b>1806</b>	<b>49</b>	<b>109</b>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS wg stanu na 31.12.2013 r. (Bank Danych Lokalnych)

### 3. Mapa obszaru LGD



Źródło: Opracowanie własne

### 4. Proces tworzenia partnerstwa

Lokalna Grupa Działania (LGD) jest zrzeszeniem uczestników publicznych, społecznych i gospodarczych, połączonych partnerstwem, które ustaliło wspólną strategię rozwoju obszarów wiejskich. Wśród władz samorządowych Powiatu Czarnkowsko-Trzcieńskiego, gmin, sołectw, najaktywniejszych organizacji pozarządowych i mieszkańców rodziły się różnego rodzaju inicjatywy mające na celu ożywienie społeczno-gospodarcze obszarów wiejskich. Ażeby wyjść im naprzeciw i zwiększyć efekty realizacyjne postanowiono te oddolne inicjatywy zintegrować ze sobą, poprzez wspólne planowanie i działanie. Tak zrodził się pomysł utworzenia Lokalnej Grupy Działania.

Proces budowy partnerstwa w LGD rozpoczął się w październiku 2005 roku podczas szeregu spotkań jakie miały miejsce przy okazji spotkań informacyjno-szkoleniowych oraz zbierania opinii i ankiet niezbędnych do nakreślenia celów i działań ujętych w ZSROW. Budowę partnerstwa rozpoczęto od znalezienia i zachęcenia potencjalnych liderów środowisk wiejskich i samorządów lokalnych, kandydatów do Lokalnej Grupy Działania. Inicjator spotkania Pan Tadeusz Teterus (obecny Starosta Powiatu Czarnkowsko-Trzcieńskiego), a potem przedstawiciel Urzędu Marszałkowskiego Ireneusz Krupka, który wraz z wolontariuszami ze Starostwa Powiatowego Iwoną Barczyńską oraz Anną Bielejewską organizował spotkania podczas których przybliżał specyfikę Pilotażowego Programu Leader+, jego wiodące tematy. Zaakceptowana została idea utworzenia Lokalnej Grupy Działania i wystąpienia o środki finansowe ze Schematu II Leader+. Wyznaczono też wstępnie tematy wiodące i cele strategiczne. Zważywszy na lokalne warunki uznano, że powinny one dotyczyć rozwoju turystyki i poprawy warunków życia na obszarach wiejskich. Przez aklamację przyjęto inicjatywę dalszego konsultowania w środowisku wiejskim tematów wiodących i celów strategicznych, a potem opracowanie wstępnej wersji ZSROW. Ireneusz Krupka współpracujący ze środowiskami wiejskimi przeprowadził szkolenie informacyjne dotyczące Leadera+ i wiodących tematów oraz celów strategicznych z przedstawicielami rolników z dwóch największych gmin: wiejskiej Czarnków (obecnych 20 rolników) oraz miejsko-wiejskiej Trzcianka (obecnych 27 rolników). Anna Bielejewska spotkała się z reprezentacją rolników powiatu skupioną w Powiatowej Komisji Wielkopolskiej Izby Rolniczej.

Na spotkaniach tych pozyskano ankiety dot. ZSROW, jej tematów wiodących i celów oraz zachęcano do współtworzenia i budowy partnerstwa jakim jest LGD. Pracownicy i wolontariusze z miejscowego Ośrodka Doradztwa Rolniczego podobne szkolenie informacyjno-konsultacyjne przeprowadzili w pozostałych gminach. Poprzez prowadzone późniejsze konsultacje, doradztwo i szkolenia upowszechniano idee Lidera oraz poznawano rzeczywiste potrzeby obszaru. Szczególnie przydatne były konsultacje prowadzone:

- na Komisjach rad gmin, właściwych dla obszarów wiejskich;

- na Komisji Rolnictwa, Leśnictwa, Ochrony Środowiska i Gospodarki Przestrzennej Rady Powiatu Czarnkowsko – Trzcianeckiego;
- na posiedzeniu Komisji Powiatowej Wielkopolskiej Izby Rolniczej;
- w lokalnych towarzystwach turystycznych i agroturystycznych;
- na zebraniach środowiskowych i branżowych.

Do dyskusji nad partnerstwem i jego celami zachęcano też społeczność wiejską regionu poprzez artykuł informacyjno - promocyjny w lokalnej prasie: „Nadnoteckie Echa”, „Tygodnik Nowy”, „Tygodnik Notecki”. Wnioski z dyskusji oraz z diagnozy i analizy SWOT przyczyniły się do zredagowania ostatecznej wersji ZSROW uchwalonej maju w 2006 roku, i skutecznie zrealizowanej w ramach schematu II P.P. Leader+. ZSROW uwzględniała lata 2004-2006 z realizacją do 2008 r. włącznie, zgodnie z zasadą n+2, ale przewidywała też kierunkowo cele i działania na dalsze lata. Przystępując do sporządzenia i uchwalenia Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR) w ramach PROW 2007-2013 wykorzystano po części ustalenia ZSROW i wyniki tamtej konsultacji, zgodnie z zasadą i potrzebą zachowania ciągłości planowania. Niemniej już w I kwartale 2007 r., zaczęto konsolidować lokalną społeczność wokół budowy LSR, jej celów i założeń. Na spotkaniach z ludnością pozyskiwano w trybie ankietyzacji, informacje o zmianach, jakie zaszły na obszarze od czasu budowy ZSROW, dokonano ponownej analizy SWOT i zebrano informację co do oczekiwań społeczności lokalnej na przyszłość. Umożliwiając ludziom realizację prac nad planowaniem swojej lokalnej przyszłości. Utrwalono partnerstwo i skonsolidowano społeczność.

Kolejnym etapem procesu budowania i konsolidowania partnerstwa była realizacja przez Stowarzyszenie projektów, współfinansowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego w ramach konkursów ofert na realizację zadania publicznego:

- w zakresie przedsięwzięć artystycznych służących popularyzacji różnych dziedzin sztuki. W ramach tego zadania odbyły się XIV Wielkopolski Konkurs Sygnalistów Myśliwskich – Goraj Zamek 2008r. oraz
- w zakresie działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych pn. „Wspomaganie rozwoju społeczności lokalnych poprzez działania mające na celu dostosowanie lokalnych strategii rozwoju do wymagań rozwoju obszarów wiejskich”.

To zadanie pozwoliło przeprowadzić osiem spotkań (szkoleń\warsztatów) podczas których od 13 do 22 października 2008 r. na obszarze LGD doprecyzowano cele i przedsięwzięcia Lokalnej Strategii Rozwoju. Przy tej okazji wskazywano społeczności wiejskiej celowość i skuteczność wspólnego działania, co poprawiło klimat do partycypacji partnerów społeczno-gospodarczych i osób fizycznych we wspólnym działaniu. Zarząd zachęcał mieszkańców wsi do poszerzania partnerstwa poprzez wstępowanie do LGD i rozszerzania jego działalności.

Do budowania partnerstwa, jego umacniania i konsolidacji szczególnie przyczynili się:

- przedstawiciele **sektora publicznego** w składzie siedmiu gmin : Gmina Czarnków, Lubasz, Połajewo, Krzyż, Drawsko, Wieleń, Trzcianka i powiat czarnkowsko-trzcianecki.
- przedstawiciele **sektora społecznego**: Związek Kółek Rolniczych, Fundacja „Gębiczyn”, Związek Harcerstwa Polskiego, Powiatowy Związek Ochotniczych Straży Pożarnych, Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Lokalnych „Ostoja”, Powiatowe Koło Gospodyń Wiejskich, Zespół Obrzędowy „Rożanie” z Roska, Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej, Powiatowe Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe oraz wiele osób fizycznych.
- przedstawiciele **sektora gospodarczego** – przedsiębiorcy powiatu Czarnkowsko- Trzcianeckiego, zrzeszeni w Forum Gospodarczym, Bank Spółdzielczy w Czarnkowie, Biuro projektowe ”Fundusze europejskie” , Rejonowy Związek Spółek Wodnych, Wypożyczalnia kajaków, Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo – Usługowe, Pracownia Usług Przyrodniczych, Gospodarstwo Agroturystyczne „Jędrusiowa Chata”.

Wieloletnia działalność LGD to ciągły proces budowania partnerstwa, dzięki któremu wszyscy zainteresowani mieszkańcy, podmioty, instytucje społeczne oraz gospodarcze mogą działać na rzecz rozwoju obszaru LGD.

Od powstania LGD, dzięki jego pośrednictwu udało się zbudować sieć współpracy pomiędzy gminami, zarówno na płaszczyźnie publicznej jak i społecznej. Dużą w tym rolę reputacji, jaką Stowarzyszenie wypracowało przez lata aktywności. Marka „Czarnkowsko-Trzcianeckiej Lokalnej Grupy Działania” jest rozpoznawalna wśród samorządów, jednostek oświatowych, organizacji pozarządowych, a także wśród mieszkańców gmin i przedsiębiorców z obszaru LGD. Znajomość nadaje jej wiarygodności, co ułatwia podejmowanie różnych działań i nawiązywanie współpracy z instytucjami i organizacjami również spoza terenu LGD. Wypracowane modele dobrej współpracy i wymiany doświadczeń pozwalają na coraz skuteczniejsze rozwiązywanie napotkanych problemów z korzyścią dla całego obszaru. Niniejsza LSR będzie je nadal wzmacniać i rozwijać, gdyż naszym największym wyzwaniem było i jest stworzenie obszaru przyjaznego mieszkańcom.

Najistotniejszym etapem budowania partnerstwa było przygotowanie LSR. Odbyły się m.in. konsultacje społeczne i warsztaty mające na celu wypracowanie dokumentu. Partnerzy społeczni, gospodarczy oraz publiczni, zostali zaproszeni na konsultacje społeczne w każdej z gmin objętych działaniem LGD. Dzięki tym spotkaniom poznaliśmy potrzeby i oczekiwania mieszkańców, zostały przedstawione możliwości pozyskiwania środków z Programu PROW 2014-2020 dla poszczególnych beneficjentów. Efektem tego było wyznaczenie zdefiniowanych celów ogólnych i szczegółowych mających na celu polepszenie jakości życia mieszkańców na obszarach wiejskich. Kontynuacją działań LGD będzie realizacja projektów, a zbudowany potencjał w ramach przedsięwzięć będzie dalej poszerzany i udoskonalany.

## **Doświadczenie LGD**

Czarnkowsko-Trzcianecka Lokalna Grupa Działania posiada 10 letnie doświadczenie i wykwalifikowaną kadrę do zarządzania LGD i realizacji operacji, przewidzianych w LSR. Wszyscy obecni pracownicy zatrudnieni w Biurze LGD (3 osoby) posiadają doświadczenie i niezbędną wiedzę do wdrażania i aktualizacji zarówno dokumentu LSR, jak i wszelkich dokumentów o charakterze regionalnym lub lokalnym. Jedna z osób od 2010 r. nieprzerwanie pracuje w biurze Cz-T LGD, a pozostałe dwie osoby posiadają prawie dwuletnie doświadczenie w działaniach Cz-T LGD. W latach 2009–2014 stowarzyszenie przeszło liczne kontrole przeprowadzone m.in. przez pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego oraz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, ale żadna z nich nie wykryła żadnych większych błędów czy uchybień. W celu profesjonalnej realizacji zadań LGD oraz podnoszenia wiedzy i kompetencji pracowników LGD, został opracowany i przyjęty przez Zarząd dokument „Plany szkoleń – Polityka szkoleniowa”. Coroczne plany szkoleń przygotowywane będą w oparciu o zgłoszone przez pracowników zapotrzebowania. Szkolenia te mogą być organizowane i prowadzone we wszystkich pozaszkolnych formach dydaktycznych, m.in. jako zajęcia warsztatowe, seminaria, konferencje oraz kursy. Duże doświadczenie członków LGD i kadry zarządzającej przyczynia się do sprawnego działania Stowarzyszenia. Konieczność ciągłego śledzenia zmian prawnych, dostosowywania LSR do potrzeb mieszkańców, prowadzone i odbyte szkolenia doprowadziły, po dziesięciu latach działania, do pełnej specjalizacji w tematyce pozyskiwania i zarządzania środkami z Europejskiego Funduszu Rolnego w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz wdrażaniu podejścia Leader.

Stowarzyszenie posiada długoletnie i nieprzerwane doświadczenie w realizowaniu projektów współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych, w tym przede wszystkim w realizacji projektów Leader. Edycje podejścia Leader obejmowało realizację następujących programów:

- Czarnkowsko-Trzcianecka Lokalna Grupa Działania – projekt w ramach działania 2.7 Pilotażowy Program LEADER+ (Działanie 2.7 w ramach SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”; 2006–2008; dofinansowanie: 612 634,00 zł),
- operacje przewidziane w Lokalnej Strategii Rozwoju w ramach osi 4 LEADER objętej PROW na lata 2007-2013. W latach 2009-2015 Lokalna Strategia Rozwoju realizowana była na terenie siedmiu gmin członkowskich. Za pośrednictwem LGD mieszkańcy, organizacje społeczne, przedsiębiorcy i samorządy zrealizowały szereg przedsięwzięć służących rozwojowi obszaru, wykorzystując łącznie kwotę 8 294 268,06 zł. Dzięki wdrażaniu LSR członkowie LGD posiadają bogate doświadczenie w realizacji operacji w ramach LSR. Gminy wchodzące w skład LGD w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” zrealizowały projekty inwestycyjne, innowacyjne i służące użytkownikom szerokiej społeczności lokalnej, a zarazem przyczyniły się do podwyższenia atrakcyjności miejscowości obszarów wiejskich. Duża liczba organizacji pozarządowych pozytywnie zrealizowała operacje w ramach działania „Małe projekty” przyczyniające się do tworzenia miejsc rekreacyjnych, kulturalnych i turystycznych często pełniących funkcje świetlic wiejskich. Organizacje te zdobyły doświadczenie w realizacji projektów unijnych poszerzając świadomość możliwości pozyskiwania środków unijnych w swoich społecznościach. Przedsiębiorcy sięgając po środki unijne poprawiali sytuację gospodarczą zarówno swoją, jak i obszaru LGD.

Stowarzyszenie posiada również bogate doświadczenie w realizacji operacji, których zakres był podobny do zakresu realizacji LSR. Przykładami takich projektów są:

- XIV Wielkopolski Konkurs Sygnalistów Myśliwskich – Goraj-Zamek 2008 (2008 r., dofinansowanie z Departamentu Kultury UMWW: 5 000,00 zł.)
- XV Jubileuszowy Wielkopolski Konkurs Sygnalistów Myśliwskich – Goraj – Zamek 2009 (2009 r., dofinansowanie z Departamentu Kultury UMWW: 10 000,00 zł.)
- „Centrum Wspierania Inicjatyw Lokalnych” (2009 r.; dotacja 39 157,00 zł ze środków Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich)

- „Aktywni uczniowie. Przyjazna szkoła” (2010 r.; dotacja 26 231,00 zł ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej z siedzibą w Warszawie).
- „Centrum Wspierania NGO” (2010 r.; dotacja 40 000,00 zł ze środków Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich).
- „Artystycznie, Kulturowo” (2012 r.; dotacja 2 000,00 zł ze środków Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego – Departament Kultury).

Efektom dotychczasowych działań LGD są nie tylko działania własne na rzecz mieszkańców, udział w targach, doradztwo w pozyskiwaniu środków, ale również realizacja projektów partnerskich, współfinansowanych ze środków zewnętrznych.

## 5. Struktura LGD

Członkiem LGD mogą zostać pełnoletnie osoby fizyczne oraz prawne spełniające szczegółowe warunki określone w statucie stowarzyszenia. Skład LGD jest w pełni reprezentatywny dla lokalnej społeczności, bez dominacji jakiegokolwiek grupy interesu. Skład członkowski LGD uwzględnia przedstawicieli wszystkich sektorów i grup szczególnie istotnych z punktu widzenia prawidłowej realizacji LSR oraz mieszkańców. Znaczna większość członków LGD wspiera Stowarzyszenie od początku jego istnienia, dzięki temu dysponuje szeroką wiedzą i doświadczeniem w zakresie wdrażania podejścia Leader, co ułatwi prawidłową i efektywną realizację LSR na lata 2014-2022.

**Tabela 2. Reprezentatywność poszczególnych sektorów w składzie LGD**

Lp.	Sektor	Liczba członków LGD	% składu LGD
1	publiczny	14	8
2	społeczny	72	43
3	gospodarczy	71	43
4	mieszkańcy	10	6
<b>RAZEM</b>		<b>167</b>	<b>100</b>

Źródło: Opracowanie własne

Strukturę Czarnkowsko-Trzcianeckiej LGD tworzą: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Rada, Komisja Rewizyjna oraz Biuro Stowarzyszenia.

**Walne Zebranie Członków** stanowi najwyższą władzę Stowarzyszenia. Odpowiedzialne jest przede wszystkim za uchwalanie kierunków i programu działania Stowarzyszenia, uchwalanie liczby członków, wybór oraz odwoływanie członków z Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej oraz podejmowanie pozostałych decyzji przewidzianych w statucie.

**Zarząd** składa się z 7 członków, wybieranych i odwoływanych spośród osób fizycznych będących członkami Stowarzyszenia lub reprezentantami członków Stowarzyszenia – osób prawnych. Zarząd działa w imieniu Stowarzyszenia realizując cele statutowe, przede wszystkim: kieruje bieżącą działalnością Stowarzyszenia, a także reprezentuje Stowarzyszenie.

**Rada** to organ, do którego kompetencji należy przede wszystkim dokonywanie oceny projektów oraz wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR, a także ustalania przyznanej kwoty wsparcia. Szczegółowy opis Rady znajduje się w punkcie 6 rozdziału.

**Komisja Rewizyjna** jest organem, do którego podstawowych kompetencji należy przede wszystkim kontrolowanie działalności Stowarzyszenia, ze szczególnym uwzględnieniem działalności finansowej, a także dokonywanie oceny pracy Zarządu i Rady.

**Biuro LGD** - jest jednostką administracyjną Stowarzyszenia, która zapewnia pełną obsługę w zakresie spraw administracyjnych, finansowych i organizacyjnych. Prowadzi bieżące sprawy LGD, między innymi poprzez inspirowanie i podejmowanie działań na rzecz Stowarzyszenia. Biurem kieruje Dyrektor Biura zatrudniony przez Zarząd, który może z upoważnienia Zarządu reprezentować Stowarzyszenie w granicach umocowania.

## 6. Skład organu decyzyjnego

Organem decyzyjnym Lokalnej Grupy Działania jest Rada, składająca się z 10 osób wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie spośród członków Stowarzyszenia. WZC wybiera również Przewodniczącą Rady. Do

wyłącznych kompetencji Rady należy przede wszystkim dokonywanie oceny projektów oraz wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR, a także ustalanie przyznanej kwoty wsparcia.

Członkowie Rady tworzą tzw. „trójkąt współpracy”, gdyż reprezentują trzy kluczowe sektory:

**Tabela 3. Aktualny skład Rady LGD**

Lp.	Imię i nazwisko członka Rady	Reprezentowany Sektor	% udział poszczególnych sektorów w Radzie
1	Grzegorz Kaźmierczak	publiczny	20 %
2	Monika Piotrowska	publiczny	
3	Sylwia Marek	społeczny	40 %
4	Anna Mikołajewska-Wojtanowicz	społeczny	
5	Maria Pertek	społeczny	
6	Bartosz Sokulski	społeczny	
7	Jan Michałek	gospodarczy	40%
8	Andrzej Wojciechowski	gospodarczy	
9	Maciej Wolniewicz	gospodarczy	
10	Rezygnacja z powodu zamknięcia działalności Wybór nowego członka Rady nastąpi na najbliższym sprawozdawczo-wyborczym WZC	gospodarczy	

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uchwał Walnego Zebrania

Wyraźnie widać, że ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie posiada większości głosów w podejmowaniu decyzji dotyczących realizacji LSR oraz funkcjonowania LGD. Organ decyzyjny jakim jest Rada jest w pełni reprezentatywny dla wszystkich sektorów. Część członków Rady kontynuuje swoje kadencje wyposażając tym samym organ decyzyjny w bogatą wiedzę związaną z wdrażaniem LSR i funkcjonowaniem LGD.

W celu profesjonalnej realizacji zadań LGD oraz podnoszenia wiedzy i kompetencji członków organu decyzyjnego, został opracowany i przyjęty przez Zarząd dokument „Plany szkoleń – Polityka szkoleniowa”. Coroczne plany szkoleń przygotowywane będą w oparciu o zgłoszone przez przedstawicieli organu decyzyjnego zapotrzebowania. W 2016 roku przewidziano szkolenia z zakresu procedur oceny i wyboru operacji.

## 7. Charakterystyka rozwiązań w procesie decyzyjnym

Najważniejsze z punktu widzenia LGD decyzje, tj. wybór operacji objętych dofinansowaniem w ramach wdrażania LSR, zgodnie ze Statutem, są wyłączną kompetencją Rady. Decyzje Rady, w szczególności decyzje w sprawach związanych z oceną i wyborem operacji oraz ustalaniem kwoty wsparcia podejmowane są w formie uchwały zwykłą większością głosów (każdy członek Rady dysponuje jednym głosem). Tryb głosowania określają procedury wyboru – decyzje podejmowane są poprzez wypełnienie karty oceny operacji.

Warunkiem koniecznym dla prawidłowości przeprowadzenia procesu decyzyjnego jest zagwarantowanie przedstawicielstwa każdego z sektorów (społecznego, gospodarczego i publicznego). Biuro LGD prowadzi ponadto rejestr interesów, bazujący na oświadczeniach przedstawicieli organu decyzyjnego. Członkowie Rady są zobowiązani zachować bezstronność i poufność w wyborze operacji. Członek Rady lub jego reprezentant, który: jest wnioskodawcą wybieranej przez Radę operacji, reprezentuje wnioskodawcę, zachodzi pomiędzy nim a wnioskodawcą stosunek bezpośredniej podległości służbowej, jest z nim spokrewniony, jest osobą fizyczną reprezentującą przedsiębiorstwo powiązane z przedsiębiorstwem reprezentowanym przez wnioskodawcę, zgłosi inne powiązanie z daną operacją lub co do którego zachodzi podejrzenie stronniczości przy wyborze danej operacji, zostaje wykluczony z tego wyboru. Regulamin funkcjonowania Rady zakłada ponadto obowiązek wyłączenia członków Rady w przypadku stwierdzenia innych powiązań. Na podstawie deklaracji Przewodniczący Rady kontroluje, czy skład Rady obecny na posiedzeniu pozwala na zachowanie parytetów. Zastosowanie takich procedur gwarantuje, iż na poziomie podejmowania decyzji w Radzie, ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa



interesu, nie posiada więcej niż 49% praw głosu. Dla zapewnienia prawidłowości wyborów dokonanych przez członków Rady przewidziane są także działania dyscyplinujące w przypadku, gdy członek organu decyzyjnego opuszcza posiedzenia Rady bez usprawiedliwienia lub nierzetelnie wywiązuje się z powierzonych mu obowiązków.

Zasady członkostwa w Radzie i prac organu decyzyjnego regulują zapisy Statutu i Regulaminu Rady LGD, natomiast szczegółowe mechanizmy wyboru i oceny projektów określone są przez Procedury wyboru i oceny operacji. Stanowią one załączniki do wniosku o wybór Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (LSR).

## 8. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

W celu prawidłowego i jasnego funkcjonowania LGD konieczne było opracowanie szeregu dokumentów regulujących działalność stowarzyszenia. Poniżej zestawiono wszystkie procedury związane z funkcjonowaniem LGD, ich sposób uchwalania, aktualizacji oraz opisano kilka głównych kwestii, które są w nich zawarte.

**Tabela 4. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD**

<b>NAZWA DOKUMENTU</b>	
Sposób uchwalania i aktualizacji	Opis głównych kwestii, zawartych w dokumencie
<b>STATUT</b>	
Walne Zebranie Członków	Nadrzędny dokument regulujący funkcjonowanie LGD, zakres praw i obowiązków członków oraz organów LGD
<b>REGULAMIN WALNEGO ZEBRANIA CZŁONKÓW</b>	
Walne Zebranie Członków	Zasady zwoływania i organizacji posiedzeń.
<b>REGULAMIN RADY</b>	
Zarząd LGD	Reguluje kompetencje Rady, prace organu decyzyjnego oraz zawiera mechanizmy wyboru operacji do dofinansowania
<b>REGULAMIN PRACY ZARZĄDU</b>	
Walne Zebranie Członków	Określa zadania, organizację pracy Zarządu, zasady prowadzenia dokumentacji
<b>REGULAMIN PRACY BIURA</b>	
Zarząd LGD	Organizacja pracy biura, regulacje dot. praw i obowiązków pracowników LGD, procedury postępowania
<b>REGULAMIN KOMISJI REWIZYJNEJ</b>	
Walne Zebranie Członków	Zasady zwoływania posiedzeń Komisji, zadania Komisji, sposób prowadzenia dokumentacji i sprawozdawczości
<b>PROCEDURA DOKONYWANIA EWALUACJI I MONITORINGU CZARNKOWSKO-TRZCIANECKIEJ LGD</b>	
Zarząd LGD	elementy funkcjonowania LGD i wdrażania LSR, które będą podlegać ewaluacji; kryteria przeprowadzania ewaluacji LSR oraz działań LGD; elementy, które LGD zamierza monitorować; czas, sposób i okres objęty pomiarem; opis i metody oceny efektywności świadczonego przez pracowników LGD doradztwa oraz wykonywania zadań z zakresu animacji lokalnej i współpracy
<b>REGULAMIN NABORU PRACOWNIKÓW</b>	
Zarząd LGD	Sposób rekrutacji nowych pracowników
<b>POLITYKA BEZPIECZEŃSTWA PRZETWARZANIA DANYCH OSOBOWYCH</b>	
Zarząd LGD	Reguluje zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD, a także zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych.
<b>POLITYKA RACHUNKOWOŚCI</b>	
Zarząd LGD	Sposób prowadzenia księgowości.

Źródło: opracowanie własne

Opisane dokumenty określają szczegółowo podział zadań pracowników biura, a także zapewniają adekwatność wymagań przypisanych poszczególnym stanowiskom do przewidzianych obowiązków.

LGD w Regulaminie Pracy Biura określiła zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy oraz metody ich pomiaru: m.in. organizacja wolontariatu, przydzielanie mieszkańcom aktywnych ról i konkretnych zadań w projektach (w tym także ról animatorów społecznych), organizowanie społeczności przez tworzenie sieci kontaktów i współpracy,

organizowanie szkoleń, warsztatów, prezentacji, podczas których mieszkańcy mogą wystąpić nie tylko jako uczestnicy, ale także jako prelegenci, zajęcia plenerowe, imprezy integracyjne, konkursy ze środków Programu PROW 2014-2020.

Na wszystkich stanowiskach w Biurze LGD (związanych ze świadczeniem doradztwa oraz animacji lokalnej i współpracy) określono metody pomiaru jakości świadczonych usług. Metodą oceny efektywności świadczonego doradztwa będzie badanie ankietowe pod kątem następujących kryteriów: przydatności przekazanych podczas doradztwa wiedzy/umiejętności, możliwość zastosowania wiedzy oraz umiejętności nabytych podczas doradztwa w pracy, wiedzy osoby prowadzącej sesję doradczą, udzielenia przez doradcę wyczerpujących odpowiedzi na pytania Uczestnika/Uczestniczki doradztwa, umiejętności przekazywania wiedzy przez doradcę, korzyści, jakie przyniosło uczestnictwo w sesjach doradczych. Efektywność doradztwa świadczonego w Biurze, podlega bieżącej ocenie poprzez ewidencjonowanie ankiet monitorujących wypełnianych przez beneficjentów po etapie świadczenia usługi. Jakość prowadzonych przez pracowników Biura LGD działań, oceniania jest zgodnie z procesem monitoringu i ewaluacji – działania w tym zakresie opisano w załączniku nr 2 do LSR. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości, niewłaściwego świadczenia doradztwa lub braku zadowolenia ze strony beneficjentów, przewiduje się interwencję organów stowarzyszenia i wprowadzenie koniecznych zmian.

## Rozdział II Partycypacyjny charakter LSR

W proces budowy niniejszej strategii zostało zaangażowane społeczeństwo lokalne. To mieszkańcy obszaru LGD, niezależnie od pozycji społecznej czy wieku, mieli kluczowe znaczenie w procesie planowania dokumentu, ponieważ nikt tak dobrze nie zdefiniuje swoich potrzeb i problemów, jak grupa mieszkańców, których te problemy dotyczą. Partycypacyjny charakter LSR wynika więc z ciągłego zaangażowania mieszkańców obszaru LGD w proces powstawania kluczowych zapisów strategii. Dlatego też w procesie opisywania LSR, jako kluczowe – obok danych wynikających ze statystyki publicznej – uznawano informacje pochodzące z szerokich konsultacji społecznych, w których uczestniczyli przedstawiciele głównych grup istotnych z punktu widzenia realizacji zapisów dokumentu. Przedstawiony poniżej schemat zaangażowania społeczności lokalnej w pisanie LSR pozwolił na zmobilizowanie szerokiego grona mieszkańców reprezentujących wszystkie sektory partnerstwa LGD. Dzięki zastosowaniu wielu metod i technik, mieszkańcy z powodzeniem mogli dopasować formę włączenia się w opracowanie LSR do swoich oczekiwań i preferencji. Wynikiem tego, w proces budowy dokumentu strategicznego udało się również włączyć osoby uznane w LSR za defaworyzowane.

### 1. Opis metod angażowania społeczności lokalnej w przygotowaniu LSR

Metody i techniki wykorzystywane w procesie przygotowania LSR:

#### 1.1. Spotkania konsultacyjne (warsztatowo-informacyjne)

W ramach konsultacji społecznych przeprowadzono po jednym spotkaniu w każdej gminie wchodzącej w skład LGD (8 spotkań). W spotkaniach brali udział przedstawiciele wszystkich sektorów partnerstwa LGD, a także „zwykli” mieszkańcy. Dzięki zastosowaniu przez moderatora aktywnych i angażujących technik warsztatowych (np. burza mózgów) udało się zebrać szereg informacji niezbędnych do opracowania kolejnych części LSR. Konsultacje prowadzone były w ten sposób, aby każda osoba z terenu LGD mogła wziąć w nich udział, dlatego odbywały się w każdej gminie, w różne dni tygodnia oraz o różnych porach. W celu zapewnienia jak najszerszego udziału grup interesów mieszkańcy o spotkaniach informowani byli poprzez zastosowanie różnorodnych metod i kanałów komunikacji tj. za pośrednictwem: lokalnej prasy (Nadnoteckie Echo), Internetu (oficjalna strona LGD, strony gmin członkowskich LGD, profil na portalu społecznościowym Facebook), informacji na tablicach ogłoszeń (LGD i gmin członkowskich) maili wysyłanych do członków LGD, informacji wysyłanych do osób zapisanych w newsletterze dostępnym na oficjalnej stronie LGD, a także telefonicznie i metodą bezpośrednich kontaktów przez członków, pracowników LGD i gmin członkowskich, którzy docierali z informacją o spotkaniach m.in. do sołtysów, radnych, przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej, przedsiębiorców, rolników, organizacji pozarządowych, aktywnych liderów i mieszkańców.

Grupa docelowa: sektor społeczny, gospodarczy, publiczny, mieszkańcy obszaru LGD

W spotkaniach uczestniczyło 210 osób.

Terminy i miejsca spotkań: 24.08.2015 r. (Gmina Miasta Czarków, Gmina Wieleń), 27.08.2015 r. (Gmina Połajewo, Gmina Czarnków), 28.08.2015 r. (Gmina Trzcianka), 31.08.2015 r. (Gmina Krzyż Wlkp., Gmina Drawsko), 1.09.2015 (Gmina Lubasz).

### **1.2. Otwarta przestrzeń (punkt informacyjno-konsultacyjny)**

W ramach zbierania informacji niezbędnych do opracowanie LSR zorganizowano stoisko konsultacyjno-informacyjno-promocyjne podczas Powiatowo-Gminnego Święta Plonów. Prowadzone rozmowy z mieszkańcami pozwoliły zebrać informacje, które zostały wykorzystane przy tworzeniu kolejnych rozdziałów LSR. Dodatkowo udało się zebrać informacje na temat wdrażania wcześniejszego LSR i wyciągnąć konstruktywne wnioski na przyszłość.

Grupa docelowa: sektor społeczny, gospodarczy, publiczny, mieszkańcy obszaru LGD

W wywiadzie udział wzięło 91 osób.

Termin i miejsce: Sarbia-Sarbka, 30.08.2015 r. godz. 14:30-19:00.

### **1.3. Badania ankietowe**

W ramach metody przeprowadzono charakterystyczne dla całego obszaru badania ankietowe, w których udział wzięło 107 osób. Udało się zebrać niezbędne dane do projektowania kolejnych metod włączenia społecznego oraz opracowania kolejnych rozdziałów LSR. Dzięki zastosowanej metodzie, możliwość wypowiedzi mieli wszyscy mieszkańcy obszaru LGD. W ramach ankiety mieszkańcy mogli wypowiedzieć się m.in. na temat problemów gminy, określić potrzeby, wskazać działania, które chcieliby podjąć w przyszłości. Dzięki temu zidentyfikowano słabe i mocne strony obszaru LGD, a także potencjały oraz preferowane kierunki działania w ramach LSR. Podsumowano także dotychczasową działalność LGD.

Przygotowana przez pracowników biura ankieta w wersji elektronicznej została upubliczniona na stronach internetowych LGD oraz urzędów gmin członkowskich. Dodatkowo w wersji papierowej udostępniona została w Biurze LGD oraz przekazana została uczestnikom spotkań konsultacyjnych i osobom odwiedzającym punkt informacyjno-konsultacyjny.

Grupa docelowa: sektor społeczny, gospodarczy, publiczny, mieszkańcy obszaru LGD

Termin przeprowadzenia: sierpień-wrzesień 2015 r.

### **1.4. Panel konsultacyjny LSR na lata 2014-2022**

Na oficjalnej stronie internetowej LGD utworzono panel konsultacyjny jako internetowe narzędzie komunikacji z lokalną społecznością. Dzięki niemu mieszkańcy obszaru LGD, którzy nie mieli możliwości wzięcia udziału w pozostałych metodach partycypacji mogli wyrazić swoje zdanie m.in. na temat problemów, celów, wskaźników, działań, a także planu komunikacyjnego oraz monitoringu i ewaluacji LSR. Dzięki zastosowaniu tej metody możliwość włączenia się w pisanie LSR otrzymali przede wszystkim młodzi mieszkańcy. Ankiety oraz formularze uwag umieszczone w panelu zbierano na poszczególnych etapach pisania LSR. Informacja o zastosowanej metodzie została przekazana mieszkańcom obszaru za pośrednictwem: Internetu (oficjalna strona LGD, strony gmin członkowskich LGD, profil na portalu społecznościowym Facebook), informacji przekazanych do osób zapisanych w newsletterze dostępnym na oficjalnej stronie LGD, maili wysyłanych do członków LGD. Konsultacje online były przeprowadzane również po wypracowaniu kolejnych elementów LSR, tak aby wersja wypracowana na podstawie zebranych danych i innych metod konsultacyjnych oraz pracy zespołu i grupy roboczej, była również poddana ocenie przed złożeniem LSR w konkursie na jej wybór. Dzięki temu możliwe było zebranie uwag do dokumentów już opracowanych i stworzenie w pełni uspołecznionej Strategii. W panelu prezentowane były wyniki, raporty z przeprowadzonych konsultacji na poszczególnych etapach opracowania LSR, ale i też dokumenty programowe, akty prawne dotyczące przyszłego okresu programowania.

Grupa docelowa: sektor społeczny, gospodarczy, publiczny, mieszkańcy obszaru LGD

Termin i miejsce: sierpień - grudzień 2015 r.

## **1.5. Arkusz pomysłu**

W ramach włączenia jak najszerszego grona mieszkańców do opracowania LSR przygotowano dokument skierowany bezpośrednio do wszystkich potencjalnych beneficjentów projektów. Dzięki tej metodzie mieszkańcy mieli możliwość zgłaszania swoich pomysłów, które chcieliby zrealizować w przyszłości. Arkusze pomysłów opisujące projekty należało dostarczyć do biura w formie papierowej bądź elektronicznej. Metoda pozwoliła na zebranie ważnych danych wskazujących jakie działania w ramach LSR będą chętnie podejmowane przez beneficjentów. Arkusz pomysłu wraz z informacją na temat możliwości składania dostępny był w wersji elektronicznej na oficjalnej stronie LGD, gmin członkowskich oraz w wersji papierowej w biurze LGD. Dodatkowo mieszkańcy o możliwości składania arkuszy informowani byli podczas spotkań konsultacyjnych w gminach i rozmów w ramach „otwartej przestrzeni”, za pośrednictwem prasy lokalnej „Na Głos”, telewizji lokalnej „ASTA” oraz w punkcie konsultacyjnym w biurze LGD.

Grupa docelowa: potencjalni beneficjenci z sektora społecznego, gospodarczego, publicznego oraz mieszkańcy obszaru LGD

Termin zbierania arkuszy: sierpień – wrzesień 2015 r.

Zebrano łącznie: 679 arkuszy pomysłów

## **1.6. Punkt konsultacyjny w biurze LGD**

Stworzono miejsce, w którym przez cały okres tworzenia dokumentu strategicznego, osoby, które chciały skorzystać z pomocy, uzyskać informacje lub wziąć udział w pracach nad strategią w inny sposób, mogły to uczynić za pośrednictwem telefonu, maila i/lub bezpośrednio podczas spotkania w biurze LGD. Dzięki temu zainteresowani mieszkańcy obszaru LGD mogli z powodzeniem wybrać jak najbardziej optymalną dla siebie metodę zaangażowania się w pisanie nowej LSR. O możliwościach korzystania z punktu konsultacyjnego mieszkańcy obszaru informowani byli za pośrednictwem oficjalnej strony internetowej LGD, podczas spotkań konsultacyjnych w gminach oraz rozmów z mieszkańcami w ramach „otwartej przestrzeni”, a także za pomocą ogłoszeń wywieszonych w siedzibie LGD i gminach członkowskich.

Termin przeprowadzenia: lipiec - grudzień 2015 r., zrealizowano 10 konsultacji.

## **1.7. Grupa robocza**

Przeprowadzono warsztaty strategiczne z przedstawicielami samorządów gminnych, sektora społecznego, gospodarczego, publicznego oraz z mieszkańcami obszaru. Podczas spotkań pogłębiano wiedzę na temat obszaru, działalności LGD, a także wypracowano szereg informacji dotyczących kolejnych rozdziałów LSR. Dodatkowo w ramach dialogu społecznego określono potrzeby rozwojowe w kontekście uwarunkowań lokalnych i ram działania LGD. Grupa robocza podsumowała informacje zebrane i opracowane w trakcie tworzenia kolejnych części LSR. Biorąc pod uwagę wszelkie działania konsultacyjne, opracowano wspólnie ostateczną wersję LSR. Przez cały okres tworzenia LSR grupa robocza spotykała się bezpośrednio (podczas spotkań grupowych bądź indywidualnych w biurze LGD), a także kontaktowała się ze sobą telefonicznie bądź za pomocą poczty elektronicznej.

Informacje na temat spotkań były przekazywane liderom lokalnym wyłonionym z poszczególnych gmin członkowskich, jak również na oficjalnej stronie internetowej LGD.

Grupa docelowa: przedstawiciele społeczności lokalnej z sektorów społecznego, gospodarczego i publicznego z gmin członkowskich LGD, ze szczególnym uwzględnieniem osób działających na rzecz osób wykluczonych społecznie. Osoby, których wiedza, doświadczenie, bądź plany odnośnie przyszłego rozwoju łączyły się z zakresem i tematyką strategii.

W warsztatach uczestniczyło łącznie 40 osób.

Termin realizacji: sierpień-grudzień 2015 r.; spotkania: 13.10.2015r., 15.10.2015 r., 29.10.2015 r. (Czarnków)

## **1.8. Zespół roboczy**

Zarząd LGD powołał zespół roboczy ds. opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju. W skład zespołu weszli przedstawiciele wszystkich sektorów tworzących LGD (wyznaczeni członkowie zarządu, pracownicy biura LGD, a

także wytypowani członkowie), którzy posiadali niezbędną wiedzę i doświadczenie do opracowania LSR. Zespół roboczy odpowiedzialny został m.in. za koordynację procesu przygotowania LSR, zebrania i analizę danych niezbędnych do opracowania strategii, wsparcie organizacyjne i merytoryczne w partycypacyjnym procesie tworzenia strategii, analizę wniosków z konsultacji, wypracowanie wstępnej i ostatecznej wersji strategii. Przez cały okres tworzenia LSR zespół roboczy spotykał się bezpośrednio (podczas spotkań grupowych bądź indywidualnych w biurze LGD), a także kontaktował się ze sobą telefonicznie bądź za pomocą poczty elektronicznej.

Zespół tworzyło 6 osób.

Termin realizacji: lipiec-grudzień 2015 r.

### **Zastosowane metody partycypacji w zależności od etapu opracowywania LSR:**

W poszczególnych etapach prac nad LSR wykorzystano różnorodne metody partycypacji, angażując tym samym możliwie szerokie spektrum uczestników. W pracę na omawianych etapach zostali zaangażowani, na równych zasadach i przy w miarę zachowanych proporcjach, przedstawiciele wszystkich sektorów, na których oparte jest działanie LGD, tj. przedstawiciele sektora społecznego, publicznego, gospodarczego i mieszkańców.

#### **ETAP 1 – definiowanie potrzeb i problemów (tzw. partycypacyjna diagnoza i analiza SWOT)**

W pierwszej kolejności zespół roboczy dokonał analizy danych zastanych, zawierających informacje o zasobach obszaru, warunkach do rozwoju przedsiębiorczości, strukturze lokalnej społeczności, problemach rynku pracy czy potencjalnych grupach defaworyzowanych. Analizy dokonano w oparciu o m.in. dokumenty własne, badania, publikacje oraz dane z GUS, PUP, GOPS, MOPS. Następnie definiowano potrzeby i problemy mieszkańców poprzez wykorzystanie następujących form partycypacyjnych: spotkania konsultacyjne, otwarta przestrzeń, badania ankietowe, panel konsultacyjny LSR na lata 2014-2022, arkusz pomysłu, punkt konsultacyjny w biurze LGD, warsztaty grupy roboczej. Wykorzystując omawiane metody zespół roboczy opracował diagnozę obszaru LGD, określił analizę SWOT oraz wstępną wersję celów LSR.

#### **ETAP 2 – określania celów i ustalania ich hierarchii,**

Budowę celów i wskaźników wynikających ze zidentyfikowanych wyzwań oparto o spotkania konsultacyjne, otwartą przestrzeń, badania ankietowe, panel konsultacyjny LSR na lata 2014-2022, arkusz pomysłu, punkt konsultacyjny w biurze LGD, warsztaty grupy roboczej. Dzięki informacjom zebranych przy zastosowaniu w/w metod zespół roboczy określił partycypacyjnie cele i wskaźniki rozwoju LGD oraz ustalił ich hierarchię.

#### **ETAP 3 – poszukiwanie rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii**

Adekwatność rozwiązań w kontekście faktycznych potrzeb społecznych zapewniono m.in. poprzez spotkania konsultacyjne, otwartą przestrzeń, badania ankietowe, panel konsultacyjny LSR na lata 2014-2022, arkusz pomysłu, punkt konsultacyjny w biurze LGD, warsztaty grupy roboczej i zespołu roboczego. Dzięki zastosowanym metodom zdefiniowano pomysły/przedsięwzięcia rozwojowe, które zapewniają rozwój LGD w kontekście niwelowania czy zmniejszania barier/wykluczenia i wykorzystania potencjału obszaru i mieszkańców.

#### **ETAP 4 – etap formułowania wskaźników realizacji LSR**

W ramach określenia wskaźników zebrano informacje przede wszystkim zbierając arkusze pomysłów, spotkania konsultacyjne, panel konsultacyjny LSR na lata 2014-2022, punkt konsultacyjny w biurze LGD, warsztaty grupy roboczej i zespołu roboczego. Wskaźniki ustalono w oparciu o własne propozycje osób/podmiotów opisujących projekty oraz proponowane i opiniowane w drodze konsultacji pomysły.

#### **ETAP 5 – Identyfikacja grup docelowych strategii**

Grupy docelowe LSR identyfikowano głównie w początkowej fazie prac nad strategią – w drodze analizy danych zastanych (wspominanych podczas Etapu 1) oraz poprzez kluczowe dla procesu następujące formy partycypacyjne: spotkania konsultacyjne, otwarta przestrzeń, badania ankietowe, panel konsultacyjny LSR na lata 2014-2022, arkusz pomysłu, punkt konsultacyjny w biurze LGD, warsztaty grupy roboczej. Wykorzystując omawiane metody zespół roboczy opracował diagnozę obszaru LGD, określił analizę SWOT oraz wstępną wersję celów LSR. Dzięki

zastosowanym metodom zdefiniowano również kluczowe grupy docelowe jako istotne w rozwoju LGD, w tym grupy defaworyzowane.

#### ETAP 6 – opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru

W pierwszej kolejności zbierano opinie mieszkańców na temat zasad sprawiedliwej oceny i wyboru operacji. Na spotkaniach konsultacyjnych oraz warsztatach grupy roboczej byli przedstawiciele wszystkich sektorów partnerstwa LGD. Należy również zaznaczyć, że wśród uczestników były osoby, które składały wnioski w minionym okresie programowania, co pozwoliło na przeprowadzenie konstruktywnej dyskusji na temat wad i zalet zasad i kryteriów minionego okresu programowania. Mieszkańcy mieli również możliwość podzielenia się swoimi uwagami za pomocą panelu konsultacyjnego LSR i punktu konsultacyjnego w biurze LGD. Zebrane w ten sposób dane zostały opracowane i omówione na kolejnych spotkaniach zespołu roboczego i grupy roboczej oraz poddane konsultacjom społecznym w wersji elektronicznej na stronie internetowej bądź papierowej w biurze LGD. Ostateczna wersja uwzględniała uwagi zgłaszane w trakcie konsultacji.

#### ETAP 7 – opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji

W pierwszej kolejności przeprowadzono spotkania konsultacyjne, na których uczestnicy mogli określić sposób i zakres swojego zaangażowania w monitorowanie i ewaluację wdrażania LSR. Mieszkańcy nieobecni na spotkaniach mogli wziąć udział w ankiecie umieszczonej w panelu konsultacyjnym bądź bezpośrednio w punkcie konsultacyjnym w biurze LGD, gdzie znalazły się kwestie dotyczące tej części partycypacyjnego charakteru LSR. Ostatnim etapem prac nad określeniem zasad monitorowania i ewaluacji były prace grupy i zespołu roboczego oraz konsultacje online wypracowanego dokumentu zamieszczonego na stronach LGD.

#### ETAP 8 – przygotowanie planu komunikacyjnego

Głównymi metodami, jakie zostały wykorzystane przy opracowaniu planu komunikacyjnego były spotkania konsultacyjne i grupy roboczej, ankiety (w wersji elektronicznej i papierowej), rozmowy z mieszkańcami w punkcie konsultacyjnym (na dożynkach powiatowo-gminnych, w biurze LGD). Dzięki zastosowanym metodom mieszkańcy mieli możliwość wypowiedzi na temat preferowanych form komunikacji oraz chęci brania udziału w różnego rodzaju działaniach LGD. Zebrano również wiedzę na temat doświadczeń LGD w realizacji działań komunikacyjnych w latach wcześniejszych. Wypracowany przez zespół roboczy plan komunikacyjny uwzględniający zebrane uwagi został poddany konsultacjom online za pomocą panelu dostępnego na stronie LGD oraz bezpośrednio w biurze LGD.

Dane z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR, które wykorzystane zostały do opracowania LSR, zostały każdorazowo zaprezentowane przy charakterystyce danego etapu. Wnioski, propozycje i rekomendacje z poszczególnych etapów prac nad strategią analizowane były każdorazowo przez zespół roboczy. Zestawienie uwag i rekomendacji prowadzone przez zespół sporządzane było w formie tabelarycznej uwzględniało treść propozycji zgłaszającego, decyzję LGD, uzasadnienie w przypadku odrzucenia lub odroczenia włączenia do strategii.

Należy zauważyć, iż dołożono wszelkich starań, aby uspołeczniony proces opracowania strategii przełożył się na zaplanowanie działań adekwatnych do potrzeb i wykorzystania szans rozwojowych oraz większego włączenia społecznego mieszkańców. Różnorodność zastosowanych metod partycypacyjnych i prowadzonych działań włączających mieszkańców, stanowi istotny fundament dla racjonalnie i ambitnie określonych celów, mających przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców.

Poszczególne rozdziały LSR, zawierają informacje o źródłach danych z procesów partycypacyjnych.

## 2. Opis metod angażowania społeczności lokalnej w proces realizacji strategii

Zaangażowanie społeczności lokalnej w budowanie strategii jest ważnym procesem uspołeczniania LSR. Mieszkańcy obszaru LGD powinni mieć możliwość włączania się również w proces realizacji strategii, nie tylko w roli beneficjentów, ale również „współzarządzających” o kierunkach rozwoju, zmianach w dokumencie strategicznym oraz ocenie wdrażania i funkcjonowania LGD. W związku z tym wypracowano metody angażowania mieszkańców w

różnych momentach jej wdrażania. Są one spójne z planem komunikacyjnym, sposobem prowadzenia monitoringu i ewaluacji, a także procedurą aktualizacji LSR i zmiany lokalnych kryteriów wyboru. Umożliwiają kilkustopniowe włączanie się (bez przeszkód i przy wykorzystaniu preferowanych form) we wdrażanie LSR przedstawicieli wszystkich sektorów partnerstwa LGD, w tym mieszkańców. Ważnym elementem angażowania społeczności lokalnej w proces realizacji LSR będzie powołanie grupy roboczej składającej się z Zarządu LGD, pracowników biura oraz przedstawicieli gmin członkowskich będących dodatkowym „łącznikiem” pomiędzy LGD a lokalnym społeczeństwem.

**Tabela 5. Metodyka angażowania społeczności lokalnej w proces realizacji LSR**

Moment / Metodyka	Monitorowanie i ocena realizacji strategii	Aktualizacja strategii	Opracowanie i zmiany lokalnych kryteriów wyboru
Metody	Badania ankietowe Otwarta przestrzeń Panel konsultacyjny Punkt konsultacyjny w biurze LGD Spotkania konsultacyjne Warsztaty grupy roboczej		
Grupa docelowa	Przedstawiciele trzech sektorów partnerstwa LGD Liderzy społeczności lokalnej Wszyscy mieszkańcy obszaru LGD ze szczególnym uwzględnieniem członków LGD Grupy defaworyzowane uwzględnione w LSR Pracownicy LGD		

Źródło: opracowanie własne

### 3. Wskazanie i zwięzła charakterystyka planowanych metod animacji społeczności lokalnej

Szerszy opis planowanych działań i kampanii mających na celu włączenie społeczności lokalnej i jej animację znajduje się w rozdziale IX Plan komunikacji. Warto jednak wskazać, że LGD przez cały okres wdrażania LSR będzie podejmowało działania mające na celu:

1. Podniesienie jakości realizowanych operacji i składanych wniosków,
2. Pomoc osobom, które z różnych przyczyn nie są w stanie samodzielnie starać się o wsparcie z wdrażania LSR,
3. Bieżącą analizę, identyfikację oraz motywowanie środowisk, które potencjalnie mogą być zainteresowane realizacją operacji z zakresu rozwoju lokalnego, a z jakichś względów tego nie robią
4. Aktywizację mieszkańców do włączenia się w szeroko rozumiany rozwój lokalny.

Powyższe działania będą realizowane poprzez:

1. Bieżący Monitoring i analizę osób, które składają wnioski, uczestniczą w doradztwie i/lub są zainteresowane wdrażaniem LSR – na podstawie prowadzonego monitoringu możliwe będzie rozpoznanie osób i grup, które włączają się we wdrażanie LSR i zaplanowanie podejmowania działań aktywizacyjnych,
2. Prowadzenie stałego doradztwa w biurze LGD
3. Prowadzenie szkoleń dla potencjalnych beneficjentów i spotkań informacyjnych na temat wdrażania LSR, naborów, wniosków oraz realizowanych operacji
4. Stały kontakt ze wszystkimi sektorami partnerstwa i mieszkańcami poprzez spotkania bezpośrednie, kontakt telefoniczny, mailowy w sprawach związanych z wdrażaniem LSR i realizowaniem operacji
5. Organizowanie wydarzeń promocyjnych i informacyjnych dla mieszkańców całego obszaru.

## Rozdział III Diagnoza – opis obszaru i ludności

Diagnoza obszaru jest podstawą do opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju. Dotyczy zasobów i potencjału, jak również problemów oraz braków obszaru i społeczności. Została przygotowana w oparciu o dane statystyczne i badania własne, we współpracy z Grupą Roboczą ds. LSR. Dokonana diagnoza dotyczyła szerokiego zakresu badań, w rozdziale ostatecznie zaprezentowane zostały te elementy, które mogą podlegać wsparciu w ramach LSR. Jako datę

bazową w danych statystycznych przyjęło 31.12.2013 r., badając zmiany w czasie wdrażania poprzedniego PROW 2007-2013. Do procesu powstania diagnozy obszaru zaproszono wszystkich mieszkańców obszaru poprzez wykorzystanie szeregu zróżnicowanych metod i narzędzi partycypacyjnych opisanych w rozdziale II LSR.

## 1. Charakterystyka demograficzna

Podstawowym obszarem kształtującym sytuację społeczną zbiorowości jest demografia. Obszar LGD jest pod tym względem w stosunkowo dobrej sytuacji: liczba ludności od kilku ostatnich lat jest stabilna, a po szybkim wzroście ustabilizowała się na obecnym poziomie. Wzrost liczby mieszkańców w czasie niekorzystnych prognoz demograficznych należy uznać za tendencję pozytywną. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania kraju nie przewiduje, aby LGD groziła depopulacja w kontekście najbliższych dekad. Niestety, najsilniejsze procesy demograficzne, charakterystyczne dla naszego kręgu cywilizacji: starzenie się społeczeństwa oraz niska liczba urodzeń są zauważalne również na obszarze objętym LSR.

Liczba ludności obszaru LGD według danych GUS w 2013 r. wynosiła 88081 osób. Najwięcej osób zamieszkiwało tereny wiejskie – 47 294 (54%). W strukturze ludności obszaru LGD jest zachowana równowaga płci i w większości gmin obszaru liczba kobiet i mężczyzn jest zbliżona. W badanych latach wśród mieszkańców LGD większy odsetek stanowiły kobiety (50,5%). Współczynnik feminizacji w roku 2013 wynosił 102, co oznacza niewielką dominację kobiet.

**Tabela 6. Podstawowe dane dotyczące ludności obszaru LGD**

Gmina	Gęstość zaludnienia (osoba na km <sup>2</sup> )	Liczba mieszkańców	W tym:		Osoby w wieku			Saldo migracji	Przyrost naturalny
			kobiety	mężczyźni	0-24	25-49	50 i więcej		
Czarnków (miejska)	1121	11256	5783	5473	2955	4099	4202	-96	6
Czarnków (wiejska)	33	11270	5591	5679	3718	4085	3467	-19	53
Drawsko	37	5974	2965	3009	1835	2172	1967	-10	-12
Krzyż Wlkp.	50	8790	4465	4325	2530	3187	3073	5	-9
Lubasz	45	7457	3748	3709	2502	2771	2184	15	14
Połajewo	44	6222	3082	3140	2032	2304	1886	4	6
Trzcianka	65	24426	12400	12026	7155	8915	8356	-52	-22
Wieleń	29	12686	6404	6282	3669	4594	4423	-59	-12
<b>RAZEM OBSZAR LGD</b>	<b>49</b>	<b>88081</b>	<b>44438</b>	<b>43643</b>	<b>26396</b>	<b>32127</b>	<b>29558</b>	<b>-212</b>	<b>24</b>

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS z 31.12.2013 r. (Bank Danych Lokalnych)

## 2. Grupy szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR

Na obszarze LGD zidentyfikowano następujące kluczowe grupy docelowe i defaworyzowane:

- **Mieszkańcy obszaru LGD** – ponieważ LSR powinna realizować cele, które będą służyć społeczności lokalnej.
- **Turyści** – wskazani ze względu na dużą zależność obszaru LGD od rozwoju sektora turystycznego.
- **Przedsiębiorcy i podmioty gospodarcze, lokalni wytwórcy** – podmioty, które rozwijając się mogą przyczynić się do przywrócenia grup defaworyzowanych na rynek pracy i w obieg społeczny i gospodarczy. Wspieranie przedsiębiorców będzie wpływać na spadek bezrobocia, a co za tym idzie – podniesienie jakości życia mieszkańców.
- **Przedstawiciele trzeciego sektora** (organizacje pozarządowe, OSP, grupy nieformalne, w tym Koła Gospodyń Wiejskich, zespoły regionalne i ludowe, itp.) – będące wyrazem aktywności obywatelskiej, nośnikami tradycji i kultury oraz podmiotami aktywnie działającymi na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego i zagwarantowania spójności społecznej obszaru.
- **Samorządy gminne** (władze publiczne i instytucje publiczne) – jako podmioty odpowiedzialne m.in. za rozwój infrastruktury i oferty czasu wolnego, a także jako podmioty odpowiedzialne za politykę kulturalną, społeczną.



- **Czarnkowsko-Trzcianecka LGD** – jako podmiot inicjujący oraz działający na rzecz integracji i rozwoju oferty czasu wolnego, podtrzymywania lokalnej tradycji i kultury, zwiększania aktywności społeczeństwa obszaru LGD oraz kształtowania i animowania postaw przedsiębiorczych.
- **Grupa defaworyzowane:** jako osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, do których skierować należy przede wszystkim działania związane z kształtowaniem i promocją postaw przedsiębiorczych, komercjalizacją usług oferty czasu wolnego, a także rozwojem infrastruktury użyteczności publicznej. Do grupy defaworyzowanej zaliczono następujące grupy osób:
  - **długotrwale bezrobotni** (osoba bezrobotna pozostająca w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych) - *blisko połowa zarejestrowanych osób zamieszkujących gminy należące do LGD to osoby długotrwale bezrobotne (patrz str. 19);*
  - **osoby bezrobotne w wieku 18-34 lata** - *wśród zarejestrowanych bezrobotnych dwie największe grupy stanowią osoby młode (patrz str. 19);*
  - **kobiety** – grupa zaliczana do defaworyzowanej nie tylko w kontekście dostępu do rynku pracy, ale również ze względu na ograniczenia w życiu publicznym, społecznym czy kulturalnym. Kobiety są grupą, która ma większe problemy na rynku pracy, są mniej widoczne w życiu publicznym, a jednocześnie chętniej angażują się w działalność społeczną. Ta grupa wymaga wsparcia niezależnie od wieku – kobiety są opiekunkami dla małych dzieci, jak i niesamodzielnych dorosłych członków rodzin; ze względu na obowiązki opiekuńcze nie podejmują pracy wymagającej długotrwałych dojazdów czy pracy na zmiany. Również w wieku senioralnym to kobiety w większym stopniu angażują się w pomoc dzieciom i zastępują rodziców lub placówki opiekuńcze w opiece nad wnukami.
  - **osoba powyżej 50 roku życia** – zaliczane do grupy defaworyzowanej w kontekście dostępu do rynku pracy (*stanowią one 26,2% ogółu bezrobotnych*), ale również ze względu na ograniczenia w życiu społecznym, kulturalnym, publicznym. Jest to grupa, której liczebność ma charakter wzrostowy, choć nadal nie jest odpowiednio doceniana. Standardowo faworyzuje się młodość, energię, nie zauważając ogromnego potencjału osób starszych, których w starzejącym się społeczeństwie (w tym w społeczeństwie na obszarze LGD) przybywa w szybkim tempie. Seniorzy są to osoby, które dysponują zazwyczaj większą ilością wolnego czasu (często emeryci), dużym doświadczeniem w różnych dziedzinach (czy to zawodowym, czy dotyczącym tradycji, kultury, rolnictwa), bardzo często wielką energią i zapałem, które należy pomóc im zidentyfikować, uświadomić i spożytkować. Seniorzy nie tylko powinni otrzymać ofertę pożytecznego i atrakcyjnego spędzania wolnego czasu (nauka, sport i rekreacja), ale powinno się pracować nad wykorzystaniem ich potencjału, energii, wiedzy i doświadczenia dla rozwoju gospodarczego i społecznego regionu (rozwój przedsiębiorczości, działania społeczne na rzecz rozwoju miejscowości).
  - **osoba niepełnosprawna** (tj. osoba z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności). Osoby te zostały objęte również szczególnym wsparciem nie tylko ze względu na wykluczenia na rynku pracy. Podczas spotkań z mieszkańcami zwracano uwagę, iż ta grupa osób zostaje także wykluczona z innych sfer życia, czy to ze sfery społecznej, kulturalnej, edukacyjnej. Osoby z niepełnosprawnością napotykać na szereg barier, które pośrednio lub bezpośrednio mogą mieć wpływ na jakość ich życia i sposób funkcjonowania społecznego na obszarze LGD. Do podstawowych barier należą bariery architektoniczne, prawne, psychologiczne i społeczne. Każda z nich odwołuje się do pewnej specyficznej sfery życia. Granice między nimi są często nieostre i mogą prowadzić do mylnej interpretacji. Faktem jest, iż stanowią one zagrożenie dla funkcjonowania osób z niepełnosprawnością i budowania satysfakcjonujących relacji.

Poniżej przedstawiono zgodnie z celami LSR grupy objęte wsparciem, problemy dotyczące tych grup oraz obszary interwencji.

**Tabela 7. Grupy istotne z punktu widzenia realizacji LSR, ich problemy oraz obszary interwencji**

Grupy istotne z punktu widzenia realizacji LSR	Problemy	Obszary interwencji
- przedsiębiorcy, - grupy defaworyzowane, - JST, - mieszkańcy,	- niewystarczająca liczba miejsc pracy, - niska przedsiębiorczość mieszkańców, - niewystarczająca pomoc finansowa, doradcza, szkoleniowa dla działających firm oraz osób zamierzających	- tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości, - utrzymania i tworzenia miejsc pracy, - tworzenie lub utrzymanie miejsc pracy,

	rozpocząć działalność gospodarczą,	
- mieszkańcy, - turyści, - przedstawiciele trzeciego sektora,	- brak wykorzystania potencjału dla rozwoju oraz promocji obszaru LSR, - niewystarczająca jakość oraz ograniczona dostępność do infrastruktury ogólnodostępnej i miejsc aktywnego spędzania czasu wolnego, - niewystarczające wykorzystanie zasobów dziedzictwa lokalnego,	- wzmocnienie atrakcyjności obszaru LSR, - wykorzystanie potencjału dla rozwoju oraz promocji obszaru LSR, - poprawa jakości oraz infrastruktury ogólnodostępnej i miejsc rekreacji, - wspieranie inicjatyw na rzecz zachowania lokalnego dziedzictwa,
- mieszkańcy, - przedstawiciele trzeciego sektora, - grupy defaworyzowane,	- brak współpracy pomiędzy różnymi podmiotami w sektorze społecznym, - niewystarczające oferty kulturalne oraz spędzania czasu wolnego, - poszerzanie się obszarów wykluczenia, - zanikające więzi społeczne, niedostateczna współpraca i przywiązanie do tradycji, - niski poziom świadomości społecznej i obywatelskiej;	- wzmocnianie kapitału społecznego na obszarze LSR, - przeciwdziałanie różnym formom wykluczenia na obszarze LSR, - wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych, aktywnych mieszkańców i lokalnych liderów - animacja i integracja społeczności lokalnej

Źródło: opracowanie własne

### 3. Charakterystyka gospodarki / przedsiębiorczości

Według danych GUS w 2013 r. na terenie LGD zarejestrowanych było 7087 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON (w 2000 r. było 6 473), co stanowi niecałe 2% prowadzonych działalności na terenie województwa wielkopolskiego. 96 % podmiotów należy do sektora prywatnego.

Wskaźnik przedsiębiorczości określający liczbę podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców w 2013 r. na obszarze LGD wyniósł 8051148.

Kombinacja dogodnego położenia komunikacyjnego, zróżnicowanej struktury gospodarki, bogatego otoczenia instytucji okołobiznesowych oraz ludzi aktywnych i otwartych na nowe pomysły wzmagają potencjał gospodarczy obszaru LGD. Ze względu na duży udział obszarów leśnych i bogate zasoby przyrodnicze, nie jest zdominowany przez przemysł uciążliwy dla środowiska. Przemysł zlokalizowany jest w dwóch największych miastach powiatu – Czarnkowie i Trzciance.

Gospodarka obszaru jest zróżnicowana, a składa się na nią:

- rolnictwo i przetwórstwo produktów rolnych (mleczarstwo, browar, zakłady rzeźnicze, masarskie, piekarnicze itd.)
- łowiectwo, leśnictwo oraz przemysł drzewny i meblarski
- przemysł metalowy
- budownictwo
- handel, usługi i naprawy.

Udział firm według wielkości zatrudnienia był w 2013 r. następujący: 95% zatrudniało 0 – 9 pracowników, 4% 10 – 49, 1% 50 i więcej osób. W strukturze firm wg sektorów prym wiodą usługi rynkowe (44%), potem przemysł i budownictwo (26%), usługi nierynkowe (25%), rolnictwo (poza indywidualnym), leśnictwo i łowiectwo 5%.

W przemyśle dominuje przemysł drzewny, metalowy i rolno – spożywczy. Firmy dostosowały się do wymogów rynku i konkurencji, ale też do zastrzonych w obszarze wymogów ochrony środowiska.

Infrastrukturę okołobiznesową stanowią – oprócz infrastruktury technicznej, szkół i jednostek kształcenia zawodowego – 220 firmy obsługi finansowej i podatkowej, kilkanaście firm obsługi nieruchomości i innych. Słabością pozostaje jednak brak lokalnego doradztwa kompleksowego i mała pakietowość usług wzajemnie się wspierających.

Gospodarstw rolnych jest ponad 4 tysiące, a ich liczba systematycznie maleje. Gospodarstw czynnych produkcyjnie i takich, które ubiegają się o unijne płatności obszarowe było w 2013 r. 3 653. Większość gruntów rolnych skoncentrowanych jest w gospodarstwach mających powyżej 15 ha, uznawanych za zdolne do utrzymania rodziny. Stopniowo wzrasta liczba grup producenckich. Są już grupy producentów trzody chlewnej, mleka, nasion zbóż i roślin oleistych. Jest to jednak ilość niewystarczająca. Gospodarstwa rolne w swej większości prowadzone są w sposób mało intensywny (82% przeciętnej intensywności wojewódzkiej) i w umiarkowanym stopniu powiązane są z rynkiem. Są to tradycyjne, wielofunkcyjne gospodarstwa rolne, niejako naturalnie dostosowane do wysokich wymogów prawnych ochrony środowiska obowiązujących w obszarze. Niektórzy ich właściciele (w liczbie 833) złożyli wnioski o wdrażanie pakietów rolno środowiskowych co plasuje obszar (powiat) na drugim miejscu w województwie. Produkty pochodzące z tych gospodarstw mają cechy półnaturalnej, zdrowej żywności. Gospodarstwa te stanowią dobrą bazę wytwórczą dla zdrowych, wysokiej jakości produktów lokalnych, w tym ekologicznych. Brakuje jednak trwałych powiązań kooperacyjnych rolnik – przemysł przetwórczy i infrastruktury lokalnych produktów i krótkich łańcuchów dostaw.

Organizowane rokrocznie wystawy p.n. Agro-Targi i Kiermasze Produktów Lokalnych są dobrą promocją działalności wsi i rolnictwa i przyczynkiem do rozwoju produktów lokalnych i sieci ich dystrybucji. Dużą popularnością cieszy się Piwo Noteckie z Browaru w Czarnkowie, a także produkty Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej z Czarnkowa.

Słabością ekonomiczną obszaru objętego LSR jest mała liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1 000 ludności wynosząca w 2013 r. 80,5 firm, podczas gdy w województwie 114,7. Inną słabością jest brak kapitału inwestycyjnego w firmach i bieżących środków ludności na zakupy, pobudzające popyt, a tym samym rozwój firm.

Przeciętne wydatki inwestycyjne przypadające na 1 firmę są w obszarze LGD w przybliżeniu dwukrotnie niższe niż przeciętnie w województwie (odpowiednie wielkości to około 14 i 29 milionów zł).

Przeciętne płace ludności pracującej też są niższe. W 2013 r. średnia płaca w obszarze objętym LSR wynosiła 3 226 zł., podczas gdy przeciętnie w województwie 3 515 zł.

### **Informacja o branżach gospodarki mających kluczowe znaczenie dla rozwoju**

Zważywszy na wielkość zatrudnienia, produkcji i sprzedaży, a także na wielkość potencjału produkcyjnego zakładów wytwórczych kluczowe znaczenie dla naszego obszaru mają branże

- metalowa (produkcja wyposażenia dla gastronomii, wyposażenia statków, meble okrętowe, produkcja żeliwa i wyrobów żeliwnych),
- przemysł drzewny (płyty paździerzowe, sklejki i meble).

### **Spółdzielnie socjalne**

Na terenie Czarnkowsko-Trzcianeckiej Lokalnej Grupy Działania działają przedsiębiorstwa społeczne, a dokładnie spółdzielnie socjalne. Spółdzielnie socjalne są specyficzną formą przedsiębiorstwa tworzoną głównie przez osoby zagrożone marginalizacją ze względu na bezrobocie, niepełnosprawność czy chorobę psychiczną, które mają trudność w znalezieniu pracy. Praca w spółdzielni daje im szansę na aktywizację społeczną i zawodową, w tym także na integrację i podniesienie kwalifikacji.

Na obszarze LGD prężnie działają dwie spółdzielnie: Spółdzielnia Socjalna „Słoneczko” i „Równe Szanse”.

Spółdzielnia Socjalna „Słoneczko” powstała w odpowiedzi na zapotrzebowanie na usługi opiekunek oraz starszych dzieci. Została utworzona przez osoby długotrwale bezrobotne. Oferuje usługi m.in. w zakresie opieki nad osobami starszymi i samotnymi, opieki nad dziećmi, sprzątanía mieszkań i innych lokali użytkowych.

Spółdzielnia Socjalna „Równe Szanse” założona przez Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Psychiczenie Chorych i Niepełnosprawnych Intellektualnie „Empatia” i Gminę Czarnków. Zarejestrowana została 9 grudnia 2013 r. Spółdzielnia została stworzona przede wszystkim po to, by zatrudnić uczestników Warsztatów Terapii Zajęciowej w Gębicach, którzy w ten sposób zdobędą szansę na zatrudnienie na otwartym rynku pracy. Spółdzielnia ma jasno sprecyzowane plany na przyszłość. Ważną rolę odgrywa w nich współpraca z firmą Kepka Group, które specjalizuje się w produkcji ceramiki zarówno użytkowej jak i budowlanej na rynek ogólnopolski oraz europejski. W ramach współpracy spółdzielnia produkuje wyroby ceramiczne na zamówienie firmy.

#### 4. Opis rynku pracy

Według danych GUS, w 2013 r., na obszarze LGD pracowało w sumie 16138 osób (bez rolnictwa indywidualnego i mikroprzedsiębiorstw). Na terenie LGD odnotowano 183 pracujących na 1000 mieszkańców i wskaźnik ten był niższy niż dla województwa wielkopolskiego (249).

Na badanym obszarze według danych GUS było zarejestrowanych w sumie 4715 bezrobotnych, z czego większy odsetek stanowiły kobiety (54%).

Wahania stopy bezrobocia rejestrowanego (liczba bezrobotnych do liczby osób aktywnych zawodowo) w ostatnich latach oddają procesy związane z liczbą osób zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy. Po wyjątkowo krytycznym 2009 r., w którym stopa bezrobocia przekroczyła 16%, sytuacja uległa lekkiemu poprawieniu, lecz nadal jest zdecydowanie wysoka. Zmiany w tej dziedzinie są zbliżone do ogólnopolskich oraz wojewódzkich. W grudniu 2013 r. stopa bezrobocia wyniosła 14,6% i była wyższa niż w województwie wielkopolskim, gdzie wyniosła 9,6%.

**Tabela 8. Stopa bezrobocia w % w ostatnich latach**

Obszar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Czarnkowsko-Trzcianecka LGD	11,5	11,7	16,6	15	15	15,1	14,6
Województwo Wielkopolskie	7,8	6,4	9,2	9,2	9,1	9,8	9,6
Kraj	11,2	9,5	12,1	12,4	12,5	13,4	13,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS z 31.12.2013 r.

#### **Osoby bezrobotne będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy na terenie działania LGD**

Analiza struktury bezrobotnych na podstawie danych statystycznych udostępnionych przez Powiatowy Urząd Pracy na koniec grudnia 2013 r. prowadzi do następujących wniosków:

- blisko połowa zarejestrowanych osób zamieszkujących gminy należące do LGD to osoby długotrwale bezrobotne tj. pozostające bez pracy przez okres co najmniej 12 miesięcy w ciągu ostatnich 2 lat. **Osoby długotrwale bezrobotne stanowiły 47,6% ogółu bezrobotnych** (2242 osoby). Stosunek tych wartości jest niepokojący, gdyż grupa ta stanowi największe wyzwanie w przywracaniu na rynek pracy m.in. z powodów: niskiej motywacji i problemów z organizacją tych osób, powodującą trudności z ponownym dostosowaniem się do rytmu pracy, brak lub niskie umiejętności interpersonalne i społeczne spowodowane wyłączeniem społecznym, życiem w izolacji, do czego często prowadzi długotrwałe bezrobocie.
- Niepokojący jest fakt, że **wśród zarejestrowanych bezrobotnych** dwie największe grupy stanowią **osoby młode, tj. osoby w wieku 25-34 lata (26,0% - 1228 osób) i w wieku 18-24 lata (20,1% - 947 osób)**. Analiza danych pozwala na wysnucie wniosku o potrzebie szczególnych działań dla ludzi młodych, aby zostali na terenie obszaru LGD i aktywnie poszukiwali dla siebie zajęcia. Osoby bezrobotne do 25 roku życia to osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Często pomimo posiadanego wykształcenia i kwalifikacji, ta grupa osób napotyka na szczególne trudności podczas procesu wejścia na rynek pracy i uzyskania zatrudnienia. Należy pamiętać, że wysokie bezrobocie wśród osób młodych jest również konsekwencją systemu edukacji, ukierunkowanego głównie na zdobywanie wiedzy teoretycznej. Stąd też w opinii pracodawców absolwenci to niejednokrotnie osoby nieprzygotowane do świadczenia pracy, ponieważ brak im przygotowania praktycznego. Wiadomo również, że trudniejszy start mają osoby młode z terenów wiejskich. Pomimo stałego polepszenia się warunków kształcenia mieszkańców wsi, dystans dzielący wieś i miasto w zakresie edukacji jest nadal znaczący.
- Bezrobocie na terenie LGD dotyka również **osoby powyżej 50 roku życia – stanowią one 26,2% ogółu bezrobotnych** (1233). Osoby te znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Z jednej strony w bliskiej perspektywie mają przejście na emeryturę, a z drugiej strony ze względu na swój wiek mają problemy ze znalezieniem bądź zmianą pracy. Stanowią znaczący odsetek wśród osób bezrobotnych, a ich liczba w ostatnich latach systematycznie wzrasta. Często są to osoby długotrwale bezrobotne, o niskiej aktywności zawodowej i niskiej motywacji do nabywania nowych umiejętności. Głównymi przyczynami bezrobocia wśród osób w wieku 50+ jest przekonanie pracodawców o ich mniejszej wydajności pracy, szybkim odchodzeniu na emeryturę, braku

opanowywania nowych technologii, czy większym koszcie utrzymania takiego pracownika. Najistotniejszą przyczyną dezaktywacji osób 50+ są negatywne stereotypy dotyczące efektywności ich pracy, które przejawiają się w przeświadczeniu, iż zaawansowany wiek wiąże się bez wątpienia z obniżeniem zdolności do pracy i jej wydajności, z pogarszającym się stanem zdrowia i kondycji fizycznej, co w konsekwencji prowadzi do niskiej oceny własnych sił i umiejętności. Kolejną przyczyną dezaktywacji są zbyt niskie i nieaktualne kwalifikacje pracowników 50+ ograniczające ich możliwości utrzymania się na rynku pracy, w szczególności z zakresu technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz znajomości języków obcych, jak również brak motywacji do rozszerzania i aktualizacji posiadanej wiedzy i umiejętności. Ponadto pracodawcy nie chcą finansować szkoleń starszych pracowników. Zapominają przy tym o pozytywnych aspektach zatrudnienia osób w tym wieku, a mianowicie myślą w szerszym kontekście, lepiej oceniają skutki, działają spokojniej, mają duże doświadczenie, ogromną motywację do pracy i są lojalni, jak również duży odsetek osób w wieku powyżej 50 roku życia ma ogromne doświadczenie w pracy na stanowiskach kierowniczych.

- W większym stopniu na obszarze LGD bezrobocie dotyka kobiet – stanowią one 53,8 % ogółu bezrobotnych. Kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka – stanowiły 12% ogółu bezrobotnych w powiecie (568 osób). Według danych statystycznych kobiety od razu startują z niższego poziomu niż mężczyźni, bo są od nich mniej aktywne zawodowo. Zła sytuacja kobiet na rynku pracy związana jest z pokutującym w naszym społeczeństwie stereotypem kobiety jako matki i żony. W wyniku przywiązania do tradycyjnego modelu rodziny uznaje się, że kobiety wyżej cenią wartości rodzinne niż karierę i pracę zawodową. Nie są nastawione na robienie kariery, czyli strata pracy nie jest dla nich takim ciosem jak dla mężczyzny. Powszechnie panuje przekonanie, iż to mężczyzna jest odpowiedzialny za utrzymanie rodziny, dlatego bezrobocie by go zdegradowało. Bezrobotna kobieta zawsze może przejść na utrzymanie męża i zająć się domem. Dlatego kiedy pracodawca ma wybór, czy zwolnić kobietę czy mężczyznę, łatwiej mu zdecydować o zwolnieniu kobiety. Są oczywiście też kobiety, które dobrze czują się bez podejmowania pracy zawodowej. Spełniają się jako matki, dbają o dom i rozwijają swoje zainteresowania we własnym zakresie.
- Na obszarze LGD bezrobocie dotyka również osób niepełnosprawnych, którzy stanowili 5,1% ogółu bezrobotnych (242).
- Bezrobocie dotyka przede wszystkim osoby o najniższym poziomie wykształcenia. Osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym stanowiły 31,7% (1494 osoby), a z wykształceniem gimnazjalnym i niższym 30,5% (1440 osób) ogółu zarejestrowanych. Osoby z wykształceniem wyższym stanowiły 8,0% (375 osób, w tym 275 kobiet).
- Osoby bezrobotne na obszarze LGD reprezentowały 648 zawodów i specjalności. Dominującym zawodem wśród bezrobotnych stał się zawód sprzedawcy, który stanowił aż 8,4% ogółu bezrobotnych. Należy jednak podkreślić, że największą liczbowo grupę stanowią osoby bez zawodu, których jest 942 (20%).
- Bez prawa do zasiłku na obszarze LGD zanotowano na koniec grudnia 2013 r. 3929 osób, co stanowiło 83,3% ogółu bezrobotnych.

## 5. Działalność sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Stowarzyszenia działające na terenie LGD stanowią bardzo ważny element życia kulturalnego i społecznego lokalnej społeczności. Zgodnie ze swoimi celami statutowymi prowadzą one bardzo różnorodną działalność na rzecz mieszkańców, obejmując bardzo istotne aspekty i potrzeby życia codziennego. Wśród podejmowanych inicjatyw warto wymienić działalność na rzecz zachowania lokalnej historii i tradycji, szeroko rozumiana działalność charytatywna, działania na rzecz rozwoju kultury fizycznej i sportu zrzeszające sportowców i młodzież, aktywizacja osób starszych, a także wsparcie i zagrożenie życia i zdrowia mieszkańców.

Na obszarze LGD działa 218 stowarzyszeń. Aktywność kobiet, szczególnie wiejskich, skupia się na obszarze LSR w kręgach Kół Gospodyń Wiejskich, które pielęgnują lokalną tożsamość i z pokolenia na pokolenie przekazują polskie tradycje. W ramach swojej działalności chętnie włączają się w organizację wielu imprez promujących m.in. lokalną kuchnię, stroje i obyczaje, podejmują również inicjatywy na rzecz obrony praw i reprezentowania interesów kobiet wiejskich i ich rodzin, w tym dążą do poprawy warunków życia i pracy. Z kolei mężczyźni aktywnie angażują się w działalność Ochotniczych Straży Pożarnych (32 jednostki na obszarze LGD), Ludowych Klubów Sportowych, towarzystw wędkarskich, kół łowieckich.

Głównym elementem rozwoju demokratycznego społeczeństwa obywatelskiego jest w Polsce współpraca organizacji pozarządowych z jednostkami samorządu terytorialnego. Współpraca na obszarze objętym LSR opiera się głównie na przeprowadzeniu otwartych konkursów ofert przez gminy oraz powiat.

Aktywność społeczna na obszarze LGD przejawia się nie tylko w ramach działania wymienionych organizacji pozarządowych, ale przede wszystkim w ich współpracy, czy to z poszczególnymi instytucjami (samorządami gminnymi, ich ośrodkami kultury, sportu i rekreacji), czy to wzajemnej współpracy między sobą. Wspólne działania podejmowane w znacznej części z inspiracji LGD przyczyniają się do coraz lepszej integracji społecznej. Dzięki współpracy umacniana jest lokalna tożsamość i budowany jest kapitał ludzki i społeczny.

Działania i przedsięwzięcia podejmowane przez sektor społeczny na obszarze LGD możliwe są m.in. dzięki poprawie w ostatnich latach (m.in. ze środków PROW na lata 2007-2013) bazy pełniących funkcje społeczno-kulturalne i rekreacyjno-sportowe. Zostało to podkreślone przez mieszkańców obszaru podczas konsultacji społecznych.

Z konsultacji społecznych z mieszkańcami obszaru LGD oraz z wyżej przytoczonych danych wynika, iż organizacje pozarządowe z obszaru objętego LSR mają potencjał, by integrować środowisko lokalne, zaspokajać jego potrzeby, rozwiązywać istotne problemy, a także budować społeczeństwo obywatelskie. Aktywność poszczególnych grup na różnych polach działalności umożliwi rozwój obszaru. Organizacje pozarządowe wniosły dotychczas ogromny wkład w rozwój obszaru. Mieszkańcy zauważają jednak, iż pomimo, że sektor społeczny wykazuje potencjał, by integrować środowisko lokalne, zaspokajać jego potrzeby, rozwiązywać istotne problemy i budować społeczeństwo obywatelskie – aktywność społeczna jest ciągle niewystarczająca i nierównomierna.

## 6. Problemy społeczne na obszarze LGD

Na obszarze LGD występują typowe ryzyka społeczne (rozumiane jako społecznie doniosłe zdarzenia niepożądane): ubóstwo, bezrobocie, choroby. Te aspekty mogą zostać zbadane za pomocą danych udostępnianych przez Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej, które specjalizują się w pomocy społecznej dla osób, które są w trudnej sytuacji życiowej.

Statystyki za 2013 rok pokazują, że w gminach mieszczących się w obszarze LGD, powody ubiegania się o pomoc społeczną są podobne: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba oraz potrzeba ochrony macierzyństwa, zwłaszcza w rodzinach wielodzietnych.

Najpoważniejszym ryzykiem społecznym w każdej z gmin, a więc również na obszarze LGD, jest ubóstwo oraz bezrobocie, które w dużej mierze kształtuje ten pierwszy powód ubiegania się o pomoc społeczną. Nie należy zapominać o jeszcze niewidocznych w lokalnych statystykach nowych zagrożeniach i ryzykach społecznych, takich jak wykluczenie cyfrowe, czy choroby cywilizacyjne.

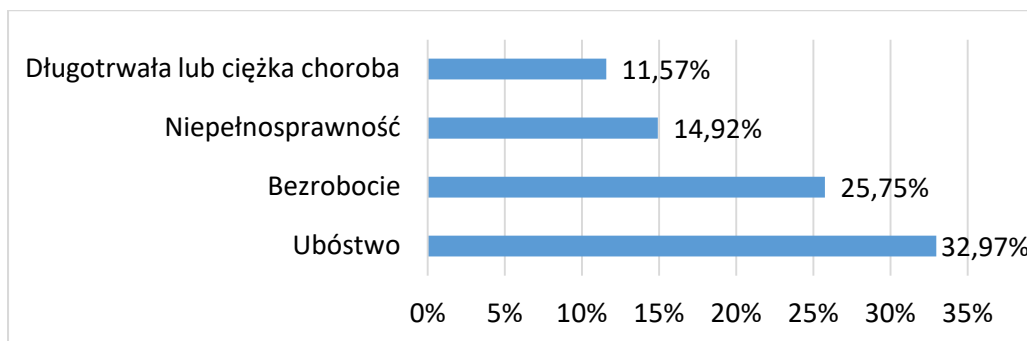
**Tabela 9. Gospodarstwa domowe z obszaru LGD korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego**

2009	2010	2011	2012	2013	2014
3071	3033	3020	3031	3205	2955

*Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS z 31.12.2013 r. (Bank Danych Lokalnych)*

W skali obszaru gmin LGD liczba osób objętych pomocą społeczną w 2013 roku była równa 3205 osobom (w 2014 roku były to już 2955 osoby). Obserwowalny jest więc spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej. Najczęstszymi powodami udzielania pomocy społecznej (powyżej 10%) na terenie gmin obszaru LGD są: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba.

### **Wykres 1. Powody udzielania pomocy społecznej na obszarze LGD w 2014 roku**



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Problemem społecznym mogącym prowadzić do wykluczenia społecznego jest brak lub słaby dostęp do Internetu i sieci telefonii komórkowej na terenie części gmin z obszaru LGD („wykluczenie cyfrowe”). Ten problem utrudnia znacznie możliwości e-learningu i prowadzenia zdalnej pracy dla dorosłych, w szczególności niepełnosprawnych.

Problemem jest także dostęp do kultury. Dla wielu mieszkańców jedynym kontaktem ze światem jest telewizja. Zjawisko to dotyka najczęściej seniorów, osoby o gorszym statusie materialnym czy wykształceniu. Niepokojące może być to, że taki model życia jest często przenoszony na dzieci, które nie wykształcają dobrych potrzeb i nawyków.

W miejscowościach, gdzie brakuje atrakcyjnej infrastruktury społecznej z ciekawą ofertą kulturalną, edukacyjną czy sportową, pojawiają się problemy społeczne w postaci alkoholizmu i wandalizmu. Jeśli młodzież nie znajduje dobrej alternatywy spędzania wolnego czasu, narażona jest bardziej na zależność od urządzeń elektronicznych i zachowań związanych z ich używaniem. Stanowi to zagrożenie dla rozwoju społecznego.

Zbyt niskie zaangażowanie obywatelskie i społeczne jest ciągle cechą lokalnych społeczności na obszarze LGD, czego przejawem jest mała liczba osób uczestniczących np. w zebraniach wiejskich, postawa roszczeniowa wobec władz (sołectkich, gminnych), niechęć do wzięcia spraw we własne ręce, oczekiwanie, że wszystko powinno być załatwiane przez „innych”. Można w tym zakresie zauważyć sporo pozytywnych zmian, jednakże są one stanowczo za małe. Ludzie ciągle zbyt rzadko zauważają korelację pomiędzy własnym zaangażowaniem, a uzyskanymi efektami. Brak zaangażowania społecznego jest często spowodowana brakiem aktywnych, kompetentnych lokalnych liderów, którzy potrafią zmotywować do działania i współpracy. Mieszkańców często zniechęca również brak wpływu na podejmowane decyzje (niektórzy sołtysi działają bez współpracy nawet z radami sołectkimi), ludzie mają argument na swoją beczynność widząc, że i tak nie są w stanie niczego zmienić, bo ich nikt nie słucha.

Zagrożeniem dla rozwoju społecznego lokalnych społeczności są nawyki i modele życia przynieszone przez osoby napływowe z miast i czasem przyjmowane przez rdzennych mieszkańców. Część osób osiedlając się na obszarze LGD oczekuje pełnego wyposażenia w infrastrukturę (komunalną, drogową, społeczną) i poza tym pozostawienia ich w spokoju. Takie rozluźnienie więzi ogranicza możliwości rozwoju społecznego w danym środowisku. Największe tego typu problemy zauważalne są w przypadkach miejscowości turystycznych, gdzie przybysze żyją w swoim środowisku i zazwyczaj nie chcą się integrować, dzieląc społeczność na „my” i „oni”, natomiast tam, gdzie wprowadzają się pojedynczy mieszkańcy, następuje ich lepsza integracja z lokalną społecznością. Wielu nowych mieszkańców docenia walory życia na wsi i wprowadza nowe, pozytywne wzory zachowań. Społeczności „nowych” i „starych” uczą się od siebie wzajemnie.

Bezpośredni wpływ na niski poziom zaangażowania lokalnych społeczności ma słaby przepływ informacji. Ciągle zbyt rzadko korzysta się z innowacyjnych, efektywnych metod komunikacji. W sołectwach do przekazywania informacji często wykorzystuje się wyłącznie tablice ogłoszeniowe, których większość zmotoryzowanych mieszkańców nie czyta. Rzadko sołtysi posiadają bazę e-mailingową mieszkańców wsi (bo albo nie korzystają z komputera lub nie mają woli mozolnego zbierania adresów mailowych mieszkańców). Niewiele sołectw posiada swoje strony internetowe, albo nie są one uaktualniane, a mieszkańcy nie mają zwyczaju korzystania z nich jako źródła swojej wiedzy na temat tego, co dzieje się we wsi czy gminie. Rzadko stosowane jest docieranie do mieszkańców systemem mailingu bezadresowego, z pisemną informacją wprost do skrzynek pocztowych; sołtysi czy inni liderzy społeczni nie korzystają z tego narzędzia, bo albo nie posiadają wiedzy, jak to zrobić, albo nie ma kto przygotować odpowiednich ulotek, broszur, informacji. Ciągle zbyt mało rozpowszechnioną metodą jest powiadamianie sms-owe.

Nadal sporo organizacji pozarządowych nie potrafi sobie poradzić z problemem braku środków finansowych, a nie posiada umiejętności i wiedzy, jak je zdobyć. Niewielkie są ich kompetencje organizacyjne związane z procedurami działania (księgowość, sprawozdawczość, komunikacja z członkami).

Niewystarczająca jest nadal świadomość ekologiczna mieszkańców, brakuje odpowiedzialności za zdrowie publiczne, wspólną własność, co wynika z dotychczasowych nawyków oraz przede wszystkim – braku właściwej edukacji. W mentalności ludzkiej przeważa wstyd i obawa przed zwróceniem uwagi sąsiadom na szkodliwe zachowania niż dbałość o jakość zdrowia publicznego. Ciągle brakuje myślenia strategicznego w ochronie środowiska. Przeważa ekonomia nad ekologią, bez rozpatrywania przyszłych skutków.

## 7. Wewnętrzna spójność obszaru LGD

Spójność terytorialna - gminy z sobą graniczą, tworząc spójną przestrzeń społeczną i gospodarczą, cementowaną dodatkowo przynależnością do jednego powiatu czarnkowsko-trzecieckiego pokrywającego się granicami z obszarem LGD.

Spójność problemowa - wynikająca ze specyfiki obszaru i jego jednorodności pod względem przyrodniczym, kulturowym, społecznym i ekologicznym. Objęta ochroną prawną ponad połowa obszaru, świadcząca o niemalże dziewiczym środowisku, determinuje sposób życia i gospodarowania. Życie przebiega tu w symbiozie z naturą i wytworzonymi dobrami kultury materialnej i duchowej. Materialnej – przejawiającej się w zabytkach architektury, sztuki i techniki, tworzącej wraz z przyrodą unikalne krajobrazy. Duchowej – żyjącej w tradycjach, legendach, obyczajach, codziennych nawykach ludzi, ale też w zbiorowej aktywności i wspólnym dążeniu do poprawy własnego losu. Ukształtowane zostało to historycznie, a wynikało z konieczności radzenia sobie przez wiejskie społeczności z dziką naturą i trudnościami jej ujarzmania, a potem zagospodarowania

Spójność kulturalna – wspólna historia i tradycja - Gminy z obszaru LGD posiadają wspólną historię oraz aktywnie kultywują i twórczo rozwijają tradycje. We wszystkich gminach charakterystyczne jest dążenie do zachowania niezależnej tożsamości kulturowej. Odbywa się to poprzez działalność Kół Gospodyń Wiejskich, orkiestr dętych, organizowane są dożynki gminne, parafialne i sołeckie, rozwijanie lokalnego rękodzieła, dbałość o wielowiekowe zabytki sakralne i świeckie, kapliczki i pomniki historyczne. Ukoronowaniem tych działań są prowadzone przez władze gminne i organizacje społeczne działania promocyjne, edukacyjne i informacyjne.

## 8. Obszar LGD atrakcyjny turystycznie

Obszar LGD to miejsce niezwykle – unikalne formy zielonych wzgórz morenowych, połączone z malowniczo wtulonymi w nie jeziorami na czele z królową rzek regionu – Notecią – dodaje naturalnego uroku całej okolicy. Bogate walory przyrodnicze, a także zróżnicowana rzeźba terenu, sprawiają, że obszar LGD jest doceniany przez mieszkańców, jak i turystów. Uznawany jest również za rejon atrakcyjny dla rekreacji i turystyki o znaczeniu regionalnym<sup>1</sup>.

LSR obejmuje teren położony na styku dwóch krain geograficznych Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej i Pojezierza Pomorskiego. Granica ich przebiega na Noteci płynącej równoleżnikowo niemal przez środek obszaru, Pradolina Toruńsko-Eberswaldzką. Pradolina jest główną cechą przestrzenno-geograficzną obszaru. Jej szerokość ma kilka kilometrów, a jej moreny czołowe, denne, pola zandrowe, ozy i jeziora urozmaicają krajobraz.

Istotne znaczenie dla atrakcyjności mają bardzo cenne przyrodniczo obszary leśne. Ponad połowę powierzchni tego czarującego zakątka Wielkopolski zajmują gęste lasy, z całym bogactwem ich flory i fauny. Lesistość obszaru wynosi 51,4 % przy ogólnej lesistości dla kraju ok. 29% i województwa 25,7%.

Znajduje się tutaj kilkadziesiąt okazów drzew uznawanych za pomniki przyrody. Na terenie LSR w 2013 r. zinventaryzowano 174 pomników przyrody – 109 pojedynczych drzew i 56 grup drzew (w tym aleje), a także 9 głazów narzutowych. Najstarsze ustanowiono w 1956 r. Ochroną podlegają głównie dęby, sosny, buki i lipy.<sup>2</sup> Obszar LGD obejmuje swym zasięgiem niemalże całą południową część Puszczy Noteckiej. Występuje również Puszcza Drawska ze skrawkiem swojego najcenniejszego fragmentu - Drawieńskim Parkiem Narodowym.

Walorem obszaru LGD jest również sieć rzeczna. Główną i charakterystyczną rzeką regionu jest Noteć, która pod względem długości zajmuje siódme, a pod względem powierzchni szóste miejsce w Polsce. Noteć to fragment międzynarodowej drogi E-70 i jedyne wodne połączenie Odry i Wisły. Od 2011 r. na terenie obszaru LGD działają dwie przystanie wodne – nowoczesne obiekty turystyczne dysponujące zapleczem usługowym. Noteć to również

<sup>1</sup> *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego z 2010 r., Raport o stanie zagospodarowania i rozwoju województwa wielkopolskiego 2014*

<sup>2</sup> *(badania członków LGD w ramach projektu <http://www.pomniki-przyrody.info/baza-pomnikow/>)*



odcinek turystycznego szlaku wodnego Wielka Pętla Wielkopolski. Drugą atrakcyjną rzeką regionu jest Drawa, zaliczana do najpiękniejszych w Polsce, która cieszy się ogromną popularnością wśród kajakarzy. Nurt jest bardzo zróżnicowany, miejscami nizinny i spokojny, a miejscami bystry i trudny, stawiający wysokie wymagania. Pomimo znaczącej długości rzek i licznych jezior zasób wód otwartych nie jest najbogatszy. Jeziorność obszaru wynosi około 1 % powierzchni.

Na szczególną uwagę i opis zasługuje również Dolina Noteci (będąca Obszarem Chronionym Krajobrazu), która zdobyła krajowy laur zwycięstwa w plebiscycie National Geographic Traveler na najpiękniejsze dziewicze i tajemnicze miejsce spośród terenów objętych siecią Natura 2000. Dolina Noteci jest największym i najlepiej zachowanym kompleksem dolinno-bagiennym charakteryzującym się dużą różnorodnością świata roślinnego i zwierzęcego. Bez wątplenia najpiękniejszym odcinkiem Doliny Noteci są Nadnoteckie Łęgi. Stwierdzono tu występowanie ok. 230 gatunków ptaków, co stanowi niemal 60% wszystkich spotykanych w Polsce, z których ponad 10 wpisanych jest do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt. Obszar ten zamieszkują również populacje saren, lisów, zajęcy, jenotów i dzików – co sprawiło, że całość włączono do systemu Natura 2000. Nad częścią Doliny górują strome wzniesienia morenowe o charakterze polodowcowym, których różnica wysokości sięga miejscami 80 m. Te prawie góryste rejony nazywane są Szwajcarią Czarnkowską bądź Moreną Czarnkowską. Atrakcyjność Doliny Noteci podnoszą również występujące tu rezerwy przyrody - Czapliniec Kuźnicki, Źródlika Flinty i Wilcze Błoto.

W obszarze LSR następuje dość szybki rozwój turystyki, zwłaszcza kwalifikowanej i krótkopobytowej. Jak się szacuje liczba turystów w ostatnich 10 latach wzrosła w obszarze trzykrotnie. Do dyspozycji turystów jest w obszarze około 480 podmiotów gastronomicznych i hotelarskich oraz 35 gospodarstw agroturystycznych. Świadczą one atrakcyjne usługi dla swoich klientów.

Intensywność ruchu turystycznego, której zdiagnozowanie posłuży monitorowaniu zmian na obszarze LGD zostanie obliczona na podstawie Wskaźnika Schneidera. Wskaźnik, który obrazuje liczbę turystów w odniesieniu do liczby mieszkańców danego obszaru dla terenu LSR w 2013 roku wyniósł 11,6, a dla całego województwa wielkopolskiego wskaźnik osiągnął wartość 50,9.

Organizowany przez LGD od kilku lat Festyny Inaugurujące Sezon Turystyczny pod hasłem: „Pieszko, konno, kajakiem, na rowerze” dobrze służą rozwojowi i promocji tej turystyki, podobnie jak wydane przewodniki, oznakowania szlaków turystycznych, czy zrealizowane wspólnie z innymi LGD projekty współpracy.

Środowisko obszaru charakteryzuje się małym skażeniem, co nie znaczy, że nie jest ono narażone na zanieczyszczenie z zewnątrz obszaru. Noteć, od rzeki Bukówki do ujścia Drawy i sama rzeka Drawa mają stan wód zaliczany do dobrego. Inne wody – nieco poniżej stanu dobrego (Raport o stanie środowiska wydany w 2013 r., Poznań). Dziewięćdziesiąt dziewięć procent zanieczyszczeń pyłowych powietrza zatrzymują różne urządzenia redukujące (w województwie – zaledwie 61,3%). Zanieczyszczenie powietrza spalinami mieści się w normie. Mała gęstość zaludnienia na 1 km<sup>2</sup> (49 osób, w województwie – 116 osób) nie pogarsza znacząco jakości środowiska ściekami komunalnymi, pomimo, że zaledwie 54,4% ludności korzysta z oczyszczalni ścieków (w województwie – 66%). Poziom hałasu mieści się w dopuszczalnych granicach norm. Niskie skażenie gleb metalami ciężkimi i azotem nie zagraża środowisku (aż 22% gospodarstw rolnych objętych jest programami rolno – środowiskowymi). Całoroczna roślinność lasów, łąk, a częściowo też pól uprawnych, zapewnia dużą produkcję tlenu dla ludzi, a gleby i inne elementy środowiska umożliwiają produkcję zdrowej żywności.

W ramach dalszej działalności LGD planowana jest realizacja i wsparcie działań na rzecz rozwijania, integrowania i wzbogacania istniejących oraz tworzenia nowych produktów oferty spędzania czasu wolnego na terenie obszaru LGD. Potrzebę tę potwierdzają mieszkańcy obszaru, którzy jednocześnie podkreślają atuty związane z dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym, a także infrastrukturą i ofertą czasu wolnego.

## 9. Krótki opis dziedzictwa kulturowego/zabytków

Obok elementów krajobrazowo-przyrodniczych, obszar LGD wyróżnia bogate niematerialne i materialne dziedzictwo kulturowe, w tym zabytki kultury materialnej świeckiej i religijnej. Na obszarze LGD występują 123 materialne zabytki z przeszłości. Na szczególną uwagę zasługują zespoły urbanistyczne:

- Czarnkowa – jego układu przestrzennego i zabudowy centrum miasta, z budynkami ratusza, starostwa i mieszkalnymi oraz kościołem Św. Marii Magdaleny – perełką architektury z XVI w. (układ przestrzenny Czarnkowa i Wielenia wpisane są do rejestru zabytków);

- Trzcianki miasta lokowanego na bazie wsi Rozdrożka – czyli skrzyżowanie szlaku Poznań – Kołobrzeg i Bydgoszcz przez Piłę do przejścia na Odrze. Z tutejszych zabytków wyróżnia się XVII-wieczny kościół p.w. Jana Chrzciciela wraz z budynkami Poczty Polskiej (dziś muzeum), Urzędu Miasta, lamusami tkackimi z XVII w., rytualną łaźnią żydowską z XVIII / XIX w. i kalenicowymi domami z I połowy XIX w..

Miasta te lokowane były odpowiednio w 1369 r. i 1731 r.

Obszar ma też kilka zabytkowych zespołów wiejskich (ruralistycznych) – w Drawsku, Lubasz, Połajewie innych pamiątek z wielokulturowej przeszłości, np. ulicówkowy układ kilku wsi przynoteckich (m.in.: Folsztyn, Nowe Dwory) zamieszkałych dawniej przez Holendrów (zwanym tu Olędrami) meliorujących, z potem użytkujących rolniczo grunty przynoteckie. Pozostało w obszarze jeszcze kilka zagród „olęderskich”.

Nie wszystkie wsie obszaru charakteryzuje zadowalający poziom estetyki wiejskiej przestrzeni. Naturalne krajobrazy dopełniane i urozmaicane są przez różnorodną roślinność pól uprawnych, a także przez bogactwo zabytków i pamiątek z przeszłości. Na szczególną uwagę zasługuje:

- 12 pałaców i dworów oraz 1 zespół folwarczny;
- 22 obiekty sakralne, w tym sanktuarium w Lubasz oraz dwa inne ośrodki kultury religijnej w Czarnkowie i Wieleniu;
- 24 parki przydworskie i inne;
- skupione osadnictwo olęderskie wzdłuż doliny Noteci;
- 6 obiektów przemysłowych i gospodarczych;
- kilka stopni wodnych, śluz i przepraw promowych oraz wiele innych śladów naszej cywilizacji.

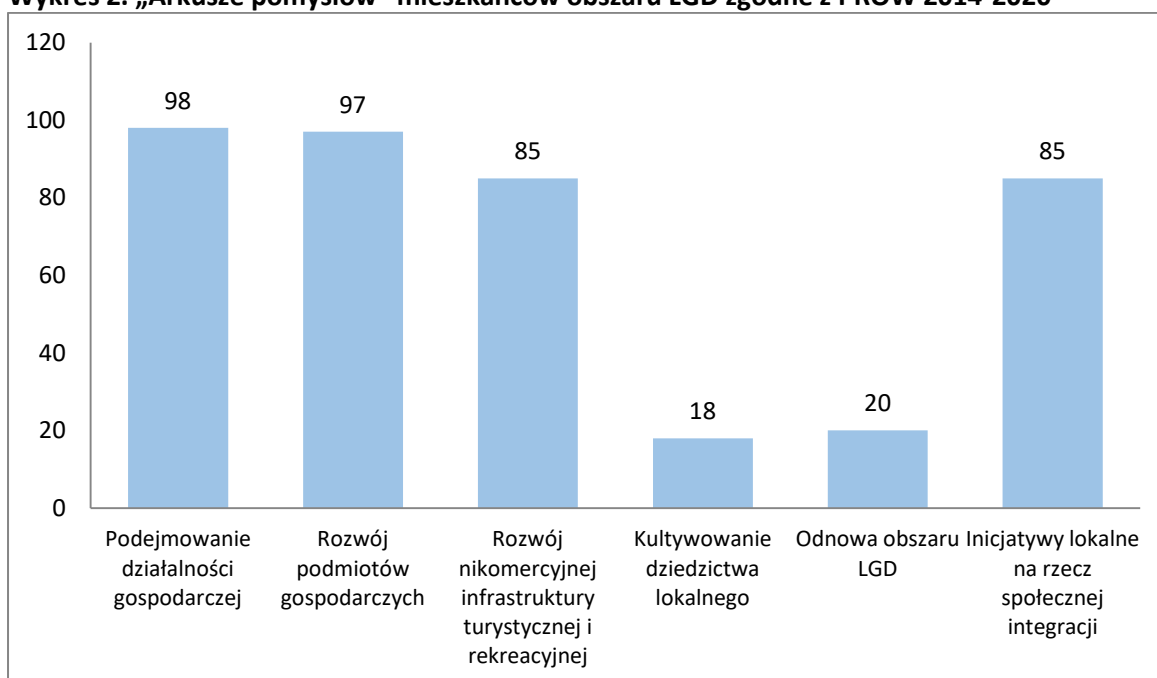
## 10. Konsultacje społeczne

Mając na uwadze przeprowadzone konsultacje społeczne w ramach Wsparcia Przygotowawczego widzimy, że wielu mieszkańców uczestniczyło w nich zgłaszając potrzeby swoich regionów, wyrażali chęć kontynuacji współpracy z Lokalną Grupą Działania i chętnie poszerzali wiedzę na temat nowego Programu PROW 2014-2020. Brali czynny udział w ocenie terenu LSR konstruując Analizę SWOT.

Mieszkańcy złożyli też „arkusze pomysłów” - dokument opracowany przez LGD celem określenia celów, przedsięwzięć i wskaźników w LSR. Opracowana strategia jest odpowiedzią na zgłaszane potrzeby społeczeństwa.

Poniższy wykres przedstawia, jak kształtowały się zgłoszone potrzeby mieszkańców wg „arkuszy pomysłów”, które były zgodne z wytycznymi Programu PROW 2014-2020. Na podstawie pomysłów wytyczono obszary tematyczne, na jakie będzie ukierunkowana LSR. „Arkusze pomysłów” posłużyły również do określenia budżetu LSR.

**Wykres 2. „Arkusze pomysłów” mieszkańców obszaru LGD zgodne z PROW 2014-2020**



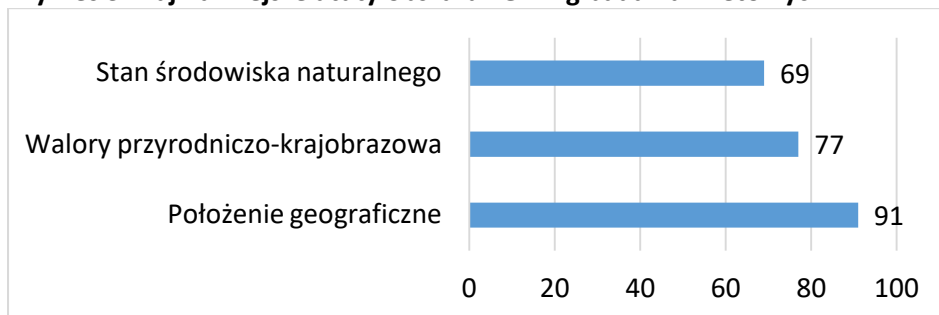
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z zarejestrowanych baz pomysłów.

Bardzo duże zainteresowanie okazały osoby chcące zakładać działalności gospodarcze, a także firmy, zazwyczaj jednoosobowe chcące rozwijać swoje działalności. Po przeprowadzonych konsultacjach ogłosiliśmy, że w biurze LGD będziemy przyjmować „Arkusze pomysłów”. Ku naszemu zaskoczeniu wpłynęła ich dość duża ilość (679 arkuszy) i dzięki temu mamy większą pewność, że będą zrealizowane wskaźniki określające tworzenie miejsc pracy na obszarach wiejskich. LSR stwarza warunki umożliwiające podjęcie pracy osobom dotąd pozostającym bez pracy, a także tworzenia korzystnych warunków do zakładania nowych firm i rozwoju już istniejących. Sprzyjać to będzie zwiększeniu potencjału rozwojowego osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem z rynku pracy. Dzięki nawiązanej współpracy z Powiatowymi Urzędami Pracy wspólnie będziemy pracować z takimi osobami oferując im pomoc.

Podczas konsultacji społecznych i spotkań z grupą roboczą zostały ze społeczeństwem opracowane przykładowe kryteria oceny możliwe do zastosowania przy realizacji naborów konkursowych. Mając na uwadze wytyczne, większość obecnych podczas konsultacji stwierdziła, że w kryteriach lokalnych należy zawrzeć premiowanie projektów dotyczących tworzenia miejsc pracy z uwzględnieniem osób z grupy objętej szczególnym wsparciem, projekty przyczyniające się do wykorzystania zasobów lokalnych, operacje wykorzystujące wybudowane/wyremontowane obiekty z funduszy unijnych, a także projekty angażujące mieszkańców już nawet na etapie przygotowywania wniosków. Z konsultacji możemy wywnioskować, że społeczność opowiada się za większym premiowaniem wniosków aplikujących o mniejsze kwoty przyznanej pomocy oraz aby premiować wnioski aktywizujące społeczność lokalną w ten sposób będzie pewność, że wdrożone środki będą służyły mieszkańcom. Wyniki i podsumowanie konsultacji udokumentowane jest w protokołach z każdego spotkania. Kryteria oceny zostały zbudowane na podstawie konsultacji społecznych i zgłaszanych uwag i propozycji.

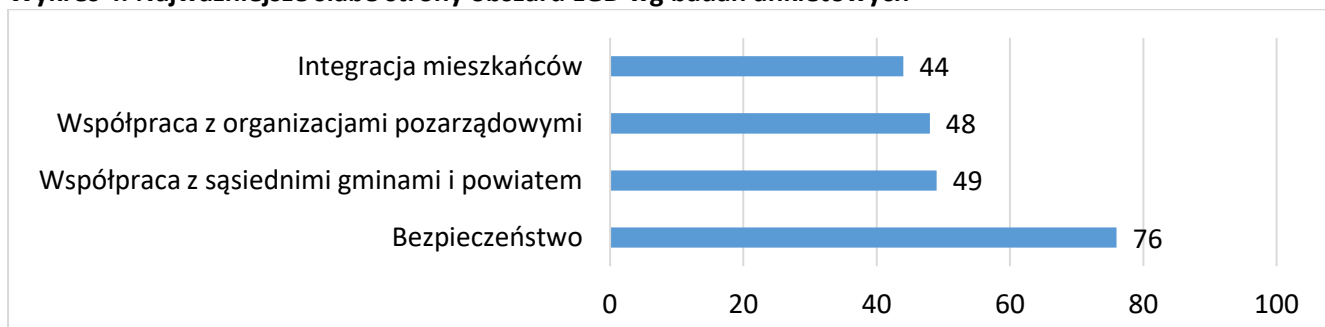
Mieszkańcy Cz-T LGD mieli możliwość oceny obszaru za pomocą ankiet. Poniżej przedstawiamy zebrane wnioski przedstawiające obszary tematyczne będące atutem bądź słabą stroną.

**Wykres 3. Najważniejsze atuty obszaru LGD wg badań ankietowych**



Źródło: opracowanie własne

**Wykres 4. Najważniejsze słabe strony obszaru LGD wg badań ankietowych**



Źródło: opracowanie własne

W trakcie przeprowadzanych konsultacji wypracowana została z mieszkańcami Analiza SWOT zgodna z działaniami możliwymi w LSR, która następnie została poddana szerokim konsultacjom. Po przeanalizowaniu został wypracowany dokument ze słabymi i mocnymi stronami, a także z szansami i zagrożeniami naszego terenu.

Mieszkańcy obszaru LGD w badaniu ankietowym wskazali, że do grupy osób objętych specjalnym wsparciem przez LGD należy zaliczyć: osoby powyżej 50 roku życia, kobiety i osoby poniżej 26 roku życia.

Dzięki konsultacjom społecznym i wypracowaniu analizy SWOT możemy formułować cele, przedsięwzięcia i wskaźniki, a także opracować budżet LSR. Tak szeroka baza wyjściowa, stwarza możliwość spojrzenia na obszar LSR z perspektywy wszystkich liczących się podmiotów i da wiarygodny pogląd na to, które problemy są

najistotniejsze i wymagają rozwiązania. Potrzeby, zasoby i potencjał wynika z wypracowanej podczas konsultacji społecznych Analizy SWOT powiązaną z Diagnozą obszaru.

Diagnoza wskazuje najważniejsze problemy (kierunki strategii):

- Zbyt niska lokalna przedsiębiorczość mieszkańców i niewystarczająca liczba miejsc pracy
- Zbyt małe zaangażowanie mieszkańców w lokalne inicjatywy
- Niewystarczająca integracja i współpraca sektorów publicznych, gospodarczych i społecznych
- Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura kulturalna
- Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura rekreacyjna
- Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczna
- Niedostateczna oferta kulturalna, sportowa, rekreacyjna z uwzględnieniem aktywnego wypoczynku

## Rozdział IV Analiza SWOT

Poniżej przedstawiona analiza SWOT została opracowana ze społecznością lokalną za pomocą metod partycypacyjnych opisanych w rozdziale II niniejszej LSR. Analiza SWOT pozwoliła zidentyfikować najważniejsze z punktu widzenia rozwoju obszaru pozytywne i negatywne czynniki wewnętrzne oraz zewnętrzne. Na tej podstawie wysunięto wnioski na temat obszaru LGD.

Z racji przeznaczenia minimum 50% budżetu na wdrażanie operacji w ramach LSR związanych z tworzeniem lub utrzymaniem miejsc pracy, szczególną wagę podczas przygotowywania analizy SWOT przywiązano do spraw związanych z obszarem przedsiębiorczości. Kwestie związane z rynkiem pracy i rozwojem gospodarczym obszaru mają dla społeczności lokalnej dużą wagę, jako kluczowe elementy związane z zapewnieniem prawidłowego funkcjonowania rodzin i jednostek. Słabe strony lokalnej gospodarki wskazywane przez uczestników konsultacji społecznych związane są z niewystarczającą liczbą ofert pracy, brakiem kapitału inwestycyjnego na rozpoczęcie i rozwój działalności gospodarczej oraz niskim poziomem praktycznego przygotowania do zawodu i słabą jakością szkolnictwa zawodowego. Jako pozytywne zjawisko, a więc mocną stroną, można wskazać zwiększającą się liczbę młodych, wykwalifikowanych przedsiębiorców i rolników z obszaru LGD. Zaznaczyć również należy, że wśród pewnej części lokalnej społeczności widoczna jest aktywność gospodarcza i zainteresowanie rozwojem i zakładaniem działalności gospodarczej, które powinny być wspierane. W tym kontekście szansą, którą trzeba wykorzystać, jest dostępność zewnętrznych źródeł finansowania przedsięwzięć, na co wskazują wyniki konsultacji społecznych. Jednocześnie zagrożeniem upatruje się w skomplikowanych procedurach aplikowania o środki finansowe oraz wysokimi kosztami prowadzenia działalności gospodarczej.

Jednym z najważniejszych problemów, z którym musi się zmierzyć LGD w nowym okresie programowania jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu związanemu przede wszystkim z problemem bezrobocia, które jest najczęstszą przyczyną spychającą ludzi na margines życia społecznego. Pomimo istnienia pozytywnych elementów związanych z działaniami w tym kierunku, które wymienione są jako silne strony obszaru (rosnące zaangażowanie mieszkańców, organizacji pozarządowych i samorządu w sfery pomocy społecznej), występują także zjawiska negatywne. Wyeliminowanie tych słabych stron przyczyni się do skutecznego przeciwdziałania procesom wykluczenia społecznego, co pozytywnie wpłynie na jakość życia mieszkańców obszaru. W działaniach związanych z przeciwdziałaniem wykluczeniom sprzyjać będą LGD ogólne tendencje do włączania osób wykluczonych podejmowane przez instytucje na poziomie ponadlokalnym oraz wzrastająca aktywność organizacji pozarządowych. Działania LGD, przede wszystkim poprzez tworzenie miejsc pracy, będą miały na celu także ograniczanie negatywnego wpływu zagrożeń w postaci niekorzystnych zmian demograficznych, ubożenia społeczeństwa, czy zmniejszania nakładów na opiekę społeczną.

Głównym atutem obszaru jest jego położenie geograficzne, unikalność krajobrazu, bogactwo naturalne, dziedzictwo kulturowe na co zwracali uwagę również wszyscy uczestnicy konsultacji społecznych. Czynniki te ściśle wiążą się z kluczowymi szansami rozwojowymi obszaru, szczególnie tymi związanymi z rozwojem turystyki i rekreacji ze szczególnym uwzględnieniem możliwości spędzania czasu wolnego na świeżym powietrzu. Te możliwości, w powiązaniu z rozwojem ogólnej infrastruktury wpływającej na jakość życia sprawiają, że obszar ma szansę stać się „perełką” i przyciągać nowych mieszkańców i turystów (również krótkopobytowych), spragnionych spokoju, bliskości przyrody i świeżego powietrza oraz wachlarza możliwości przebywania na nim. Z analizy wynika, że na obszarze LSR nadal istnieje deficyt w obszarze ilości i jakości infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, sportowej i społeczno-

kulturalnej. Brak jest także spójnej, przemyślanej strategii promocji całego obszaru LSR oraz punktów informacji turystycznej. Kluczowa rola w wykorzystaniu tego potencjału przypisana została lokalnym organizacjom pozarządowym oraz samorządom. Należy jednak pamiętać, że im więcej turystów lub stałych mieszkańców zacznie spędzać czas wolny na łonie przyrody tym więcej uwagi trzeba będzie poświęcić na chronienie walorów przyrodniczych LGD. Dlatego też promowane będą działania podnoszące dodatkowo świadomość ekologiczną mieszkańców.

Ważnym wyzwaniem stojącym przed LGD jest stwarzanie warunków rozwojowych dla mieszkańców obszaru, w tym dla osób z grup defaworyzowanych. Czynnikiem, który właściwie wykorzystany może stanowić impuls rozwojowy, jest wzrost partycypacji społeczeństwa oraz szeroko rozumianej współpracy. Należy więc podejmować działania mające na celu integrowanie społeczeństwa oraz wzmacnianie poczucia jedności i tożsamości lokalnej, wspierania lokalnych liderów oraz działaczy w organizacjach pozarządowych. W chwili obecnej na obszarze LGD dostrzegalna jest rosnąca aktywność społeczna, co stanowi atut obszaru, jednak uczestnicy konsultacji społecznych zwracają dużą uwagę na brak wystarczającej współpracy, zarówno międzysektorowej – pomiędzy samorządem, sektorem gospodarczym, społecznym i mieszkańcami, jak również w ramach poszczególnych sektorów. Aby uniknąć zagrożenia związanego z zanikaniem więzi społecznych czy postaw obywatelskich, jednym z głównych wyzwań na najbliższe lata będzie dalsze wspieranie kapitału społecznego. Szansą na rozwój obszaru jest wzrost popularności inicjatyw oddolnych, odpowiedzialności społecznej i tworzenia wielosektorowych partnerstw, a tego może dokonać jedynie kreatywna społeczność i aktywni liderzy lokalni.

Wnioski z analizy SWOT wykorzystane zostały przy określaniu celów i przedsięwzięć zawartych w LSR, a także przy ustalaniu lokalnych kryteriów wyboru operacji. Praktyczne wykorzystanie analizy SWOT polega właśnie na takim skonstruowaniu celów i przedsięwzięć w strategii, aby ich realizacja przyczyniła się do wzmacniania mocnych stron obszaru, wykorzystania szans, a także ich poszukiwania lub pobudzania, przy jednoczesnym eliminowaniu słabych stron i omijaniu lub osłabianiu zagrożeń.



Tabela 10. Analiza SWOT obszaru LGD

S – mocne strony		Odniesienie do diagnozy / procesu partycypacyjnego	W – słabe strony		Odniesienie do diagnozy / procesu partycypacyjnego
1	<b>Potencjał ludzki – tradycja przedsiębiorczości, wykształcona kadra, szacunek do pracy</b>	R.III.3 / zgłoszono podczas konsultacji	1	Niewystarczająca liczba miejsc pracy zwłaszcza dla osób należących do grup defaworyzowanych (wykluczonych)	R.III.3,6; zgłoszono podczas konsultacji
2	Coraz więcej młodych, wykwalifikowanych przedsiębiorców i rolników.	R.III.3 / zgłoszono podczas konsultacji	2	<b>Niewystarczająca pomoc finansowa, doradcza, szkoleniowa dla działających firm oraz osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą</b>	R.III.3,6; zgłoszono podczas konsultacji
3	Zróżnicowanie branż, wielosektorowa struktura gospodarcza	R.III.3 / zgłoszono podczas konsultacji	3	Niedostosowanie do potrzeb przedsiębiorców kwalifikacje pracowników na rynku pracy	R.III.3,6 zgłoszono podczas konsultacji
4	Zintegrowana administracyjnie (w jednym powiecie) i społecznie (w ramach LGD) przestrzeń.	R.III.7 / zgłoszono podczas konsultacji	4	Wysoki poziom bezrobocia wśród osób młodych, a także rosnący udział osób długotrwale bezrobotnych	R.III.4
5	Bogactwo walorów przyrodniczych i krajobrazowych.	R.III.8 / zgłoszono podczas konsultacji	5	Brak wsparcia przedsiębiorczości społecznej	R.III.4
6	Duże zasoby lasów, łąk i wód, pełne różnorodnej flory i fauny, umożliwiające uprawianie turystyki w różnych formach i okresach.	R.III.8 / zgłoszono podczas konsultacji	6	Niski poziom praktycznego przygotowania do zawodu oraz słaba jakość szkolnictwa zawodowego	R.III.4, zgłoszono podczas konsultacji
7	Czyste i zdrowe środowisko	R.III.8 / zgłoszono podczas konsultacji	7	Niewystarczający rynek usług	zgłoszono podczas konsultacji
8	Rozbudowująca się infrastruktura i rosnący potencjał podmiotów obsługi turystów bazą do umocnienia produktu turystycznego	R.III.8,10 / zgłoszono podczas konsultacji	8	Duża liczebność i różnorodność form ochrony prawnej środowiska utrudniająca lokalizację nowych inwestycji.	R.III.8; zgłoszono podczas konsultacji
9	Rozwijający się potencjał turystyczny obszaru.	R.III.8,10 / zgłoszono podczas konsultacji	9	Niewykorzystane w pełni walory przyrodnicze i krajobrazowe.	R.III.8; zgłoszono podczas konsultacji
10	<b>Średni / nierównomierny, ale postępujący rozwój infrastruktury kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej wykorzystujący potencjał mieszkańców</b>	R.III.8,10 / zgłoszono podczas konsultacji	10	<b>Niedostatek infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, społeczno-kulturalnej i sportowej</b>	R.III.8; zgłoszono podczas konsultacji
11	Odpowiednia polityka samorządów pozwalająca na zachowanie wysokich walorów rolniczych, krajobrazowych i przyrodniczych.	R.III.8,10, zgłoszono podczas konsultacji	11	Niewystarczająca promocja obszaru i oferty turystyczno-rekreacyjnej.	R.III.8; zgłoszono podczas konsultacji
12	Szlaki turystyczne (wodne, rowerowe i edukacyjne).	R.III.8, zgłoszono	12	Brak punktów informacji turystycznej.	R.III.8; zgłoszono

		podczas konsultacji			podczas konsultacji
13	Bogate dziedzictwo kulturowe i historyczne.	R.III.9,10; zgłoszono podczas konsultacji	13	Niski poziom infrastruktury społecznej, technicznej i komunikacyjnej.	R.III.7; zgłoszono podczas konsultacji
14	<b>Aktywna społeczność z rosnącymi aspiracjami</b>	R.III.5; zgłoszono podczas konsultacji	14	Zanieczyszczanie środowiska przez mieszkańców i przyjezdnych.	R.III.6; zgłoszono podczas konsultacji
15	Rozwijające się nierównomiernie organizacje pozarządowe.	R.III.5; zgłoszono podczas konsultacji	15	Niska świadomość ekologiczna mieszkańców.	R.III.6; zgłoszono podczas konsultacji
16	Rosnąca ilość inicjatyw podejmowanych przez NGO	R.III.5; zgłoszono podczas konsultacji	16	Niewystarczające zagospodarowanie zbiorników wodnych i rzek pod rekreację i wypoczynek.	R.III.8; zgłoszono podczas konsultacji
17	Zapewnione warunki dla rozwoju kapitału ludzkiego (dostęp do różnych kierunków kształcenia)	R.III.10; zgłoszono podczas konsultacji	17	Obiekty nieprzystosowane do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych.	R.III.2,6 zgłoszono podczas konsultacji
18	Narastająca aktywność seniorów włączających się w życie społeczne	R.III.5; zgłoszono podczas konsultacji	18	Mała działalność aktywizacyjna na nowo wybudowanych i zmodernizowanych obiektach infrastruktury społecznej	R.III.6; zgłoszono podczas konsultacji
19	Prężna LGD realizująca dużo innowacyjnych pomysłów przy współpracy z sektorem społecznym, publicznym i gospodarczym.	zgłoszono podczas konsultacji	19	<b>Ograniczony dostęp do oferty kulturalnej, edukacyjnej, rekreacyjnej i sportowej mieszkańców obszaru oraz osób niepełnosprawnych</b>	R.III.2,6 zgłoszono podczas konsultacji
20	Wzrastający poziom zaangażowania samorządów, przedsiębiorców i mieszkańców w sferze pomocy społecznej	R.III.5; zgłoszono podczas konsultacji	20	Problem z zagospodarowaniem czasu wolnego i aktywizacją osób starszych.	R.III.2,6 zgłoszono podczas konsultacji
21	Doświadczenie wnioskodawców w realizacji operacji.	R.III.5; zgłoszono podczas konsultacji	21	Niewystarczające i nierównomierne oferty zajęć w świetlicach wiejskich i domach kultury.	R.III.6; zgłoszono podczas konsultacji
<b>O – szanse</b>		<b>Odniesienie do diagnozy / procesu partycypacyjnego</b>	22	Niewystarczająca aktywność młodych ludzi w życiu społecznym.	R.III.6; zgłoszono podczas konsultacji
			23	Brak znajomości zasobów własnych obszarów.	R.III.10; zgłoszono podczas konsultacji
			24	Problemy z organizacją komunikacji zbiorowej	R.III.6; zgłoszono podczas



					konsultacji
			25	Niedostateczna współpraca i integracja sektorów.	R.III.6; zgłoszono podczas konsultacji
1	Zwiększenie informacji o dostępności środków unijnych i grantowych oraz prostszy i łatwiejszy przepływ informacji.	R.III.2; zgłoszono podczas konsultacji	<b>T – zagrożenia</b>		<b>Odniesienie do diagnozy / procesu partycypacyjnego</b>
2	Zmiany przepisów prawnych ułatwiający zakładanie i prowadzenie działalności gospodarczej.	zgłoszono podczas konsultacji			
3	<b>Środki zewnętrzne na rozwój gospodarczy.</b>	R.III.2; zgłoszono podczas konsultacji	1	<b>Wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej.</b>	zgłoszono podczas konsultacji
4	Rozwój postaw przedsiębiorczych, wspieranie i promocja przedsiębiorczości.	zgłoszono podczas konsultacji	2	System edukacji niedostosowany do potrzeb rynku pracy.	R.III.2; zgłoszono podczas konsultacji
5	<b>Możliwość pozyskania środków finansowych do realizacji projektów.</b>	R.III.2; Wyniki badań społecznych	3	Migracja zarobkowa.	R.III.2; zgłoszono podczas konsultacji
6	Rosnący popyt na produkty lokalne, w tym na zdrową żywność (tradycyjną i ekologiczną).	zgłoszono podczas konsultacji	4	Skomplikowane procedury aplikowania o środki finansowe	zgłoszono podczas konsultacji
7	Inwestycje w infrastrukturę ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury turystycznej.	wyniki badań społecznych	5	Skomplikowane i zmienne prawo.	zgłoszono podczas konsultacji
8	Większe zainteresowanie aktywnym sposobem spędzania czasu wolnego oraz wzrost liczby osób uprawiających sport.	R.III.2; zgłoszono podczas konsultacji	6	Trudność w adaptacji osób długotrwale bezrobotnych.	R.III.2; zgłoszono podczas konsultacji
9	Zmieniające się tendencje w turystyce na rzecz turystyki krótkopobytowej i aktywnej.	R.III.8; zgłoszono podczas konsultacji	7	Niedostateczna świadomość konsumentów dotycząca lokalnych produktów.	zgłoszono podczas konsultacji
10	Rozwój współpracy różnych podmiotów (w tym LGD) z podmiotami z innych obszarów, w tym za granicą.	zgłoszono podczas konsultacji	8	Konkurencja dla lokalnych produktów ze strony marketów sprzedających masowo tanią żywność.	zgłoszono podczas konsultacji
11	<b>Wykorzystanie zasobów wiedzy i działalności ludzi (przedstawicieli różnych grup społecznych).</b>	R.III.5; zgłoszono podczas konsultacji	9	<b>Możliwość zewnętrznego zanieczyszczenia środowiska naturalnego.</b>	R.III.8; zgłoszono podczas konsultacji
12	Wsparcie dla sektora społecznego.	R.III.5; zgłoszono podczas konsultacji	10	<b>Słaba współpraca sektorów – nastawienie na konkurencję i rywalizację</b>	R.III.5,6 zgłoszono podczas konsultacji

Źródło: opracowanie własne

## Rozdział V Cele i wskaźniki

Zdefiniowanie celów i wskaźników LSR przeprowadzone zostało metodami partycypacyjnymi opisanymi szczegółowo w rozdziale II LSR. W wyborze celów i przedsięwzięć LSR kierowano się przede wszystkim wnioskami z uwarunkowań i specyfikacji obszaru oraz wnioskami z analizy SWOT, a także oczekiwaniami i preferencjami ludności, wyrażanymi podczas konsultacji społecznych, które odbyły się we wszystkich ośmiu gminach z terenu działania LGD. Punktem odniesienia do ustalania celów ogólnych i szczegółowych oraz przedsięwzięć je realizujących była ocena jakości życia mieszkańców przez pryzmat wykorzystania zasobów obszaru dla jego rozwoju, stanu środowiska naturalnego, warunków prowadzenia działalności gospodarczej, sytuacji na rynku pracy, a także zagrożeń wykluczeniem społecznym na obszarze LSR. Ocena ta umożliwiła dokonanie hierarchizacji czynników szczegółowo zidentyfikowanych w analizie SWOT, co w konsekwencji umożliwiło sformułowanie celów najbardziej pożądanym do realizacji.

Cele LSR odnoszą się tylko do pewnej części zagadnień i problemów specyficznych dla LGD. W założeniu są one bowiem zgodne z celem w ramach inicjatywy RLKS Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, tj. cel 6B „*wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich*” w ramach priorytetu 6 „*Wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich*” poprzez wdrażanie lokalnych strategii rozwoju. Cele są adekwatne do specyfiki obszaru. Sformułowane są w sposób konkretny, są mierzalne i mogą zostać osiągnięte w okresie wdrażania LSR. Opierają się na silnych stronach, dążą do wzmocnienia słabych, wykorzystania okazji i przeciwstawianiu się zagrożeniom. Dodatkowo nawiązując do celów przekrojowych PROW 2014-2020, cele i przedsięwzięcia LSR są zgodne z jego dwoma celami przekrojowymi, tj.: Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu i Innowacyjność.

Na potrzeby LSR zdefiniowano pojęcie innowacyjności – Innowacyjność to nowatorskie podejście w odniesieniu do obszaru LGD. Może to oznaczać zastosowanie pomysłów i rozwiązań znanych i stosowanych na innych obszarach, jednak mających charakter innowacji na terenie LGD. Zaliczyć tu należy np.: nowatorski sposób wykorzystania zasobów lokalnych, rozwój nowych rodzajów produkcji i usług, zaspokojenie potrzeb, które były pomijane w dotychczasowych działaniach, modernizację tradycyjnych form technologii, rozwój funkcji obszaru, nowy sposób angażowania społeczności lokalnej w rozwój, nowe rozwiązania organizacyjne, zastosowanie nowych technik marketingowych.

### **Cel ogólny 1 Współpraca dla rozwoju obszaru LSR**

Współpraca to nasz sposób na działanie. Uważamy, że skuteczne rozwiązywanie lokalnych problemów jest możliwe tylko dzięki współpracy, dlatego planujemy i realizujemy działania wspólnie z partnerami z trzech sektorów. Dzięki różnorodnemu spojrzeniu znamy charakter i specyfikację obszaru i potrafimy spojrzeć na problemy i wyzwania z kilku perspektyw równocześnie. Wiedza, doświadczenie i wieloletnia współpraca pozwala nam wcielać rozwiązania zmierzające do rozwoju obszaru LSR. Dlatego głównym celem LGD jest współpraca dla rozwoju obszaru LSR.

Cel ogólny będzie realizowany poprzez trzy cele szczegółowe oraz odpowiadające im przedsięwzięcia.

#### **Cel szczegółowy 1.1 Rozwój przedsiębiorczości**

Oceniając jakość życia na obszarze LSR przez pryzmat szeroko rozumianej przedsiębiorczości oraz sytuacji na rynku pracy uczestnicy spotkań konsultacyjnych wskazywali na niewystarczającą liczbę miejsc pracy. Jedną z przyczyn niedoborów w zakresie miejsc pracy jest brak pomocy doradczej i szkoleniowej dla osób zamierzających założyć działalność gospodarczą, a także brak kapitału inwestycyjnego na rozpoczęcie i rozwój działalności gospodarczej. Dlatego też mając na uwadze rozwój gospodarczy regionu LGD zasadnym jest utworzenie instrumentu pozwalającego wesprzeć lokalnych przedsiębiorców (zarówno już istniejących) jak i tych potencjalnych. W ramach wdrażania

LSR możliwe będą działania zmierzające do tworzenia odpowiednich warunków do rozwoju przedsiębiorczości, utrzymania i tworzenia miejsc pracy ze szczególnym uwzględnieniem osób mieszczących się w definicji grup defaworyzowanych.

**Tabela 11. Powiązania celu szczegółowego 1.1**

Źródło wiedzy	Analiza SWOT	Cel Leader	Partycypacja
<b>1.1.1 Podejmowanie działalności gospodarczej</b>			
Realizacja tego przedsięwzięcia przyczyni się do podniesienia poziomu przedsiębiorczości poprzez kreowanie dogodnych warunków do podejmowania i rozwoju działalności gospodarczej na obszarze LGD przez nowych przedsiębiorców. Istotną barierą wejścia na rynek są ograniczone możliwości finansowania nowych przedsięwzięć. Ważnym ograniczeniem wskazanym w analizie SWOT jest również nieprzewidywalność przepisów prawnych i ich zawoilość. W tym ujęciu dla wielu podmiotów podjęcie własnej działalności gospodarczej jest obciążone wysokim ryzykiem także psychologicznym. W ramach LSR planowane jest zatem kompleksowe wsparcie przyszłych przedsiębiorców chcących dokonać samozatrudnienia. Jest to zjawisko pożądane w świetle tworzenia nowych miejsc pracy. Bezrobocie, wykluczenie społeczne wynikające z niedoskonałości mechanizmu rynkowego, także z niewystarczającego poziomu dochodów oraz niemożności zaspakajania podstawowych potrzeb psychologicznych i ekonomicznych jest realnie odczuwalnym problemem, którego narastanie może przyczynić się do wzrostu zjawisk patologicznych – a tym samym niekorzystnych dla rozwoju mieszkańców obszaru. Konieczne jest więc podejmowanie działań opisanych w niniejszym przedsięwzięciu. W kontekście pozyskania środków na start planujemy akcje informacyjne dotyczące środków dostępnych w ramach PROW na lata 2014-2020, jak również akcje szkoleniowe dla beneficjentów.			
Spotkania z mieszkańcami, grupą roboczą, analiza SWOT, ankiety, wskaźniki GUS, arkusz pomysłu	S:1-3,9,17,19-21; W1-8, O:1-6,9,10; T:1-8	2	Na etapie planowania – kryteria wyboru projektów; Na etapie realizacji – mieszkańcy LGD będą beneficjentami działania
<b>1.1.2 Rozwój podmiotów gospodarczych</b>			
W ramach realizacji tego przedsięwzięcia ważne jest wspieranie osób, które zamierzają rozwinąć działalność gospodarczą. Cechą charakterystyczną sektora gospodarczego na obszarze LGD jest stosunkowo duża ilość zarejestrowanych mikro podmiotów gospodarczych - z reguły prowadzonych przez osoby fizyczne zatrudniające do kilku osób. Ponieważ prawidłowe funkcjonowanie opisanych podmiotów stanowi źródło utrzymania kilku tysięcy osób stąd kondycja i wsparcie sektora gospodarczego jest ważnym zadaniem nie tylko dla gmin, ale również dla LGD, co jest mocno zasygnalizowane przez przedstawicieli wszystkich sektorów. W obecnych czasach trudno sobie wyobrazić dynamiczny rozwój działalności gospodarczej bez udziału nowych innowacyjnych rozwiązań. W ramach tego celu wsparcie będzie koncentrowało się na kreowaniu warunków rozwoju pożądanych sektorów gospodarki również poprzez zastosowanie innowacyjnych rozwiązań produktowych, procesowych, organizacyjnych i marketingowych o proekologicznym charakterze. LGD może aktywizować i wspierać przejawy lokalnej przedsiębiorczości i ekoinnowacyjnych rozwiązań poprzez dofinansowanie odpowiednich projektów oraz poprzez integrowanie sektorów.			
Spotkania z mieszkańcami, grupą roboczą, analiza SWOT, ankiety, arkusz pomysłu	S:1-3,9,17,19-21; W1-8, O:1-6,9,10; T:1-8	2	Na etapie planowania – inspiracja pomysłu na projekt, Na etapie realizacji – mieszkańcy LGD będą uczestnikami projektu
<b>1.1.2 Aktywizacja grup defaworyzowanych</b>			
W ramach tego przedsięwzięcia zakłada się zorganizowanie projektu współpracy o charakterze międzynarodowym. Zaplanowano jego realizację z co najmniej dwoma lokalnymi grupami działania krajowymi oraz co najmniej jednym partnerem zagranicznym (Dolna Saksonia Niemcy). Cel zakłada wzmocnienie potencjału mieszkańców obszaru LGD. Jednym z bardziej skutecznych sposobów, który może wpłynąć na poszerzenie horyzontów osób jest wymiana doświadczeń naszego LGD z innymi LGD. W ramach przedsięwzięcia zostaną zaprezentowane dobre praktyki podejmowania działalności gospodarczej w oparciu o lokalne zasoby na terenie Dolnej Saksonii. Grupą docelową do której kierowany jest projekt współpracy są osoby z grup defaworyzowanych. Ponadto doświadczenia z innych krajów pomagają poszerzyć horyzonty i mogą zachęcić mieszkańców LGD do przyjęcia ulepszonego podejścia do działań gospodarczych. To z kolei powinno, zgodnie z zasadą domina, przynieść obszarom wiejskim wchodzącym w skład naszego LGD, korzyści społeczno-ekonomiczne i środowiskowe.			
Spotkania z mieszkańcami, grupą roboczą	S:1-3,17; W1-8, O:1-6;	4	Na etapie planowania – inspiracja pomysłu na projekt,

	T:1-8		Na etapie realizacji – mieszkańcy LGD będą uczestnikami projektu
--	-------	--	--

Źródło: opracowanie własne

### Cel szczegółowy 1.2 Wzrost atrakcyjności obszaru

Analiza SWOT oraz wyniki przeprowadzonych spotkań konsultacyjnych wskazują na wiele problemów związanych z wykorzystaniem zasobów wewnętrznych obszaru dla jego rozwoju. Problemy te dotyczą przede wszystkim niedoinwestowanej infrastruktury społeczno-kulturalnej, turystycznej, rekreacyjnej i sportowej, w której daje się odczuć brak rozwiązań innowacyjnych, jak również niski poziom zarządzania tego typu obiektami. Problemem obszaru jest także niski poziom oferty aktywnego spędzania czasu wolnego. Brak przemyślanych strategii promocji nie pozwala w sposób efektywny wykorzystać turystycznych atutów obszaru. Dlatego konieczne staje się podjęcie działań mających na celu wzmocnienie i wzrost atrakcyjności obszaru w celu przeciwdziałania tym negatywnym zjawiskom.

**Tabela 12. Powiązania celu szczegółowego 1.2**

Źródło wiedzy	Analiza SWOT	Cel Leader	Partycypacja
<b>1.2.1 Rozwój niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej</b>			
Obszar LGD jest regionem atrakcyjnym turystycznie. Decydują o tym przede wszystkim historia, zabytki, naturalne cechy środowiskowe w szczególności bogactwo lasów. Pomimo tych walorów turystyka nie jest wystarczająco rozwiniętą sferą aktywności gospodarczej mieszkańców. Niewątpliwą przeszkodą w tym zakresie jest niewystarczająco rozwinięta infrastruktura turystyczna i rekreacyjna. Poprzez rozwój niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej obszaru LGD nastąpi wzrost liczby turystów odwiedzających nasz obszar i pozostawiających na tym terenie część swoich dochodów. Przyczyni się to do wzrostu zamożności społeczeństwa - szczególnie mieszkańców prowadzących gospodarstwa agroturystyczne. Nie tylko w/w grupa skorzysta z realizacji działań w ramach tego celu, gdyż to głównie mieszkańcy obszaru LGD na co dzień korzystają z infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.			
Spotkania z mieszkańcami, grupą roboczą, analiza SWOT, ankiety, arkusz pomysłu	S:4-13,19; O:1,4,5,7-9 W:9,10, 13-17,19; T:5,9	9	Na etapie planowania – kryteria wyboru projektów; Na etapie realizacji – mieszkańcy LGD będą beneficjentami działania
<b>1.2.2 Kultywowanie dziedzictwa lokalnego</b>			
Na terenie LGD znaczący jest zasób dziedzictwa lokalnego (przyrodniczego, historycznego, kulturowego, krajobrazowego). Domy kultury, jak również organizacje pozarządowe kultywują lokalną kulturę, tradycję, zwyczaje i obrzędy. Mając na względzie zachowanie i przekazanie młodszemu pokoleniu intelektualnego i materialnego dziedzictwa lokalnego konieczne jest podejmowanie działań dotyczących zachowania, odtwarzania, promowania i oznakowania. Należy troszczyć się i chronić przed zniszczeniem i zapomnieniem różnego typu atrakcji regionu. Ważne jest rozpowszechnianie i promowanie różnych wymiarów lokalnego dziedzictwa, w kontekście tworzenia unikalnego dziedzictwa regionalnego, np. tworzenie małych muzeów historii gromadzących lokalne pamiątki.			
Spotkania z mieszkańcami, grupą roboczą, analiza SWOT, ankiety, arkusz pomysłu	S:4-14,17,19,21; W:9, 19-23; O:5,6,10-12; T:5,10	8	Na etapie planowania – kryteria wyboru projektów, inspiracja pomysłu na projekt, Na etapie realizacji – mieszkańcy LGD będą beneficjentami działania
<b>1.2.3 Kreowanie atrakcyjnych przestrzeni spędzania czasu wolnego poprzez budowę, przebudowę i/lub wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej</b>			
W ramach realizacji tego przedsięwzięcia planowane jest podjęcie działań związanych z polepszeniem stanu ogólnodostępnych obiektów zagospodarowania publicznego. W związku z dużym zainteresowaniem mieszkańców obszaru LGD w zakresie możliwości korzystania z obiektów umożliwiających spędzanie czasu wolnego, celem realizacji ich uzasadnionych potrzeb, konieczne jest poniesienie wydatków związanych z budową oraz przebudową obiektów zagospodarowania publicznego. Przyczyni się do wzrostu liczby osób korzystających z wachlarza możliwości rozwoju lokalnego kapitału społecznego, jaki daje ułatwiony dostęp do obiektów zagospodarowania publicznego i ich oferty dla przedstawicieli różnych grup interesariuszy. Wiele obiektów zostało wyremontowanych w poprzednim okresie programowania 2007-2013, jednak na obszarze			

LGD są jeszcze obiekty wymagające poprawy stanu infrastruktury a także miejscowości gdzie brakuje tego typu obiektów lub wymagają budowy od nowa. Ważne jest w funkcjonowaniu każdej społeczności, posiadanie własnych miejsc spotkań i życia społecznego. Dążenie do tworzenia i dbania o wspólne obszary wypływa z chęci i potrzeb mieszkańców do rozwoju i kształcenia, wyrównywania szans, uczestniczenia w życiu kulturalnym i społecznym. Podejmowanie działań i prac nad stworzeniem wspólnych miejsc użyteczności publicznej ma wymierny aspekt społeczny, integracyjny i poznawczy.			
Spotkania z mieszkańcami, grupą roboczą, analiza SWOT, ankiety, arkusz pomysłu	S:4-13,19; O:1,4,5,7-9 W:9,10, 13-17,19; T:5,9	9	Na etapie planowania – kryteria wyboru projektów, inspiracja pomysłu na projekt, Na etapie realizacji – mieszkańcy LGD będą uczestnikami operacji
<b>1.2.4 Inicjatywy na rzecz zachowania dziedzictwa lokalnego</b>			
Na terenie LGD znaczący jest zasób dziedzictwa lokalnego (przyrodniczego, historycznego, kulturowego, krajobrazowego). Mając na względzie zachowanie intelektualnego i materialnego dziedzictwa lokalnego konieczne jest podejmowanie inicjatyw mających na celu przede wszystkim zachowanie dziedzictwa lokalnego. Należy troszczyć się i chronić przed zniszczeniem i zapomnieniem różnego typu atrakcje regionu. Ważne jest rozpowszechnianie i promowanie różnych wymiarów lokalnego dziedzictwa, w kontekście tworzenia unikalnego dziedzictwa regionalnego, np. tworzenie małych muzeów historii gromadzących lokalne pamiątki.			
Spotkania z mieszkańcami, grupą roboczą, analiza SWOT, ankiety, arkusz pomysłu	S:4-14,19,21; W:9,19-23; O:1,5,10-12; T:5,10	8	Na etapie planowania – kryteria wyboru projektów, inspiracja pomysłu na projekt, Na etapie realizacji – mieszkańcy LGD będą uczestnikami operacji
<b>1.2.5 Turystycznie i aktywnie – promocja obszaru poprzez zintegrowanie sektorów LGD</b>			
W związku z tym, iż obszar LGD charakteryzuje się ciekawym ukształtowaniem terenu i walorami krajobrazowo-turystycznymi jest możliwość wykorzystania potencjału środowiskowego do rozwijania różnych form aktywności turystycznej. W ramach przedsięwzięcia planuje się zorganizowanie imprezy mającej na celu wypromowanie obszaru LGD z uwzględnieniem wszystkich trzech sektorów tworzących LGD. Zaangażowanie różnych sektorów i partnerów pozwoli spojrzeć na promocję regionu z różnych płaszczyzn. Realizatorami działań będą zarówno samorządy gmin, jak i organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, czy stowarzyszenia.			
Spotkania z mieszkańcami, grupą roboczą, analiza SWOT	S:3-21; W:9,11,12, 14,15,20,22-25; O:4,6,8,10-12; T:9-10;	1	Na etapie planowania – inspiracja pomysłu na projekt, Na etapie realizacji – mieszkańcy LGD będą zaangażowane w realizację przedsięwzięcia
<b>1.2.6 Wykreowanie wspólnego produktu turystycznego obszaru LGD</b>			
Ze względu na istotne walory środowiskowe, będące mocną stroną regionu planowane jest podjęcie działań marketingowych mających na celu zbudowanie i wykreowanie wspólnego produktu turystycznego obszaru LGD. Istotą tego przedsięwzięcia jest kompleksowa promocja miejsc cennych przyrodniczo i historycznie oraz produktów wytwarzanych na obszarze LGD. Realizacja projektu dotyczy całego obszaru LSR, a zaangażowane w realizację przedsięwzięcia zostaną wszystkie sektory tworzące LGD.			
Spotkania z mieszkańcami, grupą roboczą, analiza SWOT	S:4-16; W:9,11,12, 14,15; O:6-11; T:7-10;	1, 8	Na etapie planowania – inspiracja pomysłu na projekt, Na etapie realizacji – mieszkańcy LGD będą zaangażowane w realizację przedsięwzięcia
<b>1.2.7 Organizacja wydarzeń promujących obszar LGD</b>			
W związku z brakiem punktów informacji turystycznej na obszarze LGD oraz niewystarczającej oferty promocyjnej obszaru w ramach przedsięwzięcia zorganizowane zostaną dwie imprezy promujące obszar LGD jako subregion stanowiącego miejsce zapewniające doskonałe warunki do uprawiania aktywnych form wypoczynku. W realizację zostaną zaangażowane różne podmioty działające na terenie LGD, co przyczyni się to do zintegrowania sektorów.			
Spotkania z mieszkańcami, grupą roboczą, analiza SWOT	S:4-10,12-16,18,19; W:11,12,14,15,19,22-25, O:8-11; T:9,10;	1, 8	Na etapie planowania – inspiracja pomysłu na projekt, Na etapie realizacji – mieszkańcy LGD będą zaangażowane w realizację przedsięwzięcia

### 1.2.8 Udział w wydarzeniach promocyjno-informacyjnych

W związku z brakiem punktów informacji turystycznej na obszarze LGD oraz niewystarczającej oferty promocyjnej obszaru w ramach przedsięwzięcia zaplanowano udział LGD w wydarzeniach promocyjno-informacyjnych odbywających się na obszarze LGD i poza obszarem. Zaplanowano zorganizowanie stosika ukazującego działalność LGD podczas Dożynek Powiatowo-Gminnych na terenie LSR, jak również udział w jednym wydarzeniu poza obszarem LGD.

Spotkania z mieszkańcami, grupą roboczą, analiza SWOT	S:4-10,12-16,18,19; W:11,12,14,15,19,22-25, O:8-11; T:9,10;	1	Na etapie planowania – inspiracja pomysłu na projekt, Na etapie realizacji – mieszkańcy LGD będą zaangażowanie w realizację przedsięwzięcia
---	--	---	--

### 1.2.9 Promocja walorów turystycznych obszaru objętego LSR

Projekt współpracy będzie realizowany wspólnie z co najmniej dwoma lokalnymi grupami działania z Wielkopolski. W wyniku jego relacji powstanie szlak turystyczny, wraz z niezbędną do jego obsługi infrastrukturą, stanowiącą rozwój turystyczny obszaru.

Spotkania z mieszkańcami, grupą roboczą, analiza SWOT	S:4-13,19; O:1,4,5,7-9 W:9,10, 13-17,19; T:5,9	9	Na etapie planowania – inspiracja pomysłu na projekt, Na etapie realizacji – mieszkańcy LGD będą zaangażowanie w realizację przedsięwzięcia
---	---	---	--

Źródło: opracowanie własne

### Cel szczegółowy 1.3 Kapitał społeczny podstawą rozwoju obszaru

Jednym z największych bogactw obszaru LSR jest istniejący kapitał społeczny, przejawiający się między innymi dużą aktywnością mieszkańców skupionych w różnych formalnych i nieformalnych grupach i organizacjach. Jednakże analiza SWOT wykazała, że coraz większym problemem jest to, że społeczeństwo mało jest ze sobą zintegrowane, mało zaangażowane (dot. zwłaszcza ludzi młodych), podejmuje niewiele działań kolektywnych nastawionych na cel o charakterze dobra wspólnego. Cel nr 3 zorientowany jest na odwrócenie negatywnego zjawiska i wykorzystanie pełni potencjału drzemącego wśród społeczeństwa poprzez wzmocnienie lokalnych liderów, organizacji pozarządowych, wzrost kompetencji społecznych mieszkańców oraz podejście do zwiększania kompetencji w postaci praktycznej, w trakcie wspólnych działań w formie projektów grantowych. Nic bowiem nie integruje społeczeństwa w bardziej trwały sposób, niż wspólny sukces a umiejętności i kompetencje społeczne najszybciej wzrastają w trakcie praktycznego działania. Po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia społeczność zyskuje wiarę, że sama może wpływać na własne otoczenie, co jest zacznym kolejnych inicjatyw i wzrostu kapitału społecznego w szerszej skali.

Tabela 13. Powiązania celu szczegółowego 1.3

Źródło wiedzy	Analiza SWOT	Cel Leader	Partycypacja
<b>Przedsięwzięcie 1.3.1 Inicjatywy lokalne na rzecz społecznej integracji</b>			
Na obszarze LGD działa wiele organizacji pozarządowych wspierających różne sfery życia mieszkańców. Są to przede wszystkim stowarzyszenia, zespoły sportowe, ochotnicze straże pożarne, koła gospodyń wiejskich i grupy nieformalne. Obszar LGD wiąże ze sobą wiele tradycji specyficznych dla danego regionu, ale także wiele atrakcji kulturowych, środowiskowych, turystycznych. W poszczególnych gminach są osoby zainteresowane podjęciem innowacyjnych inicjatyw społecznych na rzecz społeczności lokalnej. Należy wykorzystać istniejący potencjał do realizacji niniejszej LSR. Przedsięwzięcie polega na pobudzeniu aktywności mieszkańców poprzez realizację różnorodnych innowacyjnych inicjatyw społecznych opartych na lokalnych zasobach. Operacje w ramach tego przedsięwzięcia będą polegały w dużej mierze na działaniach integrujących lokalne społeczności. W realizacji operacji w ramach tego przedsięwzięcia będą uczestniczyć przede wszystkim podmioty sektora społecznego. W ramach przedsięwzięcia przewidziane są operacje w ramach projektów grantowych.			
Spotkania z mieszkańcami, grupą roboczą, analiza SWOT, ankiety, arkusz pomysłu	S:4,13-21; W:14-15,18-25; O:8-12;	1, 8	Na etapie planowania – inspiracja pomysłu na projekt, na etapie realizacji – grantobiorcy to przede wszystkim sektor

	T:10;		społeczny
<b>Przedsięwzięcie 1.3.2 Animatorzy lokalni – aktywizacja i szkolenie grupy animatorów</b>			
Przedsięwzięcie realizowane w ramach projektu własnego, jako odpowiedź na potrzeby mieszkańców. Istotą operacji jest wykorzystanie pełni potencjału drzemącego wśród społeczeństwa poprzez wzmocnienie lokalnych liderów z całego obszaru LGD, podniesienie wiedzy i poznanie niezbędnych narzędzi służących aktywizacji mieszkańców. Założeniem planowanego projektu jest zapoznanie się z metodami aktywizacji lokalnych społeczności, budowaniem kapitału społecznego, procesem konsultacji społecznych różnych przedsięwzięć, a także przygotowaniem, realizacją i rozliczaniem podejmowanych projektów w zakresie różnych działań.			
Spotkania z mieszkańcami, grupą roboczą, analiza SWOT, ankiety,	S:13-20; W:14-15,17-25; O:8-12; T:10	1	Na etapie planowania – wnioski z diagnozy Na etapie realizacji – mieszkańcy LGD będą uczestnikami projektu
<b>Przedsięwzięcie 1.3.3 Aktywna przestrzeń – budowanie więzi i współpracy sektora społecznego</b>			
Przedsięwzięcie realizowane w ramach projektu własnego. Cel zakłada wzmocnienie potencjału liderów i mieszkańców obszaru poprzez budowanie więzi i współpracy sektora społecznego LGD. Jednym z bardziej skutecznych sposobów, który może wpłynąć na poszerzenie horyzontów osób i podmiotów działających na obszarze LGD (przedsiębiorcy, artyści, sportowcy, osoby udzielające się społecznie, stowarzyszenia, grupy nieformalne, członkowie LGD itp.) jest wymiana doświadczeń. Wielu mieszkańców podkreśla, że choć na obszarze LGD działa wiele organizacji pozarządowych, nie są one ze sobą zintegrowane, a tylko nieliczne podejmują współpracę w celu realizacji dobra wspólnego. Brakuje również miejsca, w którym można byłoby uzyskać informacje o działalności trzeciego sektora z obszaru LGD. Założeniem planowanego projektu jest zbudowanie przestrzeni do wymiany kontaktów i doświadczeń, ale również zorganizowanie wspólnymi siłami imprezy ukazującej potencjał społeczny.			
Spotkania z mieszkańcami, grupą roboczą, analiza SWOT, ankiety,	S:14-21; W:18-25; O:10-12; T:10	1	Na etapie planowania – inspiracja pomysłu na projekt, Na etapie realizacji – mieszkańcy LGD będą uczestnikami projektu
<b>Przedsięwzięcie 1.3.4 Aktywni Mieszkańcy – pobudzanie aktywności mieszkańców</b>			
Aktywni Mieszkańcy to nasz autorski program, w ramach którego wspieramy liderów w aktywizacji ich najbliższego środowiska. To nasza odpowiedź na potrzeby mieszkańców, którzy często przy niewielkim wsparciu finansowym potrafią zdziałać wielkie rzeczy w swoim regionie. Do udziału w konkursie w ramach Aktywizacji zapraszamy członków organizacji pozarządowych, sołectw, sekcji sportowych czy kół zainteresowań do przysyłania opisanych pomysłów, których realizację moglibyśmy dofinansować. Przekazując „mini granty” wspieramy pomysłowe i nowatorskie inicjatywy, odpowiadające na rzeczywiste potrzeby mieszkańców. Z „Aktywnymi Mieszkańcami” docieramy nawet do małych lokalnych społeczności.			
Spotkania z mieszkańcami, grupą roboczą, analiza SWOT, ankiety	S:4,13-21; O:8-12; W:14-15,18-25; T:10;	1, 8	Na etapie planowania – inspiracja pomysłu na projekt, na etapie realizacji – wnioskodawcy to sektor społeczny
<b>Przedsięwzięcie 1.3.5 Prowadzenie biura LGD</b>			
Efektywne wdrażanie LSR zależy od sprawnej i efektywnej pracy LGD . W ramach kosztów bieżących związanych z funkcjonowaniem LGD będą ponoszone koszty niezbędne do zapewnienia sprawnego funkcjonowania biura, którego głównym zadaniem jest wdrażanie lokalnej strategii rozwoju. Na koszty bieżące składają się m.in. koszty zatrudnienia personelu, usługi zewnętrzne np. księgowe, prawnicze oraz koszty eksploatacyjne związane z utrzymaniem biura. Wszystkie zaplanowane wydatki są niezbędne do poniesienia i są zaplanowane w kwotach rynkowych, uzasadnione i racjonalne. Rezultatem zadań zaplanowanych w ramach kosztów bieżących jest funkcjonowanie profesjonalnego biura LGD obsługującego mieszkańców obszaru i inne zainteresowane podmioty.			
Spotkania z mieszkańcami, grupą roboczą, ankiety, analiza SWOT	S:4,19,21; W:2,14,15,23; O:1,5,10,11,12; T:5;	1,4,5,8	Na etapie planowania – inspiracja do podejmowanych działań na etapie realizacji – mieszkańcy to odbiorcy przedsięwzięcia
<b>Przedsięwzięcie 1.3.6 Działania służące podnoszeniu kwalifikacji, wiedzy i umiejętności osób zaangażowanych we wdrażanie LSR</b>			
Efektywne wdrażanie LSR zależy od sprawnie funkcjonującego biura i organów LGD. W ramach przedsięwzięcia planuje się organizację spotkań i szkoleń w celu podniesienia wiedzy i kwalifikacji osób bezpośrednio związanych z wdrażaniem LSR. Pracownicy, którzy na co dzień spotykają się z mieszkańcami obszaru LGD na bieżąco zobowiązani są			

uzupełniać swoją wiedzę z różnych dziedzin funkcjonowanie podmiotów.			
Spotkania z mieszkańcami, grupą roboczą, ankiety, analiza SWOT	S:4,17,19,21; O:1; T:5;	W:2;	1
Na etapie planowania – inspiracja do podejmowanych działań na etapie realizacji – mieszkańcy to odbiorcy przedsięwzięcia			
<b>Przedsięwzięcie 1.3.7 Działania służące aktywizacji społeczności lokalnej</b>			
Przedsięwzięcie służy zaspokajaniu potrzeb społeczności lokalnej. Aby zapewnić mieszkańcom bezpośredni dostęp do wiedzy o możliwości skorzystania i realizacji działań w ramach LSR prowadzone będą spotkania informacyjno-szkoleniowe dla mieszkańców obszaru, jak również prowadzone będzie doradztwo indywidualne. Wychodząc naprzeciw potrzebom mieszkańców oraz w celu dotarcia do jak największego grona odbiorców zaplanowano również spotkania w każdej gminie członkowskiej. Uwzględniając potrzeby grupy defaworyzowanej zaplanowano również oddzielne spotkania dla osób wykluczonych i podmiotów zajmujących się wspieraniem tych osób.			
Spotkania z mieszkańcami, grupą roboczą, ankiety, analiza SWOT	S:1-4,14-21, W:2;12,13-15,18-25; O:1-5,8-12; T:1,5,10;		1
Na etapie planowania – inspiracja do podejmowanych działań na etapie realizacji – mieszkańcy to odbiorcy przedsięwzięcia			

Źródło: opracowanie własne

W ramach RLKS realizowanych będzie szereg przedsięwzięć ukierunkowanych na rozwiązywanie problemów zdiagnozowanych na poziomie konsultacji społecznych i zapisanych w analizie SWOT. Działania te skierowane będą do wszystkich grup docelowych, o których jest mowa w LSR. Z racji bardzo ścisłego powiązania wymienionych w LSR przedsięwzięć z wynikami diagnozy obszaru oraz wniosków ze spotkań konsultacyjnych zdecydowana większość działań będzie realizowana w formie konkursów i projektów grantowych. W ten sposób stworzono możliwość realizowania operacji pożądaných z punktu widzenia osób i podmiotów najbardziej zainteresowanych, najlepiej znających specyfikę problemów, a często pozbawionych szans na otrzymanie dofinansowania ze względu na nieformalny charakter działalności lub brak środków własnych.

Wśród wskaźników umieszczonych w LSR wyróżniono wskaźniki kluczowe, których wyodrębnienie pozwoli nadawać priorytety w realizacji LSR (wskaźniki pogrubione w Tabeli nr 14).

Pomiar, w przypadku wskaźników produktu i rezultatu, będzie prowadzony systematycznie zgodnie z zaplanowanym harmonogramem (monitoring i ewaluacja) i planem działania. W przypadku wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania ich wartość obliczana będzie jako różnica pomiędzy wartością wskaźnika na koniec wskazanego okresu, a jego wartością początkową. Ze względu na charakter większości wskaźników stan początkowy ustalono na poziomie „0” ze względu na brak możliwości odniesienia do sytuacji zastanej lub zastosowania wskaźnika o charakterze statycznym. Tam, gdzie wartość początkowa jest możliwa do określenia na poziomie innym niż „0”, wykorzystano dostępne dane statystyczne. Stan docelowy wskaźników określono na podstawie doświadczeń z realizacji LSR w latach 2009-2015, wielkości budżetu na poszczególne cele i przedsięwzięcia oraz innych składowych, takich jak zakres działania, obszar realizacji, czas trwania operacji czy sposób realizacji.

Pomiar postępów w realizacji LSR odbywać się będzie na podstawie danych pozyskiwanych z różnych źródeł:

- dane statystyczne z GUS, PUP, gmin członkowskich,
- dokumentacja oraz badania własne LGD;
- dokumentacja oraz sprawozdania beneficjentów z realizacji operacji.

Poniższa tabela przedstawia cele ogólne LSR, przypisane im cele szczegółowe, jak również przedsięwzięcia, które realizują te cele oraz wskaźniki obrazujące poziom realizacji.



Tabela 14. Matryca logiczna LSR

1.0.	CEL OGÓLNY	Współpraca dla rozwoju obszaru LSR			
1.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Rozwój przedsiębiorczości			
1.2		Wzrost atrakcyjności obszaru			
1.3		Kapitał społeczny podstawą rozwoju obszaru			
	<b>Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego</b>	<b>Jednostka miary</b>	<b>Stan początkowy 2014</b>	<b>Plan 2023 rok</b>	<b>Źródło danych / sposób pomiaru</b>
w1.0	Średnioroczna liczba nowo rejestrowanych podmiotów gospodarczych w latach 2009-2014 i 2016-2022 <sup>3</sup>	szt.	81	90	Dane statystyczne GUS
	Wzrost intensywności ruchu turystycznego wg wskaźnika Schneidera <sup>4</sup>	%	11,6	12	Informacje od gmin członkowskich, informacje GUS,
	Liczba organizacji pozarządowych działających na obszarze LGD <sup>5</sup>	szt.	218	223	Dane gmin członkowskich
	<b>Wskaźniki rezultatu dla celu szczegółowego 1.1</b>	<b>Jednostka miary</b>	<b>Stan początkowy 2015 rok</b>	<b>Plan 2022 rok</b>	<b>Źródło danych / sposób pomiaru</b>
w1.1	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)	szt.	0	67	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
	Liczba osób zadowolonych ze zrealizowanego projektu współpracy skierowanego do grup defaworyzowanych	szt.	0	800	Sprawozdania i dane LGD
	Liczba projektów innowacyjnych	szt.	0	56	Sprawozdania beneficjentów, sprawozdania i dane LGD
	<b>Wskaźniki rezultatu dla celu szczegółowego 1.2</b>				
w.1.2	Liczba osób, które skorzystały z infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i miejsc rekreacji w pierwszym roku po realizacji projektu	osoba	0	10 000	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
	Liczba osób zadowolonych z działań podmiotów działających w sferze kultury	osoby	0	1200	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
	Liczba osób, które skorzystały z atrakcyjnej przestrzeni spędzania czasu wolnego w pierwszym roku po realizacji projektu	osoba	0	23 000	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
	Liczba osób wyrażających pozytywną opinię na temat przeprowadzonej inicjatywy na rzecz zachowania	osoba	0	1200	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD

<sup>3</sup> Osiągnięcie wskaźnika będzie świadczyć o wzroście przedsiębiorczości mieszkańców oraz spadku bezrobocia.

<sup>4</sup> Osiągnięcie wskaźnika będzie świadczyć o wzroście atrakcyjności obszaru

<sup>5</sup> Osiągnięcie wskaźnika będzie świadczyć o wzroście znaczenia oddolnych inicjatyw społecznych, liderów lokalnych oraz chęci angażowania się społeczności w rozwój obszaru

	dziedzictwa lokalnego w pierwszym roku po realizacji projektu					
	Liczba uczestników wydarzeń promujących obszar LGD	osoby	0	7 000	Sprawozdania i dane LGD	
	Liczba produktów turystycznych	szt.	0	1	Sprawozdania i dane LGD	
	Liczba osób zadowolonych z działań promocyjno-informacyjnych	osoba	0	8 000	Sprawozdania i dane LGD	
	Liczba mieszkańców obszaru LGD zadowolonych ze zrealizowanego projektu współpracy	osoba	0	4 000	Sprawozdania i dane LGD	
	Liczba projektów innowacyjnych	szt.	0	43	Sprawozdania beneficjentów, sprawozdania i dane LGD	
	<b>Wskaźniki rezultatu dla celu szczegółowego 1.3</b>					
w.1.3	<b>Liczba zadowolonych mieszkańców gmin z podjętych inicjatyw lokalnych</b>	<b>osoba</b>	<b>0</b>	<b>4000</b>	Sprawozdania i dane LGD	
	Liczba zadowolonych mieszkańców gmin z podjętych działań dla animatorów	osoba	0	4000	Sprawozdania i dane LGD	
	Liczba zadowolonych mieszkańców gmin objętych wsparciem	osoba	0	4000	Sprawozdania i dane LGD	
	Liczba zadowolonych osób z podjętych i nagrodzonych inicjatyw Aktywnych Mieszkańców	osoba	0	10 500	Sprawozdania i dane LGD	
	% wykonania wdrożenia strategii	%	0	100	Sprawozdania i dane LGD	
	Liczba osób, które ukończyły szkolenie z wynikiem pozytywnym	osoba	0	20	Dane LGD	
	Liczba zadowolonych podmiotów, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD	podmiot	0	160	Sprawozdania i dane LGD	
	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych	osoba	0	450	Sprawozdania i dane LGD	
	Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD	osoba	0	1 300	Sprawozdania i dane LGD	
	Liczba projektów innowacyjnych	szt.	0	33	Sprawozdania beneficjentów, sprawozdania i dane LGD	
Przedsięwzięcie	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja)	Wskaźniki produktu			Źródło danych / sposób pomiaru
			nazwa	Jednostka miary	Wartość	
		Początko wa 2015 rok			Końcowa 2023 rok	

			własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)					
1.1.1	Podjęmowanie działalności gospodarczej	Mieszkańcy	Konkurs (Zakładanie działalności gospodarczej, 2 500 000)	<b>Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa</b>	Szt.	0	50	Sprawozdania beneficjentów, dane z LGD
1.1.2	Rozwój podmiotów gospodarczych	przedsiębiorcy	Konkurs (Rozwój działalności gospodarczej, 2 745 385,00 zł)	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstw	Szt.	0	15	Sprawozdania beneficjentów, dane z LGD
1.1.3	Aktywizacja grup defaworyzowanych	Grupy defaworyzowane	Projekt współpracy (40 000)	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	szt.	0	1	Sprawozdanie i dane LGD
1.2.1	Rozwój niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Mieszkańcy, turyści	Projekt grantowy (2 x 250 000)	Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej	Szt.	0	18	Sprawozdania beneficjentów, dane z LGD
				Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Szt.	0	2	Sprawozdania beneficjentów, dane z LGD
1.2.2	Kultywowanie dziedzictwa lokalnego	Mieszkańcy, turyści	Projekt grantowy (300 000)	Liczba zrealizowanych operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	Szt.	0	12	Sprawozdania beneficjentów, dane z LGD

1.2.3	Kreowanie atrakcyjnych przestrzeni spędzania czasu wolnego poprzez budowę, przebudowę i/lub wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej.	Mieszkańcy i turyści	Konkurs (3 519 817,27 )	Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Szt.	0	22	Sprawozdania beneficjentów, dane z LGD
				Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Szt.	0	4	Sprawozdania beneficjentów, dane z LGD
					Szt.	0	0	
1.2.4	Inicjatywy na rzecz zachowania dziedzictwa lokalnego			Liczba zrealizowanych operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	Szt.	0	1	Sprawozdania beneficjentów, dane z LGD
1.2.5	Turystycznie i aktywnie – promocja obszaru poprzez zintegrowanie sektorów LGD	Mieszkańcy, turyści, organizacje pozarządowe, samorządy, grupy nieformalne, przedsiębiorcy,	Projekt własny (50 000)	Liczba wydarzeń promocyjnych	szt.	0	1	Sprawozdania beneficjenta, dane LGD
1.2.6	Wykreowanie wspólnego produktu turystycznego obszaru LGD	Mieszkańcy i turyści, samorządy	Projekt własny (50 000)	Liczba partnerów wspólnego produktu	Szt.	0	9	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.2.7	Organizacja wydarzeń promujących obszar LGD	Mieszkańcy i turyści	Aktywizacja	Liczba wydarzeń promujących obszar LGD	Szt.	0	2	Sprawozdania i dane LGD

1.2.8	Udział w wydarzeniach promocyjno-informacyjnych	Mieszkańcy i turyści	Aktywizacja	Liczba działań promocyjno-informacyjnych	szt.	0	8	Sprawozdania i dane LGD
1.2.9	Promocja walorów turystycznych obszaru objętego LSR	Mieszkańcy i turyści	Projekt współpracy (160 000)	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	Szt.	0	1	Sprawozdanie i dane LGD
1.3.1	Inicjatywy lokalne na rzecz społecznej integracji	Mieszkańcy, organizacje pozarządowe	Projekt grantowy (274 797,73 )	<b>Liczba wydarzeń/imprez</b>	<b>Szt.</b>	<b>0</b>	<b>28</b>	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.3.2	Animatorzy lokalni – aktywizacja i szkolenie grupy animatorów	Mieszkańcy	Projekt własny (50 000)	Liczba szkoleń	Szt.	0	5	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.3.3.	Aktywna przestrzeń – budowanie więzi i współpracy sektora społecznego	Mieszkańcy, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne	Projekt własny (50 000)	Liczba gmin objętych wsparciem	Szt.	0	8	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.3.4	Aktywni Mieszkańcy – pobudzanie aktywności mieszkańców	Mieszkańcy	Aktywizacja	Liczba wydarzeń objętych wsparciem	Szt.	0	105	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.3.5	Prowadzenie biura LGD	Pracownicy biura LGD, członkowie organów LGD, beneficjenci, mieszkańcy	Koszty bieżące	Ilość miesięcy prowadzenia biura	Liczba miesięcy	0	80	Listy płac
1.3.6	Działania służące podnoszeniu kwalifikacji, wiedzy i umiejętności osób zaangażowanych we wdrażanie LSR	Osoby zaangażowane we wdrażanie LSR	Koszty bieżące	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	osobodni	0	56	Potwierdzenie uczestniczenia w szkoleniu
					osobodni	0	120	Potwierdzenie uczestniczenia w szkoleniu
1.3.7	Działania służące aktywizacji	Wnioskodawcy, osoby	Koszty bieżące	Liczba pomiotów, którym udzielono	podmiot	0	500	Rejestr świadczonych doradztwa

	społeczności lokalnej	zaangażowane we wdrażanie LSR, mieszkańcy		indywidualnego doradztwa				
			Aktywizacja	Liczba spotkań/wydarzeń adresowanych do mieszkańców	spotkanie	0	33	Listy obecności
SUMA	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane, turyści, organizacje pozarządowe, samorządy, grupy nieformalne, pracownicy biura LGD, członkowie organów LGD, beneficjenci, osoby zaangażowane we wdrażanie LSR, Wnioskodawcy	konkursy, projekty grantowe, operacje własna, projekt współpracy, aktywizacja, koszty bieżące						

Źródło: opracowanie własne

## Rozdział VI Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

Realizacja celów zawartych w LSR na lata 2016-2022 przewiduje działania dotyczące następujących typów operacji:

- operacje realizowane indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD i wybieranych przez organ decyzyjny, a następnie przedkładanych do weryfikacji do Samorządu Województwa,
- projekty grantowe,
- operacje własne LGD,
- projekty współpracy (w tym projekt międzynarodowy oraz projekt krajowy).

Uregulowania sposobu wyboru i oceny operacji, a także stosowanych podczas tego procesu kryteriów, zaprojektowane zostały odrębnie dla każdego typu operacji przewidzianych w dokumencie Strategii. W trakcie opracowywania rozwiązań formalnych dbano przede wszystkim o zgodność zapisów z przepisami obowiązującymi dla RLKS, a także dopasowanie ich do specyfiki obszaru objętego LSR (co w szczególności ujęte zostało w sposobie sformułowania kryteriów). Przyjęte rozwiązania formalno-instytucjonalne zostały skonstruowane w taki sposób, aby umożliwiały sprawny i transparentny wybór operacji w oparciu o ustalenia poczynione podczas definiowania problemów, przedsięwzięć, celów i wskaźników.

### PROCEDURY OCENY I WYBORU OPERACJI

Najważniejsze założenia poszczególnych rozwiązań przedstawione zostały z zachowaniem podziału na typ przewidzianej operacji, dlatego też LGD opracowała przejrzyste i niedyskryminujące procedury ich realizacji, szczegółowo opisujące proces wyboru, sposób rozliczania, monitoring i kontrolę. Główne elementy procedury zestawione zostały poniżej:

**Tabela 15. Zestawienie procedur oceny i wyboru operacji**

Procedury oceny i wyboru operacji w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020		
Operacje realizowane przez beneficjentów innych niż LGD - miejsce w dokumencie -	Projekty grantowe - miejsce w dokumencie -	Operacje własne LGD - miejsce w dokumencie -
Wskazano i opisano sposób udostępnienia procedur do wiadomości publicznej		
§19 ust. 4	§26 ust. 2	§5 ust. 3
Szczegółowo określono zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji		
§4 - §10	§6 - §14	§2
Określono sposób organizacji naborów wniosków		
§1	§3	§1
Przewidziano podawania do publicznej wiadomości protokołów z posiedzeń dotyczących oceny i wyboru operacji zawierających informacje o włączeniach z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków wyłączenie dotyczy		
§19 ust. 1	§13 ust. 6	§4 ust. 4
Określono szczegółowy sposób informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu		
§12	§15 i 16	§3

Źródło: opracowanie własne

Wszystkie przygotowane przez LGD procedury mają na celu zagwarantowanie jak największej poprawności oraz jawności stosowanych rozwiązań:

- zapewniają prawidłowy przebieg procesu oceny i wyboru operacji, poprawności dokumentacji oraz zgodności formalnej, a nad kwestiami tymi, zgodnie z §13 ust. 1 pkt. 3 Regulaminu Rady, czuwać będzie jej Przewodniczący.
- przewidują zasady i tryb postępowania w przypadku zastosowania procedury odwoławczej (termin, warunki i sposób wniesienia protestu), podawanie do publicznej informacji protokołów z każdego etapu procesu wyboru operacji (zawierają tym samym także informacje o wyłączeniach członków organu decyzyjnego z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków wyłączenie dotyczy).

- przewidują przejrzysty sposób postępowania w sytuacji rozbieżnych ocen w ramach kryteriów,
- określają tryb wniesienia przez wnioskodawców protestu od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sposób zapewniający możliwość skutecznego wniesienia protestu,
- w celu realizacji zapisów art. 32 ust. 3 pkt. b) Rozporządzenia 1303/2014 w regulaminie funkcjonowania Rady LGD, w §36 uregulowano kwestię prowadzenia rejestru interesów w którym będą zawarte informacje na temat więzów wspólnych interesów lub korzyści, łączących członków Rady, które mogą mieć wpływ na podejmowanie decyzji przez Radę

Procedury zawierają także wzory wszystkich dokumentów, o których mowa w treści ich zapisów.

Opracowane przez LGD procedury są przejrzyste, niedyskryminujące, a także pozwalają uniknąć ryzyka konfliktu interesów. Ponadto przewidujące regulacje zapewniające zachowanie parytetu sektorowego, a także szczegółowo regulują sytuacje wyjątkowe – określono sposób postępowania w przypadku takiej samej liczby punktów, a także zapewniają stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru.

### **Lokalne kryteria wyboru operacji wraz z procedurą ich ustalania oraz zmiany**

Opracowane kryteria są mierzalne, mają charakter oceny punktowej, posiadają odpowiednią metodologię wyliczenia, a także zawierają szczegółowy opis wyjaśniający sposób oceny wskazujący wymagania konieczne do spełnienia danego kryterium. Proponowane rozwiązania są zgodne z wymogami określonymi w przepisach EFRROW, a określone kryteria posiadają wymagane opisy.

Dla zapewnienia społecznej akceptacji kryteriów, zostały one opracowane i zaakceptowane przy udziale społeczności lokalnej przede wszystkim podczas otwartego z grupą roboczą oraz poprzez pozostałe metody opisane w rozdziale II LSR. Przewidziano również w okresie wdrażania ich modyfikację, jako element partycypacyjnego zarządzania procesem wdrażania LSR (np. na uargumentowany wniosek interesariuszy). Ponadto zapisy LSR przewidują monitorowanie poziomu akceptacji kryteriów wyboru operacji, a także czynny udział społeczności lokalnej w aktualizacji i zmianie kryteriów. Zadaniem kryteriów jest w pierwszej kolejności zweryfikowanie, czy wniosek został ważnie złożony i czy zakres tematyczny operacji zgodny jest z zakresem interwencji przewidzianych w LSR oraz przepisów obowiązujących dla RLKS. Ta grupa kryteriów dotyczy poprawności formalnej wniosków i obejmuje zagadnienia związane z: terminowością, kompletnością i adekwatnością zgłaszanych operacji.

Wnioski, które przeszły ocenę formalną będą podlegały ocenie w zakresie zgodności z LSR oraz zgodności z lokalnymi kryteriami wyboru operacji pod kątem spójności proponowanego projektu z zapisami zawartymi w Lokalnej Strategii Rozwoju, w tym przede wszystkim z diagnozą obszaru zawartą w Strategii, a także przewidzianymi w dokumencie wskaźnikami produktów i rezultatów. Premiowane będą ponadto projekty wykorzystujące lokalne potencjały do wyeliminowania zidentyfikowanych problemów. Zakłada się ponadto przyznawanie dodatkowych punktów projektom, które zakładają wykorzystanie większego wkładu własnego beneficjenta (dotyczy to także projektów własnych LGD), a także zaproponują innowacyjne podejście do rozwiązania zidentyfikowanych problemów. Przewidziano ponadto rozwiązania szczegółowe, dotyczące przedsięwzięć w ramach konkretnych celów szczegółowych LSR:

- w przypadku operacji dotyczących działalności gospodarczej, kryteria premiąją operacje ukierunkowane na zaspokojenie potrzeb grup defaworyzowanych oraz operacje, w których beneficjentem jest osoba defaworyzowana. Dodatkowo, wyżej oceniane będą projekty mające istotny wpływ na rozwój przedsiębiorstwa poprzez tworzenie dodatkowych miejsc pracy

- w przypadku operacji dotyczących rozwoju infrastruktury i oferty czasu wolnego, kryteria premiąją operacje realizowane w miejscowościach zamieszkałych przez mniej niż 5 tys. mieszkańców.

Poniżej zaprezentowano wykaz kwot wsparcia i intensywności pomocy przyznawanej dla poszczególnych operacji, wraz z przypisaniem ich do zaplanowanych w dokumencie przedsięwzięć.



Tabela 16. Wykaz kwot wsparcia i intensywności pomocy przyznanej dla projektów realizowanych w ramach poddziałania 19.2 PROW 2014-2020

	Wysokość wsparcia (PLN)	Maksymalna wysokość intensywności wsparcia (%) A – jednostki sektora finansów publicznych B – podmioty wykonujące działalność gospodarczą C – pozostałe podmioty	Wysokość wsparcia (PLN)	Maksymalna wysokość intensywności wsparcia (%) A – jednostki sektora finansów publicznych C – pozostałe podmioty	Wysokość wsparcia (PLN)	Maksymalna wysokość intensywności wsparcia (%) A – jednostki sektora finansów publicznych B – podmioty wykonujące działalność gospodarczą C – pozostałe podmioty
	Konkurs/projekty podstawowe		Projekty grantowe		Operacje własne	
Przedsięwzięcie 1.1.1	50 000	100				
Przedsięwzięcie 1.1.2	Od 25 000 do 300 000	70				
Przedsięwzięcie 1.2.5, 1.2.6, 1.3.2, 1.3.3					Od 5 000 do 50 000	A – 63,63 B – 70 C – 90
Przedsięwzięcie 1.2.1, 1.2.2			Od 5 000 do 25 000	A – 63,63 C – 100		
Przedsięwzięcie 1.2.3, 1.2.4,	Od 50 000 do 300 000	A – 63,63 B – 70 C – 100				
Przedsięwzięcie 1.3.1			Od 5 000 do 10 000	A – 63,63 C – 100		

Źródło: opracowanie własne

## Rozdział VII Plan działania

Wszelkie działania prowadzone przez LGD będą mieć na celu systematyczną realizację założeń LSR: celów i przedsięwzięć oraz przyporządkowanych im wskaźników. Plan działania zaplanowano tak, aby jego realizacja umożliwiła osiągnięcie założonych celów. Intensywność prowadzenia naborów oraz wybór typów operacji będą ustalane w taki sposób, aby LGD bezproblemowo uzyskiwała wymagane poziomy realizacji wskaźników w kluczowych momentach pomiaru. Realizacja poszczególnych działań została zaplanowana w kontekście 3 kluczowych etapów:

1 etap: lata 2016-2018

2 etap: lata 2019-2021

3 etap: lata 2022-2023

Większość operacji planowanych do realizacji, została zaplanowana w 1 i 2 etapie, co pozwoli uniknąć ryzyka zbyt dużej alokacji środków pozostających do dyspozycji LGD po koniec okresu programowania. Określając plan działania założono, że do roku 2018 wskaźniki produktu zostaną osiągnięte na poziomie ok. 50% (za wyjątkiem działań zależnych od LGD, czyli związanych z aktywizacją, funkcjonowaniem i projektami własnymi). Taka wysokość realizacji poszczególnych przedsięwzięć w pierwszych 3 latach wdrażania LSR, pozwoli zaspokoić oczekiwania beneficjentów oraz określić możliwości zrealizowania założonych wielkości, a także zareagować i dokonać ewentualnej korekty na lata następne. W ostatnim okresie wdrażania LSR, w latach 2022-2023 założono do realizacji wyłącznie działania prowadzone przez Biuro LGD. Plan działania zakłada osiągnięcie 100% zakładanych wskaźników produktu na koniec okresu wdrażania LSR, to jest w roku 2023.

Stale rosnące zainteresowanie potencjalnych wnioskodawców poszukujących źródeł finansowania dla swoich projektów oraz dotychczasowe doświadczenie LGD w prowadzonych wcześniej naborach pokazują, iż zainteresowanie środkami finansowymi skierowanymi na obszary wiejskie jest wciąż wysokie. Wsparcia poszukują zarówno potencjalni jak i obecni przedsiębiorcy, a także organizacje pozarządowe oraz JST. Duża aktywność wnioskodawców, połączona ze stałym wsparciem i doradztwem prowadzonym przez biuro LGD gwarantuje powodzenie realizacji celów LSR.

Plan działania w podziale na cele szczegółowe, przedstawiający w jaki sposób osiągnane będą wskaźniki dla celów ogólnych, celów szczegółowych i przedsięwzięć stanowi załącznik do LSR.

## Rozdział VIII Budżet LSR

Budżet LSR opracowany został przy wykorzystaniu wyników badania potrzeb społeczności lokalnej. LSR jest strategią jednofundusową, wykorzystującą środki PROW na lata 2014-2020. Wielkość budżetu LSR uzależniona jest od liczby mieszkańców zamieszkujących obszar LGD na dzień 31.12.2013 r. wg danych Głównego Urzędu Statystycznego. Czarnkowsko-Trzcianecka LGD na wdrażanie LSR (poddziałanie 19.2) stara się o całą kwotę jaka jej przysługuje w związku z liczbą mieszkańców, a więc 10 mln zł. Oprócz środków przeznaczonych na wdrażanie LSR, strategia zakłada również środki finansowe na realizację projektów współpracy (poddziałanie 19.3) w wysokości 200 tys. zł. Wynoszą one 2 % środków przeznaczonych na wdrażanie LSR. W budżecie strategii zabezpieczono także środki finansowe na koszty bieżące i aktywizację (poddziałanie 19.4). Koszty określone jako bieżące to przede wszystkim koszty związane z zarządzaniem procesem wdrażania LSR, w tym koszty wynagrodzeń personelu, utrzymania i wyposażenia biura LGD.

Natomiast koszty aktywizacyjne obejmują wydatki związane ze szkoleniem osób zaangażowanych w realizację LSR, animowaniem, wspieraniem społeczności lokalnych w zakresie realizacji celów oraz działaniami szkoleniowymi i doradczymi, a także informacyjno-promocyjnymi dotyczącymi całego obszaru LGD.

Środki wydatkowane na realizację LSR pochodzą będą głównie z 3 źródeł, w tym z budżetu EFRROW, budżetu państwa i wkładu własnego.

Zakres wsparcia oraz wkład środków publicznych w jej realizację na poszczególne działania PROW przedstawia budżet, stanowiący załącznik do LSR. Wysokość kosztów określono zgodnie z przepisami unijnymi i krajowymi.

Budżet LSR został tak zaplanowany, aby maksymalnie wykorzystać środki do rozwiązania problemów zidentyfikowanych na obszarze oraz wzmocnienia posiadanych potencjałów. W ramach LSR wypracowano trzy cele

szczegółowe wg których Rada LGD będzie oceniać zgodność złożonych projektów z LSR, a co za tym idzie przyznawać dofinansowanie na operacje wpisujące się w zakres przedstawionych poniżej celów.

### **1.1. Rozwój przedsiębiorczości – budżet 5 245 385,00 zł**

Atrakcyjność obszaru LGD istotnie warunkowana jest rozwojem przedsiębiorczości na jej terenie, gdyż przekłada się to przede wszystkim na miejsca pracy dla mieszkańców, a w konsekwencji na płacenie podatków, które zasilają również budżet lokalnego samorządu. W związku z czym na tworzenie i utrzymanie miejsc pracy przeznaczono połowę środków na wdrażanie LSR. Dzięki ustalonym kryteriom wyboru operacji, preferowane są projekty, w których beneficjent będzie zakładał większe niż wymagane zatrudnienie. LSR w tym zakresie przyczyni się do poprawy sytuacji na rynku pracy i niwelowania dysproporcji w warunkach życia. Wsparcie w ramach rozwoju przedsiębiorczości będzie skierowane przede wszystkim do grupy defaworyzowanej, do której kierowany jest również projekt współpracy mający na celu aktywizację osób i wymianę doświadczeń.

### **1.2. Wzrost atrakcyjności obszaru LGD – budżet 4 639 817,27 zł.**

Dziedzictwo lokalne i zasoby społeczno-gospodarcze, zgodnie z diagnozą LSR stanowią duży potencjał w kontekście rozwoju oferty turystycznej i rekreacyjnej obszaru LGD. Ma to szczególne znaczenia dla mieszkańców, którzy jak wskazują przeprowadzone badanie wyraźnie potrzebują rozszerzenia oferty aktywnego spędzania czasu wolnego. Aby stać się regionem jeszcze bardziej atrakcyjnym niezbędna jest realizacja wielu inwestycji podnoszących jakość istniejącej infrastruktury lub budowy nowych obiektów, a także realizacja wydarzeń i przedsięwzięć promocyjnych. Działania te stanowiąc będą bezpośrednie przełożenie na jakość życia mieszkańców obszaru LGD. Dlatego też, budżet na działania na rozwój obszaru LSR, w kontekście oferty czasu wolnego i dostępu dla mieszkańców do kluczowych miejsc związanych z nimi.

### **1.3 Kapitał społeczny podstawą rozwoju obszaru – budżet 2 564 797,73 zł.**

W realizację LSR włączani muszą być w sposób aktywni jej interesariusze, reprezentujący trzy sektory: społeczny, gospodarczy i publiczny. Jest to konieczne dla osiągnięcia zaplanowanych rezultatów i realizacji celu głównego LSR, jakim jest zwiększenie udziału społeczności lokalnej w rozwój obszaru.

Powiązania budżetu z przedsięwzięciami i ich efektami, prezentowane jest również w Planie Działania stanowiącym załącznik do LSR wg logiki produktu jako bezpośrednie efekty działań w ramach realizowanych przedsięwzięć.

## **Rozdział IX Plan komunikacji**

Plan komunikacji z lokalną społecznością (PK) to dokument określający reguły wymiany informacji pomiędzy LGD a społeczeństwem, na które wpływają działania LGD. U podstaw PK leży przekonanie, że dobra komunikacja jest konieczna, aby sprawnie zrealizować zadania wynikające z wdrażania LSR. Komunikacja pomaga w wykorzystaniu środków europejskich dla rozwoju obszaru działania LGD: wskazuje możliwości, wspiera realizację projektów, a także pokazuje ich efekty. Podstawowym warunkiem w planowaniu skutecznej komunikacji jest jej obustronność, a więc stały kontakt z lokalną społecznością. Naczelną zasadą komunikacji jest przekazywanie w odpowiednim czasie, z odpowiednim wyprzedzeniem, rzetelnej i wystarczającej informacji.

### **Główne cele działań komunikacyjnych wynikające z przeprowadzonej analizy potrzeb/problemów komunikacyjnych**

Prace nad projektem PK rozpoczęto w Biurze LGD, a do udziału nad opracowaniem dokumentu zaproszono mieszkańców obszaru ze wszystkich sektorów partnerskich. Podjęte założenia planu wynikają bezpośrednio z doświadczeń związanych z realizacją poprzedniej strategii (wyniki badań ewaluacyjnych), a także propozycji i uwag zgłaszanych przez mieszkańców (podczas otwartych spotkań informacyjno-konsultacyjnych, za pomocą ankiet, bezpośrednio w Biurze LGD). W toku analiz i dyskusji zidentyfikowano dotychczasowe problemy z komunikacją i promowaniem działalności LGD. Wśród najważniejszych źródeł informacji mieszkańcy podali Internet (portale społecznościowe i lokalne, stronę internetową LGD i gmin członkowskich), prasę lokalną oraz materiały promocyjno-informacyjne (plakaty, ulotki). Z doświadczenia pracowników biura wynika, że do skutecznych metod informowania zaliczyć można również kontakt z lokalnymi liderami (np. sołtysami, członkami KGW, aktywnymi mieszkańcami),

k którzy są naturalnym źródłem przepływu informacji w swoich miejscowościach. Zaproponowany plan komunikacji przygotowany przez Zespół roboczy i poddany konsultacjom społecznym ma za zadanie zlikwidować dotychczasowe niedostatki komunikacyjne, a także zagwarantować dwustronność przekazu oraz umożliwić pozyskiwanie informacji zwrotnej od mieszkańców.

Główne cele realizacji Planu Komunikacji:

- 1) Wzrost świadomości mieszkańców obszaru LGD nt. założeń i efektów wdrażania LSR.
- 2) Informowanie potencjalnych wnioskodawców o LSR, jej głównych celach, zasadach przyznawania dofinansowania oraz typach operacji, które będą miały największe szanse na wsparcie z budżetu LSR,
- 3) Informowanie potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach przyznawania pomocy, sposobie realizacji operacji oraz o zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez radę LGD
- 4) Informowanie i uzyskiwanie informacji zwrotnej o stanie realizacji i metodach wdrażania LSR.
- 5) Uzyskiwanie informacji zwrotnej na temat oceny jakości pomocy i działań świadczonych przez LGD jak również zapisów LSR, dokumentów powiązanych oraz sposobie wdrażania LSR pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie.
- 6) Szerokie włączanie mieszkańców reprezentujących różne sektory i grupy interesów w proces wdrażania oraz monitoringu i ewaluacji LSR.

We wszystkich działaniach komunikacyjnych skierowanych do mieszkańców obszaru LGD przestrzegana będzie zasada odpowiedniego oznakowania komunikatu informująca o źródłach finansowania. W celu zachowania odpowiedniej jakości przekazywanych komunikatów LGD podejmie starania, aby informacja była rzetelna i aktualna. Takie rozwiązanie nadaje komunikacji wspólne ramy i wprowadzi do niej porządek, co sprzyjać będzie skuteczniejszemu dotarciu z przekazem do szerokiego grona odbiorców. Zachowanie tej zasady tworzy przekaz jednorodny, łatwiej rozpoznawalny i zapamiętywany, a tym samym służy budowaniu pozytywnego wizerunku Lokalnej Grupy Działania.

### **Działania komunikacyjne i środki przekazu**

Formy komunikacji zostały dostosowane do poszczególnych grup docelowych. Informacje przekazywane odbiorcom będą formułowane w sposób przejrzysty i zrozumiały, tak, aby były interesujące dla odbiorcy i zachęciły do włączenia się w realizację LSR. Narzędzia komunikacji zostały skonstruowane tak, aby z informacją do mieszkańców można było dotrzeć o każdej porze. Przygotowany plan komunikacji dodatkowo daje możliwość dotarcia informacji na wiele sposobów zarówno pod względem formy, treści jak i zasięgu. Dzięki temu informacja dociera w sposób wielokanałowy. Budowanie komunikatów, ich zaawansowanie treści, informacje, powinny być dostosowane do możliwości zrozumienia treści przez adresata. Środki przekazu pozwalają na realizację komunikacji z poszczególnymi grupami docelowymi.

W PK zastosowano sprawdzone we wcześniejszych latach działania komunikacyjne, które pozytywnie oceniono przez mieszkańców. Zostały one jednak wzbogacone elementami innowacyjnymi. Wprowadzono również nowe, atrakcyjne środki przekazu (np. konferencja prasowa), które mają zachęcić mieszkańców do jeszcze większego zaangażowania się we wdrażanie LSR.

Za całość działań informacyjno-komunikacyjnych odpowiedzialne będzie Biuro LGD. Dodatkowo w każdym urzędzie gminy członkowskiej wyznaczona zostanie osoba odpowiedzialna za kontakt z LGD w zakresie realizacji Planu Komunikacji. Osoba ta będzie dodatkowym „łącznikiem” pomiędzy LGD a lokalnym społeczeństwem.

Podstawowym wymogiem komunikacji jest zapewnienie równego dostępu do informacji. W planie komunikacji uwzględniono więc dodatkowe środki przekazu, które zostały dostosowane do potrzeb osób z grupy defaworyzowanej określonej w LSR.

### **Grupy docelowe poszczególnych działań komunikacyjnych**

Odbiorcą komunikatów o LSR jest każdy mieszkaniec obszaru działania LGD, jednak z uwagi na zróżnicowane potrzeby informacyjne wprowadzono dodatkowy podział docelowych odbiorców. Zostali oni podzieleni na trzy

segmenty z punktu widzenia ich zaangażowania w proces zmian rozwojowych na obszarze działania LGD.

Grupy docelowe:

- beneficjenci (faktyczni i potencjalni) – grupa bezpośrednio zaangażowana we wprowadzanie zmian, osoby i organizacje ubiegające się lub mogące ubiegać się o współfinansowanie operacji. Zaliczyć do niej można m.in. jednostki samorządu terytorialnego, w tym jednostki organizacyjne jst, sektor pozarządowy, przedsiębiorców, jednostki turystyki, instytucje oświatowe, instytucje kultury, kościoły i związki wyznaniowe, spółdzielnie socjalne, organizacje rolników, lokalni liderzy, itp. Komunikaty kierowane do tej grupy osób dotyczyć będą kwestii ściśle merytorycznych związanych bezpośrednio z realizowaną operacją. Beneficjenci wymagają motywacji do podjęcia konkretnych działań.

- uczestnicy operacji (faktyczni i potencjalni) – osoby aktywnie uczestniczące w operacjach, wśród których szczególne znaczenie mają członkowie grup społecznych stojących przed problemami mogącymi ograniczać ich udział w życiu społecznym i gospodarczym. Osoby te mogą skorzystać lub korzystają z efektów operacji realizowanych przez beneficjentów. Komunikaty do faktycznych i potencjalnych uczestników projektów powinny obudzić w nich zainteresowanie możliwościami zmian dzięki środkom przewidzianym w LSR oraz przekonać o ich dostępności.

- wszyscy mieszkańcy obszaru działania rozumiani jako odbiorcy rezultatów, czyli osoby korzystające bezpośrednio i pośrednio z efektów operacji zrealizowanych z udziałem środków przewidzianych w LSR. Mieszkańcy obszaru działania LGD są głównie odbiorcami informacji o operacjach, które zostały lub są zrealizowane. Odbiorcom rezultatów w komunikatach należy uświadomić, że są „konsumentami” efektów pracy beneficjentów, przez upowszechnienie informacji o korzyściach jakie dla nich z tego tytułu wynikają. Do tej grupy zaliczyć można przedstawicieli pozostałych grup docelowych oraz szeroko rozumiane społeczeństwo.

Dodatkowo w PK pojawiają się jeszcze dwie specyficzne grupy docelowe:

- grupa defaworyzowana (osoby uznane za defaworyzowane opisane w LSR oraz przedstawiciele środowisk, instytucji i organizacji pozarządowych działających na rzecz tych osób). Została ona wyodrębniona ze względu na zastosowanie dodatkowych środków i narzędzi komunikacji.

- media lokalne – grupa, która jednocześnie jest kanałem komunikacji.

Należy jednak podkreślić, iż udział społeczności lokalnych i wyodrębnionych z niej poszczególnych grup adresatów-interesariuszy w procesie komunikacji będzie możliwie szeroki i co do zasady otwarty. Z punktu widzenia realizacji LSR grupą priorytetową jest grupa beneficjentów.

### **Zakładane wskaźniki działań komunikacyjnych oraz planowane efekty działań komunikacyjnych**

Każdemu z celów komunikacyjnych przypisano wskaźniki, których osiągnięcie będzie stanowiło podstawę do oceny stopnia realizacji danego celu. Wskaźniki dobrano w taki sposób, aby pokazywały postęp w realizacji Planu Komunikacji.

Załącznik nr 5 do LSR prezentuje powiązanie wskaźników z celami oraz zawiera informację na temat sposobu ich pomiaru.

### **Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu**

Zastosowane w planie komunikacji działania oraz wykorzystanie środków przekazu podlegać będą cyklicznym badaniom przynoszonych efektów oraz racjonalności budżetowej. Większość zaplanowanych narzędzi komunikacji przewiduje otrzymanie informacji zwrotnej lub aktywny udział mieszkańców. Regularnie prowadzona ocena przedstawiana będzie w formie zestawień rocznych na oficjalnej stronie LGD. Jeżeli w wyniku monitoringu stwierdzi się, iż któreś z działań komunikacyjnych nie przynosi pożądanych efektów, przewiduje się zastosowanie planu naprawczego. Plan ten polegać będzie na modyfikacji dotychczasowych praktyk komunikacyjnych, ich udoskonaleniu lub zastąpieniu ich nowymi, które w ocenie LGD będą bardziej odpowiednie dla osiągnięcia wyznaczonych celów. Propozycja zmian w planie komunikacyjnym zostanie poddana konsultacjom z mieszkańcami, beneficjentami oraz grupami docelowymi za pomocą ankiet, stron internetowych, portali społecznościowych i prasy lokalnej.

## **Opis wniosków/opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych, sposobu ich wykorzystania w procesie realizacji:**

Plan komunikacji przewiduje działania dotyczące zbierania informacji o funkcjonowaniu LGD oraz poziomu zadowolenia z realizacji LSR. W przypadku stwierdzenia niezadowolenia metod z wdrażania LSR oraz nieprzychylności wobec braku działań podejmowanych przez LGD konieczne będzie wdrożenie środków zaradczych. Wśród nich przewiduje się przede wszystkim: organizację spotkań przedstawicieli LGD z mieszkańcami i beneficjentami oraz przeprowadzanie badań ankietowych, jak również przyjmowanie uwag bezpośrednio w Biurze LGD. Po zebraniu opinii i wysłuchaniu uwag LGD będzie zobowiązana do odniesienia się do otrzymanych informacji zwrotnych, przygotowanie propozycji zmian zawartych w aktualizacji LSR oraz ponowne skonsultowanie ich (tymi samymi metodami) ze społecznością lokalną.

## **Całkowity budżet przewidziany na działania komunikacyjne w okresie realizacji LSR**

Łączny budżet działań komunikacyjnych na lata 2016-2023 wyniesie 40 000,00 zł.

## **Rozdział X Zintegrowanie**

### **1. Zgodność i komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi/strategicznymi**

W procesie tworzenia LSR ważne jest wykazanie spójności i współzależności celów, założeń, przedsięwzięć w niej zawartych z zapisami dokumentów strategicznych wyższego rzędu: krajowymi, wojewódzkimi a także z dokumentami strategicznymi na szczeblu gmin objętych działaniem LGD.

Do głównych dokumentów strategicznych, na podstawie których prowadzona jest polityka rozwoju kraju należą:

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności, określająca główne trendy, wyzwania oraz koncepcję rozwoju kraju w perspektywie długookresowej,
- Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo – najważniejszy dokument w perspektywie średniookresowej, określający cele strategiczne rozwoju kraju do 2020 r., kluczowy dla określenia działań rozwojowych, w tym możliwych do sfinansowania w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, jedna z 9 zintegrowanych strategii, która wskazuje zakres terytorialnego wpływu interwencji realizowanych w ramach różnych polityk publicznych.

DSRK, ŚSRK oraz KSRR łączy spójna hierarchia celów i kierunków interwencji. Dwa pierwsze dokumenty wyznaczają 3 podstawowe obszary strategicznego oddziaływania: konkurencyjna gospodarka, spójność społeczna i terytorialna, sprawne i efektywne państwo a układ celów KSRR odzwierciedlają trzy słowa: konkurencyjność, spójność, sprawność.

Te podstawowe obszary oddziaływania uszczegółowione zostały poprzez określenie celów i kierunków działań, z którymi skorelowane są cele i przedsięwzięcia określone w LSR Czarnkowsko-Trzcianeckiej Lokalnej Grupy Działania.

W perspektywie rozwoju regionalnego najważniejszym dokumentem jest Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego oraz Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Wielkopolskim. Cele i przedsięwzięcia określone w LSR wpisują się w powyższe dokumenty regionalne

LSR jest także komplementarna z dokumentami o charakterze strategicznym obowiązującymi na poziomie gmin objętych jej wdrażaniem. Została przygotowana m.in. w oparciu o konsultacje społeczne i na zasadach partycypacji różnych podmiotów, stanowi odzwierciedlenie problemów i zagrożeń, ale także szans i możliwości na obszarze 8 gmin. Cele i założenia LSR to wypadkowa przeprowadzonej diagnozy pokazująca drogę i kierunki rozwoju konieczne do osiągnięcia spójności społecznej, stworzenia konkurencyjnej gospodarki i zwiększenia potencjału regionu. Zdiagnozowane problemy i szanse rozwojowe znajdują także swoje odzwierciedlenie w obszarach interwencji gminnych dokumentów strategicznych, a określone w nich kierunki rozwoju, priorytety i cele strategiczne korelują z tymi zawartymi w LSR.

Poniżej wykazano zgodność Lokalnej Strategii Rozwoju LGD na lata 2016-2022 z kluczowymi dokumentami planistycznymi na szczeblu regionalnym, ponadlokalnym oraz lokalnym, definiującymi priorytety rozwojowe w obszarach tematycznie powiązanych z niniejszym dokumentem.

Tabela 17. Zintegrowanie i komplementarność LSR

Nadrzędne dokumenty strategiczne	Cele szczegółowe Lokalnej Strategii Rozwoju Czarnkowsko-Trzcianeckiej LGD na lata 2016-2022		
	Rozwój przedsiębiorczości	Wzrost atrakcyjności obszaru	Kapitał społeczny podstawą rozwoju obszarów
<b>Program Rozwoju Obszarów Wiejskich</b>	Priorytet 6 Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich Zgodność z celami przekrojowymi PROW: klimat, środowisko, innowacyjność		
<b>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności.</b>	Cel 4 – Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki Cel 6 Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenia „workfare state”	Cel 8 – Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych	Cel 11 – Wzrost społecznego kapitału rozwoju
	Cel 7. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska		
<b>Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo.</b>	Cel II.2 Wzrost wydajności gospodarki Cel II.3 Zwiększenie innowacyjności gospodarki	Cel III.3 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych	Cel I.3 Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela Cel II.4 Rozwój kapitału ludzkiego Cel III.1 Integracja społeczna
	Cel II.6 Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko		
<b>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony, Miasta, Obszary wiejskie</b>	Kierunek działania 1.2 Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji na obszary poza ośrodkami wojewódzkimi Kierunek działania 1.3 Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne (horyzontalne)		Kierunek działania 3.4 Budowanie kapitału społecznego dla rozwoju regionalnego w oparciu o sieci współpracy między różnymi aktorami polityki regionalnej
<b>Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku</b>	Cel strategiczny 3 Lepsze zarządzanie energią Cel strategiczny 6 Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu	Cel strategiczny 2. Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami Cel strategiczny 5. Zwiększenie spójności województwa Cel strategiczny 9. Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem	Cel strategiczny 8 Zwiększanie zasobów oraz wyrównanie potencjałów społecznych województwa
<b>Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020</b>	Działanie 1.2 Wzmocnienie potencjału innowacyjnego przedsiębiorstw Wielkopolski Działanie 1.3 Wsparcie przedsiębiorczości i infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego Działanie 1.5 Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw Działanie 6.2 Aktywizacja zawodowa	Działanie 4.4 Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	-



	Działanie 6.3 Samozatrudnienie i przedsiębiorczość		
<b>Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Wielkopolskim do 2020 roku</b>	Cel strategiczny II.1. Tworzenie nowych miejsc pracy w gospodarce turystycznej	<p>Cel strategiczny I.1. Rozwój turystyki biznesowej</p> <p>Cel strategiczny I.2. Rozwój produktów turystyki kulturowej</p> <p>Cel strategiczny I.3. Rozwój produktów turystyki przyrodniczej</p> <p>Cel strategiczny I.4. Rozwój turystyki aktywnej</p> <p>Cel strategiczny I.5. Rozwój produktów turystyki wiejskiej</p> <p>Cel strategiczny II.3. Wsparcie współpracy podmiotów gospodarki turystycznej regionu</p> <p>Cel strategiczny IV.1. Poprawa stanu infrastruktury zwiększającej dostępność przestrzeni turystycznej województwa</p> <p>Cel strategiczny IV.2. Wzrost ilościowy i jakościowy bazy noclegowej</p>	-
<b>Strategia Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku</b>	<p>Cel I.18 Aktywizacja zawodowa niepełnosprawnych</p> <p>Cel I.22. Eliminowanie/Redukowanie czynników prowadzących do ubóstwa, izolacji, marginalizacji i wykluczenia społecznego jednostek i grup</p>	<p>Cel I.10 Tworzenie warunków aktywności sportowej i rekreacyjnej młodego pokolenia</p> <p>Cel I.12 Rozwój infrastruktury służącej edukacji kulturalnej i uczestnictwu młodego pokolenia w kulturze</p>	<p>Cel I.2. Wyrównywanie różnic w rozwoju społecznym województwa</p> <p>Cel I.4. Sport, rekreacja i wypoczynek czynnikami rozwoju osobniczego i bazą regeneracji zasobów ludzkich</p> <p>Cel I.5 Zwiększanie wrażliwości społecznej na problemy społeczne i pobudzanie aktywności sprzyjającej ich rozwiązywaniu</p> <p>Cel I.6 Promowanie i poszerzanie udziału mieszkańców w kulturze</p> <p>Cel I.13 Stwarzanie ludziom starszym możliwości prowadzenia niezależnego życia w ich dotychczasowym środowisku społecznym</p> <p>Cel IV.1. Dzieci i młodzież szansą zdynamizowania rozwoju sektora obywatelskiego</p> <p>Cel IV.2 Aktywizowanie zasobów ludzkich i potencjału społecznego na rzecz rozwoju jednostek, grup i społeczności</p>

<b>Program Rozwoju Kultury w Wielkopolsce na lata 2012-2020</b>	-	-	Cel szczegółowy 1. Wzrost kompetencji kulturowych Wielkopolan i ich uczestnictwa w kulturze. Zniesienie barier w dostępie do kultury Cel szczegółowy 2. Zaangażowanie większej liczby aktywności kulturalnych do rozwiązywania problemów społecznych, zwłaszcza w kontekstach lokalnych Cel szczegółowy 4. Intensyfikacja współpracy między kulturalnymi podmiotami publicznymi, prywatnymi i obywatelskimi. Zwiększenie współpracy kulturalnej na wszystkich poziomach
<b>Strategia wzrostu efektywności energetycznej i rozwoju odnawialnych źródeł energii w Wielkopolsce na lata 2012-2020</b>	Działanie 2.2 Efektywne gospodarowanie energią	-	Działanie 3.1 Wzmocnienie działań edukacyjnych i promocyjnych w dziedzinie rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz efektywności energetycznej
<b>Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego</b>	Cel Zrównoważony rozwój przestrzenny regionu jako jedna z podstaw wzrostu poziomu życia mieszkańców		
<b>Strategia rozwiązywania problemów społecznych w Powiecie Czarnkowsko-Trzcianeckim na lata 2014-2023</b>	Cel strategiczny 3. Przeciwdziałanie bezrobociu	-	-
<b>Strategia Rozwoju Powiatu Czarnkowsko-Trzcianeckiego na lata 2011-2020</b>	Cel 3 Przeciwdziałanie bezrobociu , promowanie przedsiębiorczości i aktywizowanie lokalnego rynku pracy	Cel 1. Dostosowanie przestrzeni powiatu do potrzeb społecznych i rozwijającej się gospodarki Cel 2. Zapewnienie rozwoju kapitału ludzkiego, jego bezpieczeństwa i jakości Cel 4. Promocja powiatu i jego potencjałów	-
<b>Strategia Rozwoju Gminy Miasta Czarnków</b>	Cel 1. Wykorzystanie walorów miasta dla jego rozwoju gospodarczego	Cel 2. Wzrost poziomu życia mieszkańców Czarnkowa	-
<b>Strategia Rozwoju Gminy Czarnków</b>	Cel 3. Podnoszenie jakości kapitału ludzkiego i wspieranie rozwoju przedsiębiorczości	Cel 2. Rozwój oświaty, kultury i turystyki jako elementów zrównoważonego rozwoju gminy	Cel 3. Podnoszenie jakości kapitału ludzkiego i wspieranie rozwoju przedsiębiorczości
<b>Strategia Rozwoju</b>	-	Cel 1. Rozwój turystyczny gminy	-

<b>Gminy Drawsko</b>		Cel 2. Racjonalne wykorzystanie i rozwój zasobów gminy	
<b>Strategia Rozwoju Gminy Krzyż Wlkp.</b>	Cel 1. Zapewnienie mieszkańcom godziwego poziomu życia w oparciu o rozwój gospodarczy i zwiększenie zatrudnienia	Cel 2. Zwiększenie satysfakcji z zamieszkania w gminie przez jej uatrakcyjnienie i poprawę wizerunku oraz dostosowanie do oczekiwań mieszkańców	Cel 3. Rozwój zasobów ludzkich przez zapewnienie możliwie najwyższego poziomu usług publicznych o podtrzymywanie inicjatyw lokalnych
<b>Strategia Rozwoju Gminy Lubasz</b>	Cel 2. Rozwój przedsiębiorczości i potencjału ekonomicznego	-	Cel 1. Rosnąca aktywność mieszkańców
<b>Strategia Rozwoju Gminy Połajewo</b>	Cel 1. Aktywizacja gospodarcza – rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy, między innymi poprzez różnicowanie źródeł utrzymania ludności Cel 5. Rozwój agroturystyki rozumiany jako szansa wykorzystania zasobów gminy w zakresie wzrostu dochodów uzyskiwanych z turystyki poprzez zróżnicowanie oferty turystycznej	Cel 3. Poprawa stanu wykształcenia i kwalifikacji mieszkańców poprzez rozwój bazy oświatowej i zwiększenie oferty edukacyjnej i sportowej, jako podstawowy sposób osiągnięcia mobilności na rynku pracy, ograniczania bezrobocia i poprawy sytuacji materialnej ludności	
<b>Strategia Rozwoju Gminy Trzcianka</b>	-	Cel 1. Wysoki standard życia społeczności lokalnej Cel 2. Zrównoważony rozwój gospodarczy z uwzględnieniem rozwoju turystyki i kultury	-
<b>Strategia Rozwoju Gminy Wieleń</b>	Cel 3. Konkurencyjna gospodarka, wspierająca przedsiębiorczość i innowacje	Cel 2. Wykorzystanie potencjału walorów turystycznych gminy Cel 4. Poprawa jakości lokalnej infrastruktury z uwzględnieniem poprawy estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych na terenie gminy	Cel 1. Wzrost potencjału społecznego poprzez troskę o bezpieczeństwo, edukację i budowanie tożsamości regionalnej Cel 5. Efektywne wykorzystanie kapitału ludzkiego i nowoczesnych technologii do zachowania i ochrony środowiska naturalnego

Źródło: opracowanie własne

## 2. Integracja różnych sektorów, partnerów, zasobów, branż działalności gospodarczej

Podejście zintegrowane jest warunkiem efektywnego wdrożenia LSR. Zintegrowane myślenie oraz działanie zainicjowane zostało już na etapie formułowania strategii przede wszystkim poprzez partycypacyjny sposób opracowywania LSR. Można powiedzieć, że zastosowane podejście zintegrowane stało się warunkiem zachowania spójności strategii, jej celów i przedsięwzięć ze specyfiką obszaru. Spójność specyfiki obszaru z systemem ustalonych celów ogólnych i szczegółowych została zagwarantowana przede wszystkim w drodze szerokiej konsultacji treści strategii z reprezentantami różnych środowisk lokalnych. Dzięki temu można stwierdzić, że proponowane cele spełniają podstawowe kryterium spójności ze specyfiką obszaru jakim jest pełna zgodność z oczekiwaniami i aspiracjami społeczności lokalnej. W procesie partnerskiego opracowywania treści LSR wykorzystano szereg narzędzi

konsultacyjnych co umożliwiło osiągnięcie niezbędnej zbieżności pomiędzy treścią i formą celów a lokalną hierarchią wartości. Zapewnieniu takiej spójności służyło między innymi opracowanie wizji rozwoju obszaru, w której mieszkańcy

zaakcentowali najważniejsze dla nich oczekiwania. Takie podejście do tworzenia LSR doprowadziło do zintegrowania lokalnych podmiotów tworząc dobrą podstawę dla wdrożenia strategii.

W celach i przedsięwzięciach LSR integracja przejawia się w trzech aspektach: podmiotowym, obszarowym, funkcjonalnym. Integracja w ujęciu podmiotowym jest uwzględniana w kontekście wewnątrzsektorowym oraz w kontekście międzysektorowym. Realizacja zawartych w LSR przedsięwzięć wymaga zintegrowania oraz aktywnego włączenia się podmiotów reprezentujących różne miejscowości i różne sektory. Znaczna część przedsięwzięć związana jest z sieciowaniem podmiotów, koordynowaniem ich działań, tworzeniem wspólnych projektów, prowadzeniem wspólnej, ujednocnionej polityki informacyjnej opartej na danych przekazywanych przez różne podmioty lokalne. Wynikiem integracji podmiotowej jest dodawanie potencjałów podmiotów oraz wzajemne uzupełnianie potencjałów podmiotów, a w konsekwencji zwiększenie możliwości realizacji projektów wdrażających LSR.

Jedną z głównych idei LSR jest integracja obszaru. Formułując przedsięwzięcia do realizacji kierowano się przede wszystkim tym, iż stanowią one odpowiedź na problemy zdiagnozowane na całym obszarze realizacji LSR. Ponadto dzięki szeroko prowadzonym działaniom partycypacyjnym możliwe było pozyskanie diagnozy od wszystkich sektorów funkcjonujących na terenie LGD. Te dwa czynniki pozwalają zakładać, że wskazane w LSR przedsięwzięcia obejmą swoim zasięgiem cały obszar LGD.

Sednem LSR (Współpraca dla rozwoju obszaru LSR) jest współzależny rozwój różnych funkcji. Przejawia się to zarówno w kompleksowości przeprowadzonej diagnozy jak też we współzależności sformułowanych celów. W ramach strategii dąży się do integrowania rozwoju w wymiarach środowiskowym, społecznym, kulturowym, przestrzennym, gospodarczym. Przedsięwzięcia zostały sformułowane w taki sposób, że realizacja jednego wymiaru sprzyja osiągnięciu celów w innych wymiarach.

### **W ramach Celu szczegółowego 1.1 Rozwój przedsiębiorczości przewiduje się:**

- **Zintegrowanie metod stosowanych przy realizacji przedsięwzięć:** proponowane w LSR przedsięwzięcia obejmują zarówno zakładanie działalności gospodarczej, jak i rozwijanie istniejących podmiotów gospodarczych.
- **Zaangażowanie różnych sektorów i partnerów:** w działania zaangażowani będą przede wszystkim przedstawiciele grup defaworyzowanych, do których skierowane będą inicjatywy związane z zakładaniem działalności gospodarczej, a tym samym promowanie samozatrudnienia i tworzenia miejsc pracy – dotyczy to przede wszystkim osób bezrobotnych z obszaru LGD. Ponadto, przewiduje się premiowanie projektów, które zakładają rozwijanie działalności gospodarczej połączone z zatrudnianiem przedstawicieli grup defaworyzowanych. Przewiduje się ponadto powiązanie rozwoju przedsiębiorczości oraz zwiększania zatrudnienia z potencjałami i problemami obszaru LGD, w tym przede wszystkim z rozwojem infrastruktury kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej.

### **W ramach Celu szczegółowego 1.2 Wzrost atrakcyjności obszaru przewiduje się:**

- **Zintegrowanie metod stosowanych przy realizacji przedsięwzięć:** rozwój i przebudowa ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej powiązany będzie bezpośrednio z przedsięwzięciami dotyczącymi budowania zintegrowanej oferty dla wszystkich gmin obszaru LGD oraz wprowadzaniem systemu promocji infrastruktury. Tym samym zagwarantowane zostanie przemyślane lokowanie obiektów i kształtowanie przestrzeni, nie polegające na powielaniu tego samego typu obiektów w obrębie jednej gminy, ale raczej

budowanie oraz modernizowanie zasobów w taki sposób, by wszystkie gminy obszaru LGD posiadały uzupełniające się atrakcje. W połączeniu ze spójnym systemem identyfikacji wizualnej oraz wykorzystywaniem infrastruktury dla promocji i rozwoju wydarzeń rekreacyjnych i sportowych przyczyni się to do zbudowania zintegrowanej oferty czasu wolnego i podniesie tym samym jakość życia na obszarze LGD. Odbiorcami nowych przestrzeni i wydarzeń będą wszyscy mieszkańcy, w tym także przedstawiciele grup defaworyzowanych, a także młodzież oraz osoby starsze, jak i turyści.

- **Zaangażowanie różnych sektorów i partnerów:** realizacja przedsięwzięć w ramach celu szczegółowego zakłada współdziałanie sektorów publicznego, społecznego oraz gospodarczego. Realizatorami działań będą zarówno samorządy gmin, jak i organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, czy stowarzyszenie. Zaplanowano również przedsięwzięcie „Turystyczni i aktywnie...” oparte przede wszystkim na zintegrowaniu. Ponadto, przewiduje się wykorzystanie rozwoju niekomercyjnej infrastruktury dla pobudzania rozwoju i komercjalizacji usług czasu wolnego. Dlatego też powstała w ramach celu szczegółowego infrastruktura przyczyni się do rozwoju przedsiębiorstw.
- **Zaangażowane branże działalności gospodarczej:** np. sekcja G (handel hurtowy i detaliczny), sekcja I (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi), sekcja R (działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją).

**W ramach Celu szczegółowego 1.3 Kapitał społeczny podstawą rozwoju obszaru przewiduje się:**

- **Zintegrowanie metod stosowanych przy realizacji przedsięwzięć:** zaplanowane przedsięwzięcia obejmują wsparcie i rozwój kapitału społecznego na obszarze LGD, przede wszystkim poprzez rozwijanie współpracy i integracji mieszkańców oraz sektorów LGD. W ramach celu zaplanowano przede wszystkim działania szkoleniowe i konkursowe, gdzie mieszkańcy będą mogli zrealizować swoje pomysły. Inicjatywy dotyczące organizacji czasu wolnego będą powiązane z wykorzystaniem rozwiniętej infrastruktury w ramach celu szczegółowego 1.2.
- **Zaangażowanie różnych sektorów i partnerów:** realizacja przedsięwzięć w ramach celu szczegółowego przewiduje zaangażowanie zarówno samorządów gminnych (oraz jednostek im podległych), jak i trzeciego sektora.

## Rozdział XI Monitoring i ewaluacja

Podstawowym celem prowadzonych badań i analiz będzie zebranie informacji na temat finansowego, rzeczowego oraz społecznego wymiaru działania LGD i wdrażania LSR pod kątem podstawowych kryteriów ewaluacyjnych.

LSR opracowana została w sposób partycypacyjny, w związku z czym warunkiem niezbędnym dla prawidłowej realizacji dokumentu jest możliwie jak najbardziej aktywny udział mieszkańców w procesie oceny postępów z jej wdrażania, a także ocena sposobu funkcjonowania LGD. Schemat prowadzenia ewaluacji oraz monitoringu został wypracowany w ramach konsultacji społecznych i uwzględnia wykorzystanie zróżnicowanych metod i technik pozyskiwania danych oraz preferowane kanały komunikacyjne przez mieszkańców.

W związku z tym, że LSR jest dokumentem, który ma wyznaczać kierunki rozwoju lokalnego na przestrzeni lat, zastosowano trój etapowy schemat ewaluacji. Ze względu na moment, w którym prowadzone będzie badanie i analiza wyróżniono etap ewaluacji ex ante, on going oraz ex post. Natomiast w przypadku monitoringu ustalono, że będzie on prowadzony na bieżąco, w trakcie wdrażania LSR.

Badania ewaluacyjne odbywać się będą z zastosowaniem podstawowych kryteriów ewaluacji, którymi są:

1. trafność – kryterium pozwalające ocenić związek pomiędzy przyjętymi rozwiązaniami (w zakresie celów, przedsięwzięć, sposobu funkcjonowania LGD), a realnymi potrzebami społeczności lokalnej,
2. efektywność – kryterium pozwalające ocenić tzw. „ekonomiczność” danego projektu, czyli stosunek uzyskanych efektów do poniesionych nakładów finansowych,
3. skuteczność – kryterium pozwalające ocenić stopień, w jakim osiągnięto zaplanowane cele i przedsięwzięcia,
4. użyteczność – kryterium pozwalające ocenić stopień zaspokojenia potrzeb beneficjentów w wyniku osiągnięcia rezultatów podejmowanych operacji,
5. trwałość – kryterium pozwalające ocenić stopień utrzymania się pozytywnych efektów realizacji strategii po zakończeniu wdrażania.

LSR proponuje cele i przedsięwzięcia, które stanowią wyzwania dla całej społeczności obszaru LGD – władz samorządowych, jednostek gminnych, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i grup nieformalnych,

mieszkańców, a także partnerów zewnętrznych. Wdrażanie LSR wymaga ścisłej koordynacji i współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami. Stąd też efektywność realizacji celów wyodrębnionych w dokumencie w dużej mierze będzie zależała od komórki odpowiedzialnej za nadzór nad monitoringiem i ewaluacją Strategii.

Komórką odpowiedzialną za nadzór nad monitoringiem i ewaluacją jest Zarząd LGD, a podmiotem odpowiedzialnym za gromadzenie danych do ewaluacji i monitoringu będzie Biuro LGD. W ramach bieżącej działalności pracownicy będą mieli obowiązek gromadzenia kompletnej dokumentacji z prowadzonych działań, realizowanych operacji oraz wszystkich zakresów poddawanych ocenie. Narzędzia i formularze do przeprowadzenia prawidłowej ewaluacji i monitoringu będą opracowywane w ramach każdego etapu prac przez pracowników biura i będą podlegały zatwierdzeniu przez Zarząd LGD. Po przeprowadzeniu stosownych badań, Biuro LGD, na zlecenie Zarządu LGD przygotuje raz na rok Raport z Ewaluacji, który zaprezentowany zostanie na forum WZC.

Prace bieżącego zbierania i kontrolowania danych będą wykonywane przez pracowników na bieżąco, co powoduje, że w przypadku wykrycia nieprawidłowości i/lub niskiej oceny któregoś z przyjętych kryteriów, możliwe będzie szybkie reagowanie i wprowadzenie niezbędnych zmian w organizacji LGD i/lub wdrażaniu LSR. Uzyskane wnioski z prowadzonych badań i analiz z zakresu monitorowania i ewaluacji będą przedmiotem dyskusji na spotkaniach Zarządu. Analiza zebranych danych pozwoli na bieżący i okresowy wgląd we wdrażanie LSR i funkcjonowanie LGD. Na podstawie analizy raportów i zebranych materiałów, zgodnie z przewidzianym harmonogramem, sporządzane będą raporty ewaluacyjne. Jej wyniki pozwolą na reakcję w przypadku wykrycia rozbieżności między zakładanymi, a rzeczywistymi efektami. W zależności od rodzaju rozbieżności podjęte zostaną odpowiednie kroki. Mogą to być kroki korygujące metody wdrażania LSR, informowania o jej założeniach, funkcjonowania poszczególnych procedur, zapisów LSR. W takim przypadku przeprowadzane zostaną działania zmierzające do wypracowania, w sposób partycypacyjny, procedur uwzględniających wyniki z analiz monitoringu i ewaluacji. W trakcie wdrażania LSR, ze względu na zmianę trendów, warunków globalnych itp., może okazać się także, że oczekiwania mieszkańców są rozbieżne z założeniami LSR lub warunkami na jakich LSR może być wdrażana. W takim przypadku konieczna może się okazać modyfikacja niektórych zapisów LSR. Modyfikacja zmieniająca istotne zapisy może nastąpić wyłącznie z udziałem mieszkańców obszaru oraz z wykorzystaniem metod partycypacyjnych i przeprowadzona zostanie przez Zarząd LGD przy pomocy Biura LGD. Decyzją Zarządu zostanie przygotowany projekt zmian w LSR lub innych dokumentach wpływających na zagadnienie, które wymaga aktualizacji, zgodnie z zasadami dokonywania zmian opisanymi w LSR, statucie i/lub odpowiednich regulaminach.

## Rozdział XII Strategiczne oddziaływanie na środowisko

Lokalna Strategia Rozwoju w najszerszym wymiarze realizuje cel szczegółowy 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich” w ramach priorytetu 6 „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich” PROW. Opracowana LSR ma na celu podnoszenie kompetencji osób z obszaru LSR, wymianę doświadczeń i dobrych praktyk w powiązaniu ze wzrostem mobilności zawodowej, a także dywersyfikację źródeł dochodu oraz rozwój przedsiębiorczości. W diagnozie obszaru oraz w analizie SWOT wskazano lokalne potrzeby i priorytety w odwołaniu do lokalnych uwarunkowań i zasobów. Należy zauważyć, iż w LSR uznano, iż wykorzystanie lokalnych zasobów: surowców, miejscowej infrastruktury, lokalizacji, dziedzictwa, zasobów przyrodniczych itp., jest kwestią priorytetową, ich uwzględnienie będzie determinować wybór operacji. Podczas analizy potencjału wzięto przede wszystkim pod uwagę zasoby środowiskowo-klimatyczne. Społeczność lokalna obszaru LSR jest w najwyższym stopniu zainteresowana zrównoważonym rozwojem i przeciwdziałaniem pogorszenia stanu środowiska, bowiem jego jakość wpływa bezpośrednio na warunki życia i potencjał rozwoju danego obszaru. Jednym z cenniejszych przyrodniczo terenów chronionych na obszarze LSR są obszary NATURA 2000, w ramach realizacji LSR będą realizowane przedsięwzięcia bezpośrednio związane z ochroną obszaru NATURA 2000. Do realizacji celów przekrojowych w zakresie ochrony środowiska i klimatu przyczynią się realizowane w ramach celu ogólnego drugiego inwestycje w rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej, zachowanie dziedzictwa lokalnego. W ramach działalności edukacyjnej realizowanej w ramach celu ogólnego trzeciego przewidziano operacje z zakresu podnoszenia świadomości czy promowania postaw prośrodowiskowych i proklimatycznych, a także promujących innowacyjne rozwiązania. Ze względu na swój charakter LSR będzie oddziaływać pozytywnie na wszystkie rodzaje oddziaływań na ludzi. Wynikało to będzie z podnoszenia kwalifikacji mieszkańców obszarów wiejskich, budowy i zacieśniania więzi społecznych, podejmowania inicjatyw służących lokalnemu rozwojowi gospodarczemu oraz ogólnej poprawy sytuacji dochodowej. Możliwość realizacji w ramach LSR projektów o charakterze inwestycyjnym promujących turystykę, rekreację i dziedzictwo lokalne wpłynie pozytywnie w sposób pośredni, wtórny i skumulowany na dobra materialne. Będzie to

oddziaływanie stałe, średnie i długoterminowe. W perspektywie długookresowej będzie to pozytywny stały, wtórny i skumulowany wpływ na zwierzęta, rośliny, wodę i powietrze. Jednocześnie realizacja strategii nie będzie oddziaływać w jakikolwiek sposób na takie elementy środowiska jak różnorodność biologiczna, powierzchnia ziemi, krajobraz i klimat. Mając na uwadze powyższą analizę należy stwierdzić, iż realizacja LSR nie powoduje powstania ryzyka wystąpienia znaczącego oddziaływania na środowisko. Co więcej, w przypadku obszarów NATURA 2000 realizacja LSR ściśle i bezpośrednio wiąże się z ochroną tego obszaru lub wynika z tej ochrony. W związku z powyższym w oparciu o art. 46 ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2008 Nr 199 poz. 1227 z późn. zm.) stwierdza się brak wymogu przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla Lokalnej Strategii Rozwoju. Niezależnie od tego należy stwierdzić, iż realizacja części operacji w ramach LSR poprzedzona będzie stosowną analizą z zakresu oddziaływania na środowisko zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami.

## Wykaz wykorzystanej literatury

- Strategia Rozwoju Powiatu Czarnkowsko-Trzcianeckiego na lata 2011-2020
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych w Powiecie Czarnkowsko-Trzcianeckim na lata 2014-2020
- Turystyka w Województwie Wielkopolskim w 2014 r.
- Sytuacja na Powiatowym Rynku Pracy na koniec grudnia 2013 roku
- Poradnik dla Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowania Lokalnych strategii Rozwoju na lata 2014-2020
- Program Rozwoju Obszarów wiejskich na lata 2014-2020
- Zasady realizacji instrumentu Rozwój lokalny kierowany przez społeczność w Polsce.
- Zasady finansowania „Wsparcia przygotowawczego” i „Wsparcia na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji” oraz ustalania alokacji środków na lokalną strategię rozwoju w ramach działania LEADER objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
- Wytyczne dla podmiotów lokalnych dotyczące rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.
- [www.dobrepraktyki.decdujemyrazem.pl](http://www.dobrepraktyki.decdujemyrazem.pl)

## Załączniki do LSR

## **PROCEDURA AKTUALIZACJI STRATEGII ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ NA LATA 2016-2022**

### **§ 1 Słownik**

Użyte w procedurze zwroty oznaczają:

- 1) LGD – Czarnkowsko-Trzcianecką Lokalną Grupę Działania;
- 2) LSR – Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2022;
- 3) Komisja Rewizyjna – Komisja Rewizyjna Czarnkowsko-Trzcianeckiej Lokalnej Grupy Działania;
- 4) Zarząd– Zarząd Czarnkowsko-Trzcianeckiej Lokalnej Grupy Działania;
- 5) Biuro LGD – Biuro Czarnkowsko-Trzcianeckiej Lokalnej Grupy Działania;
- 6) WZC – Walne Zebranie Członków Czarnkowsko-Trzcianeckiej Lokalnej Grupy Działania.

### **§ 2 Organy odpowiedzialne za proces aktualizacji LSR**

1. Nadzór nad realizacją i aktualizacją LSR należy do kompetencji Zarządu.
2. Organem odpowiedzialnym za przeprowadzenie procesu aktualizacji LSR jest Zarząd.
3. W celu przeprowadzenia aktualizacji LSR Zarząd, może powołać zespoły pomocnicze – skład zespołów ustala Zarząd.
4. Jednostką wspomagającą, wykonującą na bieżąco czynności techniczne związane z procesem aktualizacji LSR, jest Biuro LGD.
5. Zarząd jest odpowiedzialny za analizę i ocenę danych gromadzonych lub przygotowywanych przez Biuro LGD.

### **§ 3 Proces aktualizacji LSR**

1. Aktualizacja LSR to proces, który ma na celu wprowadzenie koniecznych zmian, w tym działań naprawczych.
2. LSR wymaga aktualizacji w szczególności:
  - 1) w kontekście dokonania zmian:
    - a) statutu lub innych dokumentów Stowarzyszenia, jeśli skutkują one dezaktualizacją zapisów zawartych w LSR;
    - b) kryteriów oceny lub procedur, wpływających na treści zawarte w LSR;
    - c) aktualizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 lub innych przepisów prawa regulujących kwestie opisane w LSR;
  - 2) w efekcie prowadzonego monitoringu i ewaluacji w zakresie:
    - a) celów i przedsięwzięć,
    - b) wskaźników,
    - c) planu działania,
    - d) planu komunikacji,
    - e) budżetu LSR – również w wypadku zmian wartości budżetu, wynikających z decyzji Samorządu Województwa Wielkopolskiego.
3. W razie konieczności dokonania zmian wynikających ze zmian przepisów prawa lub dokumentów powiązanych, proces aktualizacji LSR inicjuje Zarząd.
4. Proces aktualizacji LSR będący efektem prowadzonego monitoringu bądź ewaluacji, inicjuje Zarząd.
5. Zarząd, we współpracy z Biurem LGD, organizuje proces aktualizacji LSR i dla jak najpełniejszego jej wdrożenia dokonuje czynności w zakresie:
  - 1) dookreślenia zakresu i brzmienia proponowanych zmian;
  - 2) określenia metod angażowania społeczności lokalnej w proces aktualizacji strategii, wśród których znaleźć się mogą w szczególności:
    - a) zamieszczenie na stronach internetowych LGD oraz wszystkich gmin będących jej członkami, proponowanych zmian w zapisach LSR wraz z uzasadnieniem i określeniem minimum 7-dniowego terminu na zgłaszanie uwag i propozycji,
    - b) ogłoszenie konsultacji pisemnych, w których zainteresowani partnerzy społeczni mogą przygotować pisemne odpowiedzi (komentarze, uwagi) do propozycji zmian zapisów LSR, zamieszczonych na stronie internetowej LGD, przedłożonych do wglądu w biurze oraz podczas ewentualnych spotkań,
    - c) organizację minimum jednego spotkania konsultacyjnego dla interesariuszy LSR (przedstawicieli grup defaworyzowanych, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, samorządów), podczas którego będą oni mogli



zapoznać się z proponowanymi zmianami i przedstawić swoje opinie i rekomendacje, przy czym informacja o spotkaniu przekazywana jest interesariuszom za pośrednictwem stron www oraz korespondencji mailowej, na minimum 4 dni przed spotkaniem,

d) przesyłanie do wszystkich beneficjentów działań oraz uczestników spotkań informacyjnych, informacji mailowej o planowanych do wprowadzenia zmianach wraz ze wskazaniem możliwości zgłaszania uwag oraz podaniem terminu ich zgłaszania,

e) informowanie planowanych zmianach i składanie stosownych wyjaśnień podczas indywidualnych konsultacji w biurze LGD.

6. W efekcie prowadzonych działań partycypacyjnych, dających jak najpełniejszą odpowiedź na potrzeby i preferencje społeczności lokalnej obszaru LGD, Biuro LGD sporządza zestawienie uwag i rekomendacji. Zestawienie opracowywane jest w formie tabelarycznej i uwzględnia treść propozycji, zgłaszającego, rekomendacje Zarządu, uzasadnienie w przypadku odrzucenia lub odroczenia włączenia propozycji do LSR.

7. Po zakończeniu konsultacji społecznych Zarząd opracowuje końcową wersję propozycji zmian w LSR, który podejmując stosowna uchwałę, ostatecznie zatwierdza zmiany w LSR.

#### **§ 4 Upowszechnianie wyników**

Informacje dotyczące działań podejmowanych w ramach aktualizacji LSR, zamieszczane są na stronie internetowej LGD oraz na stronach gmin członkowskich LGD, a także udostępnione do wglądu w Biurze LGD.

## Załącznik nr 2. Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu

### **PROCEDURA DOKONYWANIA MONITORINGU I EWALUACJI STRATEGII ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ NA LATA 2016-2022 ORAZ FUNKCJONOWANIA LGD**

#### **§ 1 Słownik**

Użyte w procedurze zwroty oznaczają:

- 1) LGD – Czarnkowsko-Trzcianecką Lokalną Grupę Działania;
- 2) LSR – Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2022;
- 3) Zarząd– Zarząd Czarnkowsko-Trzcianeckiej Lokalnej Grupy Działania;
- 4) Biuro LGD – Biuro Czarnkowsko-Trzcianeckiej Lokalnej Grupy Działania;

#### **§ 2 Organy odpowiedzialne za proces monitoringu i ewaluacji**

1. Nadzór nad monitoringiem i ewaluacją należy do kompetencji Zarządu. W celu przeprowadzenia ewaluacji Zarząd może powołać zespoły pomocnicze, ustalając również ich skład.
2. Jednostką wspomagającą, wykonującą na bieżąco czynności techniczne związane z procesem monitoringu, czyli systematycznym zbieraniem i przetwarzaniem danych niezbędnych do przeprowadzenia procedury monitoringu i ewaluacji, jest Biuro LGD.
3. Zarząd LGD nadzoruje Biuro LGD w realizacji zadań związanych z monitoringiem, a także jest odpowiedzialny za analizę i ocenę danych zbieranych przez Biuro LGD.

#### **§ 3 Proces monitoringu**

1. Monitoring to proces polegający na systematycznym kontrolowaniu postępów w realizacji LSR oraz funkcjonowania LGD, w kontekście zaplanowanych wskaźników, realizacji działań i budżetu, w założonym czasie.
2. Monitoring prowadzony jest przez Biuro LGD na podstawie:
  - 1) rejestru danych prowadzonego przez Biuro LGD (tworzony w oparciu o zbierane dane i analizy własne);
  - 2) sprawozdań składanych przez beneficjentów;
  - 3) statystyki odwiedzin oficjalnej strony internetowej LGD;
  - 4) list obecności ze spotkań informacyjno-konsultacyjnych;
  - 5) rejestru doradztwa świadczonego w Biurze LGD;
  - 6) ankiet monitorujących doradztwo w Biurze LGD;
  - 7) ankiet monitorujących przedsięwzięcia związane z animacją lokalną;
  - 8) ewidencji współpracy ze społecznością lokalną;
  - 9) danych z ewaluacji realizacji LSR.
3. W procesie monitoringu Biuro LGD zbiera przede wszystkim informacje dotyczące:
  - 1) stopnia realizacji wskaźników LSR dla poszczególnych celów oraz przedsięwzięć;
  - 2) stopnia realizacji budżetu przewidzianego w LSR;
  - 3) zasięgu działań komunikacyjnych prowadzonych przez LGD;
  - 4) jakości i poziomu doradztwa świadczonego przez pracowników Biura LGD;
  - 5) jakości i poziomu przedsięwzięć dotyczących animacji lokalnej;
  - 6) jakości i poziomu współpracy LGD z innymi organizacjami i podmiotami, w tym w ramach zaplanowanych projektów współpracy;
  - 7) działalności organów stowarzyszenia.
4. Szczegółowe zasady prowadzenia monitoringu, w tym elementy poddane badaniu oraz źródła danych i metody ich zbierania zawiera Tabela 1.
5. Wzory dokumentów stosowanych w procesie monitoringu, o których mowa w ust. 2 pkt 5 – 8, ustala Zarząd.
6. Wyniki monitoringu przedstawiane są w formie kwartalnych raportów monitorujących, sporządzanych przez Biuro LGD.
7. Raporty monitorujące przekazywane są do wiadomości Zarządu.

8. Po zapoznaniu się z raportem monitorującym Zarząd może rozpocząć działania, mające na celu uruchomienie przez dodatkowych działań ewaluacyjnych w terminie krótszym niż zakładany.
9. Zakres procedury monitoringu oraz raportu monitorującego może zostać zawężony lub rozszerzony decyzją Zarządu LGD.
10. Jeżeli wnioski i rekomendacje z monitoringu tego wymagają, Zarząd uruchamia procedury aktualizacji LSR we wskazanym zakresie, zgodnie z Procedurą aktualizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2022.
11. W przypadku stwierdzenia niezgodności realizowanych działań z zapisami LSR lub ich negatywnej oceny, Zarząd zgłasza Walnemu Zebraniu Członków konieczność podjęcia działań naprawczych. Za przygotowanie programu naprawczego odpowiedzialny jest Zarząd.

#### **§ 4 Proces ewaluacji**

1. Ewaluacja to ocena skuteczności, efektywności, użyteczności, trafności i trwałości podejmowanych działań.
2. Przynajmniej raz w roku Zarząd – na podstawie kwartalnych raportów monitorujących oraz prowadzonych przez Biuro LGD ewidencji, a także ankiet monitorujących beneficjentów – sporządza raport ewaluacyjny.
3. Ewaluacja jest badaniem obejmującym przede wszystkim ocenę:
  - 1) stopnia realizacji celów, przedsięwzięć i wskaźników przewidzianych w LSR;
  - 2) wpływu realizacji LSR na rozwój społeczny i gospodarczy obszaru LGD;
  - 3) zgodności ogłaszanych i realizowanych konkursów z harmonogramem określonym w LSR;
  - 4) zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne przedsięwzięcia;
  - 5) skuteczności promocji i aktywizacji społeczności lokalnej;
  - 6) działalności LGD, w tym przede wszystkim funkcjonowania organów stowarzyszenia, Biura LGD i jego pracowników.
4. Raport z ewaluacji zawiera ocenę podejmowanych działań w oparciu o następujące kryteria oceny:
  - 1) skuteczność – co zostało osiągnięte;
  - 2) efektywność – czy poniesione koszty są adekwatne do rezultatów;
  - 3) użyteczność – czy realizacja strategii przyczynia się do rozwiązania zdefiniowanych problemów;
  - 4) trafność – czy założenia przyjęte w LSR odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym projektem lub realnym potrzebom beneficjentów;
  - 5) trwałość – czy realizacja strategii powoduje trwałe zmiany.
5. Szczegółowe zasady prowadzenia ewaluacji, w tym elementy poddane badaniu oraz źródła danych i metody ich zbierania, zawiera Tabela 2.
6. Zarząd może zalecić stosowanie dodatkowych narzędzi i metod badających postępy w realizacji LSR.
7. Biuro LGD odpowiada za przekazanie Zarządowi danych bazowych do dokonania ewaluacji, zgodnie z założeniami pkt. 3 i 4.
8. Zarząd odpowiada za przetwarzanie danych przekazanych przez Biuro LGD i sporządzenie rocznego raportu ewaluacyjnego oraz gdy jest to konieczne, innych raportów.
9. Raport ewaluacyjny oraz wyniki prac są przedstawiane Walnemu Zebraniu Członków Stowarzyszenia.
10. W przypadku stwierdzenia niezgodności realizowanych działań z zapisami LSR lub ich negatywnej oceny, Walne Zebranie Członków zgłasza Zarządowi konieczność podjęcia działań naprawczych. Za przygotowanie programu naprawczego odpowiedzialny jest Zarząd.
11. Jeżeli wnioski i rekomendacje z ewaluacji tego wymagają, Zarząd uruchamia procedury aktualizacji LSR we wskazanym zakresie, zgodnie z przyjętą procedurą.

#### **§ 5 Upowszechnianie wyników**

Informacje dotyczące działań podejmowanych w ramach monitoringu i ewaluacji, w szczególności raporty monitorujące i ewaluacyjne, zamieszczane są na stronie internetowej LGD, a także udostępnione do wglądu w Biurze LGD.

**Tabela 1. Elementy podlegające monitoringowi**

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Wskaźniki
Harmonogram ogłaszania konkursów	Pracownicy Biura LGD (ocena własna)	Rejestr danych LGD	Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR	Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem
Budżet LGD, wskaźniki realizacji LSR		Rejestr danych LGD, dane z UMWW, sprawozdania i ankiety beneficjentów,		Stopień wykorzystania funduszy Wysokość zakontraktowanych środków Stopień realizacji wskaźników
Poziom osiągnięcia zaplanowanych wskaźników w Planie Komunikacyjnym		Analiza przeprowadzonych ankiet, analiza wyświetleń i wpisów na portalach społecznościowych, wywiadów bezpośrednich przeprowadzonych podczas spotkań z mieszkańcami, opinie beneficjentów,		Poprawność realizacji zaplanowanych celów i zadań komunikacyjnych, efekty działań komunikacyjnych oraz stopień ich realizacji
Monitorowanie realizacji operacji zgodnie z Planem Działania		Sprawozdania beneficjentów, rejestr prowadzony przez pracowników Biura LGD, bezpośrednie rozmowy z beneficjentami i wizje lokalne na miejscu realizacji operacji		Stopień i jakość realizacji operacji, poprawność realizacji harmonogramu osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu, poziom realizacji wskaźników, przedsięwzięć
Funkcjonowanie Biura LGD	Zarząd LGD (ocena własna)	Anonimowe ankiety, opinia dyrektora biura nt. podległego personelu		Ocena efektywności pracy pracowników, sposobu przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom, ocena jakości doradztwa
Prawidłowość realizacji grantów	Pracownicy Biura LGD (ocena własna)	Dokumentacja i sprawozdania grantobiorców.		Ocena prawidłowości realizacji operacji.

Źródło: opracowanie własne

**Tabela 2. Elementy podlegające ewaluacji**

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2014-2022	Biuro LGD (ocena własna) Zarząd LGD (ocena własna)	Analiza dokumentów zastanych oraz analiza przeprowadzona na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych wśród członków LGD.	grudzień 2015 r. (przed złożeniem LSR do SW)	Ocena systemu wskaźników, ich poprawności i trafności z wyznaczonymi celami oraz możliwości ich osiągnięcia, sprawdzenie spójności wewnętrznej zapisów dokumentów.
Obsługa wdrażania LSR przez LGD (efektywność pracy biura i organów LGD)	Ocena pracowników i przedstawicieli organów LGD (ocena własna)	Analiza przeprowadzona na podstawie: badań ankietowych, opinii beneficjentów, rozmów z mieszkańcami na otwartych spotkaniach, wywiadów z wnioskodawcami, opinii dyrektora, zarządu, rady i członków LGD.	Ocena roczna dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego.	Ocena poprawności działalności LGD określająca skuteczność realizowanych zadań w odniesieniu do założeń LSR, ocena poprawności wywiązywania się pracowników i członków organów LGD z powierzonych im zadań i obowiązków.
Skuteczność promocji i aktywizacji społeczności lokalnej	Ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej	Analiza przeprowadzona na podstawie badań ankietowych wśród mieszkańców (prowadzonych bezpośrednio, za pośrednictwem strony internetowej stowarzyszenia i gmin członkowskich).	Ocena roczna dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego.	Ocena skuteczności promocji LGD oraz działań wdrażanych w ramach LSR, mierzona jako liczba osób, które uzyskały informację na temat działań oraz aktywizacji prowadzonej przez LGD
Stopień realizacji celów, przedsięwzięć i wskaźników LSR		Analiza przeprowadzona na podstawie ankiet i sprawozdań beneficjentów oraz rejestru danych LGD.	Ocena roczna dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego.	Ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR. Określenie poziomu realizacji poszczególnych celów, przedsięwzięć i wskaźników LSR.
Harmonogram rzeczowo-finansowy LSR.		Rejestr danych LGD i sprawozdania kwartalne Biura LGD.	Ocena kwartalna dokonywana w pierwszym miesiącu kolejnego kwartału.	Ocena zgodności ogłaszanych i realizowanych projektów z harmonogramem określonym w LSR.
Budżet LSR		Rejestr danych LGD.	Ocena kwartalna dokonywana w pierwszym miesiącu kolejnego kwartału.	Stopień wykorzystania środków finansowych w odniesieniu do poziomu realizacji LSR oraz kwot wynikających z podpisania umów

Stopień oddziaływania na społeczeństwo wdrażania LSR		Analiza przeprowadzona na podstawie ankiet i sprawozdań beneficjentów oraz rozmów z mieszkańcami podczas bezpośrednich spotkań.	Ocena roczna dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego.	Opinia społeczności lokalnej na temat wdrażania LSR i realizowanych operacji.
Efektywność współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej pomiędzy LGD		Analiza przeprowadzona na podstawie badań ankietowych i rozmów z mieszkańcami na otwartych spotkaniach.	Ocena roczna dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego.	Stopień osiągnięcia zaplanowanych wskaźników i celów dotyczących projektów współpracy.
Jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur		Analiza przeprowadzona na podstawie badań ankietowych, opinii wnioskodawców, rozmów z mieszkańcami na otwartych spotkaniach, wywiadów z wnioskodawcami, opinii dyrektora, zarządu, rady i członków LGD oraz dokumentacji dotyczącej realizacji operacji zgromadzonej w biurze LGD.	Ocena kwartalna dokonywana w pierwszym miesiącu kolejnego kwartału.	Ocena jakości stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur.

Źródło: opracowanie własne

## Załącznik nr 3. Plan działania

CEL OGÓLNY 1	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program PROW
	Nazwa wskaźnika produktu	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie (zł)	Poddziałanie / zakres Programu
<b>Cel szczegółowy 1.1 Rozwój przedsiębiorczości</b>													
1.1.1 Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	25 szt.	50	1 250 000	25 szt.	100	1 250 000	-	-	-	50 szt.	2 500 000	19.2 Wdrażanie LSR	
1.1.2 Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	6 szt.	47	1 455 385	9 szt.	100	1 250 000	-	-	-	15 szt.	2 705 385	19.2 Wdrażanie LSR	
1.1.3 Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	1 szt.	100	40 000	-	-	-	-	-	-	1 szt.	40 000	19.3 Współpraca	
<b>Razem cel szczegółowy 1.1</b>			<b>2 745 385</b>			<b>2 500 000</b>			-		<b>5 245 385</b>		
<b>Cel szczegółowy 1.2 Wzrost atrakcyjności obszaru LGD</b>													
1.2.1 Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	10 szt.	50	250 000	10 szt.	100	250 000	-	-	-	20 szt.	500 000	19.2 Wdrażanie LSR granty	
1.2.1 Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej													
1.2.2 Liczba operacji obejmujących	6 szt.	50	150 000	6 szt.	100	150 000	-	-	-	12	300 000	19.2 Wdrażanie LSR	

wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego										szt.		granty
1.2.3 Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	22 szt.	100	3 519 817,27	-	-	-	-	-	-	22 szt.	3 519 817,27	19.2 Wdrażanie LSR
1.2.3 Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	4 szt.	100		-	-	-	-	-	-	4 szt.		19.2 Wdrażanie LSR
-	- szt.	-		-	-	-	-	-	-	- szt.		
1.2.4 Liczba zrealizowanych operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	1 szt.			-	-	-	-	-	-	1 szt.		19.2 Wdrażanie LSR
1.2.5 Liczba wydarzeń promocyjnych	-	-	-	1 szt.	100	50 000	-	-	-	1 szt.	50 000	19.2 Wdrażanie LSR operacja własna
1.2.6 Liczba partnerów wspólnego produktu	-	-	-	1 szt.	100	50 000	-	-	-	1 szt.	50 000	19.2 Wdrażanie LSR operacja własna
1.2.7 Liczba wydarzeń promujących obszar LGD	2 szt.	100	40 000	-	-	-	-	-	-	2 szt.	40 000	19.4 Aktywizacja
1.2.8. Liczba działań promocyjno-informacyjnych	3 szt.	38	6 000	4 szt.	88	12 000	1 szt.	100	2 000	8 szt.	20 000	19.4 Aktywizacja
1.2.9 Liczba zrealizowanych projektów współpracy	1 szt.	100	160 000	-	-	-	-	-	-	1 szt.	160 000	19.3 Współpraca
<b>Razem cel szczegółowy 1.2</b>			<b>4 125 817,27</b>			<b>512 000</b>			<b>2 000</b>		<b>4 639 817,27</b>	
<b>Cel szczegółowy 1.3 Kapitał społeczny podstawą rozwoju obszaru</b>												
1.3.1 Liczba wydarzeń/imprez	20 szt.	50	200 000	8 szt.	100	74 797,73	-	-	-	28 szt.	274 797,73	19.2 Wdrażanie LSR granty
1.3.2 Liczba szkoleń	5 szt.	100	50 000	-	-	-	-	-	-	5 szt.	50 000	19.2 Wdrażanie LSR operacja własna
1.3.3 Liczba gmin objętych wsparciem	8 szt.	100	50 000	-	-	-	-	-	-	8 szt.	50 000	19.2 Wdrażanie LSR operacja własna



1.3.4 Liczba wydarzeń objętych wsparciem	45 szt.	43	45 000	45 szt.	86	45 000	15 szt.	100	15 000	105 szt.	105 000	19.4 Aktywizacja
1.3.5 Ilość miesięcy prowadzenia biura	32 liczba miesięcy	40	816 000	36 liczba miesięcy	85	918 000	12 liczba miesięcy	100	306 000	80 liczba miesięcy	2 040 000	19.4 Funkcjonowanie
1.3.6 Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	24 osobodni	43		24 osobodni	86		8 osobodni	100		56 osobodni		
1.3.6 Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	60 osobodni	50		60 osobodni	100		-	-		120 osobodni		
1.3.7 Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	220 podmiotów	44		220 podmiotów	88		60 podmiotów	100		500 podmiotów		
1.3.7 Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych z mieszkańcami	15 spotkań	45	16 200	13 spotkań	85	15 600	5 spotkań	100	13 200	33 spotkania	45 000	19.4 Aktywizacja
<b>Razem cel szczegółowy 1.3</b>			<b>1 177 200</b>			<b>1 053 397,73</b>			<b>334 200</b>		<b>2 564 797,73</b>	
<b>Razem cel ogólny 1</b>			<b>8048402,27</b>			<b>4 065 397,73</b>			<b>336 200</b>		<b>12 450 000</b>	
<b>Razem LSR</b>			<b>8048402,27</b>			<b>4 065 397,73</b>			<b>336 200</b>		<b>12 450 000</b>	
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW											% budżetu poddziałania Realizacja LSR	
											<b>5 245 385</b>	<b>52,45</b>



Załącznik nr 4. Budżet LSR

**Tabela 1. Budżet LSR**

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (PLN)					RAZEM EFSI
	PROW	RPO		PO RYBY	Fundusz wiodący	
		EFS	EFRR			
<b>Realizacja LSR</b> (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	10 000 000,00					10 000 000,00
<b>Współpraca</b> (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	200 000,00					200 000,00
<b>Koszty bieżące</b> (art.. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia 1303/2013)	2 040 000,00					2 040 000,00
<b>Aktywizacja</b> (art.. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	210000,00					210000,00
<b>Razem</b>	12 450 000,00					12 450 000

**Tabela 2. Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020**

	Wkład EFRROW (PLN)	Budżet państwa (PLN)	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych (PLN)	RAZEM (PLN)
<b>Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych</b>	4 072 320,00	2 327 680,00		6 400 000,00
<b>Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych</b>	2 290 680,00		1 309 320,00	3 600 000,00
<b>RAZEM (PLN)</b>	<b>6 363 000,00</b>	<b>2 327 680,00</b>	<b>1 309 320,00</b>	<b>10 000 000,00</b>

Załącznik nr 5. Plan komunikacji

Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Środki przekazu	Zakładane wskaźniki w oparciu o planowany budżet działań	Planowane efekty działań komunikacyjnych	Sposób i częstotliwość pomiaru efektywności
<b>NAZWA DZIAŁANIA KOMUNIKACYJNEGO:</b> Kampania otwarcia informująca mieszkańców o rozpoczęciu wdrażania LSR na lata 2014-2022 <b>CEL KOMUNIKACJI:</b> 1, 2, 6 <b>TERMIN:</b> I połowa 2016 r.				
<ul style="list-style-type: none"> <li>- beneficjenci m.in. organizacje pozarządowe, jst, przedsiębiorcy, rolnicy, osoby fizyczne, lokalni liderzy oraz osoby z grup defaworyzowanych określonych w LSR,</li> <li>- uczestnicy operacji,</li> <li>- mieszkańcy obszaru LGD,</li> <li>- media lokalne,</li> </ul>	Konferencja inauguracyjna wdrażanie LSR	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Zorganizowanie 1 konferencji,</li> <li>- co najmniej 200 uczestników</li> </ul>	Mieszkańcy obszaru LGD podniosą poziom wiedzy nt. LSR, jej głównych celów, zasad przyznawania dofinansowania oraz typów operacji, które będą miały największe szanse wsparcia z budżetu LSR.	Przeprowadzenie ankiety po zakończeniu konferencji.
<b>NAZWA DZIAŁANIA KOMUNIKACYJNEGO:</b> Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020 oraz LGD <b>CEL KOMUNIKACJI:</b> 1, 2, 6 <b>TERMIN:</b> w każdym roku realizacji LSR				
<ul style="list-style-type: none"> <li>- beneficjenci m.in. organizacje pozarządowe, jst, przedsiębiorcy, rolnicy, osoby fizyczne, lokalni liderzy oraz osoby z grup defaworyzowanych określonych w LSR,</li> <li>- uczestnicy operacji,</li> <li>- mieszkańcy obszaru LGD,</li> <li>- media lokalne,</li> </ul>	Artykuły w prasie lokalnej obejmującej obszar LSR	<ul style="list-style-type: none"> <li>- publikacja 2 artykułów w każdym roku realizacji LSR,</li> <li>- 1 500 poinformowanych osób w jednym roku</li> </ul>	Mieszkańcy obszaru LGD podniosą poziom wiedzy nt. funkcjonowania LGD oraz wdrażania LSR (jej głównych celów, zasad przyznawania dofinansowania oraz typów operacji, które będą miały największe szanse wsparcia z budżetu LSR.	Przeprowadzenie ankiety oceniającej poziom zadowolenia z prowadzonych działań na koniec każdego roku realizacji LSR.  Bieżąca analiza prowadzonych działań.
	Artykuły na stronie internetowej LGD oraz partnerów samorządowych należących do LGD, jak również lokalnym portalu internetowym	<ul style="list-style-type: none"> <li>- publikacja 4 artykułów w każdym roku realizacji LSR,</li> <li>- 5000 poinformowanych osób w jednym roku.</li> </ul>		Bieżące śledzenie zamieszczonych informacji na portalach
	Informacje na portalach społecznościowych	<ul style="list-style-type: none"> <li>- zamieszczenie co najmniej 4 wpisów w każdym roku realizacji LSR,</li> <li>- 1000 poinformowanych osób w jednym</li> </ul>		Zwiększy się partycypacja lokalnej społeczności w

		roku.	realizacji LSR.	społecznościowych.
	Organizowanie konferencji prasowej	- zorganizowanie 1 konferencji prasowej dla lokalnych mediów, - co najmniej 5 artykułów/spotów o LGD w mediach lokalnych.	Podniesienie poziomu zainteresowania mieszkańców działalnością LGD.	Przeprowadzenie ankiety oceniającej poziom zadowolenia z prowadzonego działania po zakończeniu konferencji.
	Utworzenie punktu informacyjnego podczas imprez na terenie LGD	- funkcjonowanie punktu informacyjnego podczas dożynek powiatowych w każdym roku realizacji LSR, - 1000 poinformowanych osób w jednym roku.		Prowadzenie krótkiego badania ankietowego w punkcie informacyjnym.
	Funkcjonowanie punktu informacyjnego w biurze LGD	- funkcjonowanie punktu informacyjnego dla interesantów w godzinie 8-15 od poniedziałku do piątku.		
	Plakaty informacyjne na tablicach partnerów samorządowych należących do LGD i sołectw z obszaru LGD	- zamieszczenie co najmniej 1 rodzaju plakatu rocznie, - 10 000 poinformowanych osób w jednym roku.		Przeprowadzenie ankiety oceniającej poziom zadowolenia z prowadzonych działań na koniec każdego roku realizacji LSR oraz bieżąca analiza prowadzonych działań.
	Ulotka informacyjna dystrybuowana na obszarze LGD	- publikacja i kolportaż co najmniej 2 edycji ulotki w ciągu realizacji LSR, - 40 000 poinformowanych osób .		
	Spotkania podczas Sesji Rady u partnerów samorządowych tworzących LGD	- wygłoszenie przynajmniej raz w roku 1 prezentacji podczas sesji w każdej gminie lub powiecie należącej (-ym) do LGD.		
	Mailingi	- wysłanie 2 artykułów w każdym roku realizacji LSR, - 1000 rozestanych maili.		
	Newsletter – wysyłanie informacji	- wysłanie 2 artykułów w każdym roku realizacji LSR do osób zapisanych w newsletterze dostępnym na oficjalnej stronie LGD.		
	Ciągłe informowanie społeczności lokalnej za pomocą wiadomości bieżących na stronie internetowej	- funkcjonowanie strony internetowej LGD wraz z zakładką „Aktualności”, - liczba wejść na stronę internetową : 100 osób miesięcznie		
<b>NAZWA DZIAŁANIA KOMUNIKACYJNEGO:</b> Kampania informacyjna nt. trybu i warunków przyznawania pomocy, w tym zasad oceniania i wyboru operacji ze szczególnym				

uwzględnieniem interpretacji poszczególnych kryteriów oraz zasad realizacji operacji

**CEL KOMUNIKACJI:** 3, 6

**TERMIN:** w każdym roku realizacji LSR

<p>- beneficjenci m.in. organizacje pozarządowe, jst, przedsiębiorcy, rolnicy, osoby fizyczne, lokalni liderzy oraz osoby z grup defaworyzowanych określonych w LSR, - media lokalne,</p>	<p>Artykuły na stronie internetowej LGD oraz partnerów samorządowych należących do LGD, jak również lokalnym portalu internetowym</p>	<p>- publikacja przynajmniej 1 artykułu dotyczącego 1 ogłoszonego konkursu, - 5000 poinformowanych osób w jednym roku.</p>	<p>Podniesienie wiedzy potencjalnych wnioskodawców nt. ogłoszonych konkursów, technicznych aspektach realizacji i składania wniosków.</p>	<p>Przeprowadzenie ankiety oceniającej poziom zadowolenia z prowadzonych działań na koniec każdego roku realizacji LSR oraz bieżąca analiza prowadzonych działań.</p>
	<p>Informacje na portalach społecznościowych</p>	<p>- zamieszczenie przynajmniej 3 wpisów dotyczących 1 ogłoszonego konkursu, - 1000 poinformowanych osób w jednym roku.</p>	<p>Przygotowanie wniosków aplikacyjnych w odpowiedzi na ogłoszone konkursy.</p>	<p>Bieżąca analiza wpisów na portalach społecznościowych</p>
	<p>Utworzenie punktu informacyjnego podczas imprez na terenie LGD</p>	<p>- funkcjonowanie punktu informacyjnego podczas dożynek powiatowych w każdym roku realizacji LSR, - 1000 poinformowanych osób w jednym roku.</p>	<p>Zwiększenie zainteresowania mieszkańców działalnością LGD.</p>	<p>Prowadzenie krótkiego badania ankietowego w punkcie informacyjnym.</p>
	<p>Funkcjonowanie punktu informacyjnego w biurze LGD</p>	<p>- funkcjonowanie punktu informacyjnego dla interesantów w godzinie 8-15 od poniedziałku do piątku</p>		<p>Przeprowadzenie ankiety oceniającej poziom zadowolenia z prowadzonych działań na koniec każdego roku realizacji LSR oraz bieżąca analiza prowadzonych działań.</p>
	<p>Funkcjonowanie dodatkowego punktu informacyjno-doradczego w wyznaczonym terminie w każdej gminie objętej LSR</p>	<p>-funkcjonowanie dodatkowych 6 punktów informacyjno-doradczych w gminach LGD</p>		
	<p>Mailingi</p>	<p>- wysłanie 2 artykułów w każdym roku realizacji LSR, - 1000 rozestanych maili.</p>		
	<p>Newsletter – wysyłanie informacji</p>	<p>- wysłanie 2 artykułów w każdym roku realizacji LSR do osób zapisanych w newsletterze dostępnym na oficjalnej stronie LGD.</p>		
	<p>Ciągłe informowanie społeczności lokalnej za pomocą wiadomości bieżących na stronie internetowej</p>	<p>- funkcjonowanie strony internetowej LGD wraz z zakładką „Aktualności”, - liczba wejść na stronę internetową : 100</p>		

		osób miesięcznie.		
	Warsztaty przygotowania wniosków o przyznanie pomocy oraz o zasadach realizacji operacji	- zorganizowanie spotkania informacyjno-szkoleniowego - co najmniej 2 szkolenia w ciągu roku		Przeprowadzenie ankiety oceniającej poziom zadowolenia z prowadzonego działania po zakończeniu szkolenia.
<b>NAZWA DZIAŁANIA KOMUNIKACYJNEGO:</b> Kampania informacyjna nt. wsparcia osób z grup defaworyzowanych z budżetu LSR				
<b>CEL KOMUNIKACJI:</b> 3, 6				
<b>TERMIN:</b> w 2016 i 2018 r.				
- osoby z grup defaworyzowanych określonych w LSR, - pracownicy urzędów pracy z obszaru LGD, - organizacje pozarządowe i instytucje działające na rzecz osób defaworyzowanych,	Spotkanie nt. aplikowania o dofinansowanie, rozliczania projektów oraz oceniania wyboru projektów przez LGD	- zorganizowanie 1 spotkania na terenie obszaru LGD w 2016 i 2018 r., - 30 poinformowanych osób.	Podniesienie wiedzy osób z grupy defaworyzowanej bądź osób działających w tej sferze nt. ogłoszonych konkursów.	Przeprowadzenie ankiety oceniającej poziom zadowolenia z prowadzonego działania po zakończeniu szkolenia.
	Mailingi	- wysłanie 1 artykułu o objęciu wsparciem osób z grup defaworyzowanych do środowisk i organizacji pozarządowych działających na rzecz tych osób, - 100 rozesłanych maili	Przygotowanie wniosków aplikacyjnych w odpowiedzi na ogłoszone konkursy.	
- osoby niepełnosprawne (grupa defaworyzowana)	Indywidualne konsultacje	Indywidualne konsultacje u klienta przeprowadzone przez pracownika Biura LGD.	Zwiększenie zainteresowania działalnością LGD i wdrażaniem LSR przez osoby defaworyzowane.	
<b>NAZWA DZIAŁANIA KOMUNIKACYJNEGO:</b> Kampania informacyjna nt. wsparcia środowiska gospodarczego z budżetu LSR				
działających przedsiębiorstw				
<b>CEL KOMUNIKACJI:</b> 3, 6				
<b>TERMIN:</b> w 2016 i 2018 r.				
- lokalni przedsiębiorcy - pracownicy komórek UG zajmujący się rejestracją działalności gospodarczej - organizacje	Spotkanie nt. aplikowania o dofinansowanie, rozliczania projektów oraz oceniania wyboru projektów przez LGD	- zorganizowanie po 1 spotkaniu w każdej gminie członkowskiej w 2016 i 2018 r., - 30 poinformowanych osób.	Podniesienie wiedzy osób ze środowiska gospodarczego nt. ogłoszonych konkursów.	Przeprowadzenie ankiety oceniającej poziom zadowolenia z prowadzonego działania po zakończeniu szkolenia.

przedsiębiorców i rolników			Przygotowanie wniosków aplikacyjnych w odpowiedzi na ogłoszone konkursy.	
<b>NAZWA DZIAŁANIA KOMUNIKACYJNEGO:</b> Weryfikacja zapisów LSR, dokumentów powiązanych oraz sposobu wdrażania LSR <b>CEL KOMUNIKACJI:</b> 4, 6 <b>TERMIN:</b> w każdym roku realizacji LSR				
- beneficjenci (faktyczni i potencjalni): m.in. organizacje pozarządowe, jst, przedsiębiorcy, rolnicy, osoby fizyczne, - osoby z grup defaworyzowanych określonych w LSR, - uczestnicy operacji, - media lokalne,	Utworzenie punktu konsultacyjnego podczas imprez na terenie LGD	- funkcjonowanie punktu konsultacyjnego podczas dożynek powiatowych w każdym roku realizacji LSR,	Uzyskanie informacji zwrotnej dotyczącej satysfakcji wnioskodawców z zapisów w LSR oraz dokumentów powiązanych, sposobu wdrażania LSR, otrzymanego wsparcia w przygotowaniu wniosku.	Weryfikacja po każdym spotkaniu.
	Ankiety	- przeprowadzenie co najmniej 1 ankiety w każdym roku realizacji LSR - ankiety tradycyjne w wersji papierowej dostępne w biurze LGD, w wersji elektronicznej dostępne na oficjalnej stronie internetowej LGD oraz wysyłane na adresy email wnioskodawców - zebranie łącznie 100 ankiet w ciągu danego roku (online oraz po doradztwie, szkoleniach).		Analiza po zakończeniu realizacji każdej ankiety.
	Artykuły na stronie internetowej LGD oraz partnerów samorządowych należących do LGD, jak również lokalnym portalu internetowym	- publikacja co najmniej 1 artykułu w każdym roku realizacji LSR		Bieżąca analiza wyświetleń artykułu.
	Informacje na portalach społecznościowych	- zamieszczenie przynajmniej 1 wpisu dotyczącego prowadzonych konsultacji, - 300 poinformowanych osób w jednym roku.		Bieżąca analiza wpisów i wyświetleń artykułu.
<b>NAZWA DZIAŁANIA KOMUNIKACYJNEGO:</b> Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD <b>CEL KOMUNIKACJI:</b> 5, 6 <b>TERMIN:</b> w każdym roku realizacji LSR				
- beneficjenci w poszczególnych zakresach operacji	Ankiety	- przeprowadzenie co najmniej 1 ankiety w każdym roku realizacji LSR - ankiety tradycyjne w wersji papierowej dostępne w biurze LGD, w wersji	Pozyskanie informacji o koniecznych zmianach w procesie świadczenia pomocy przez LGD oraz	Analiza po zakończeniu realizacji każdej ankiety



		elektronicznej dostępne na oficjalnej stronie internetowej LGD oraz wysyłane na adresy email wnioskodawców - zebranie łącznie 100 ankiet w ciągu danego roku (online oraz po doradztwie, szkoleniach).	możliwość podniesienia jego jakości.	
<b>NAZWA DZIAŁANIA KOMUNIKACYJNEGO:</b> Kampania informacyjna poświęcona efektom realizacji LSR				
<b>CEL KOMUNIKACJI:</b> 1, 4, 6				
<b>TERMIN:</b> W każdym roku realizacji LSR				
<ul style="list-style-type: none"> <li>- beneficjenci,</li> <li>- mieszkańcy obszaru LGD,</li> <li>- media lokalne,</li> <li>- uczestnicy operacji.</li> </ul>	Artykuły w prasie lokalnej obejmującej obszar LSR	- przynajmniej 1 artykuł podsumowujący dany rok realizacji LSR, - 750 poinformowanych osób w jednym roku.	Zwiększy się partycypacja lokalnej społeczności w realizacji LSR.	Ankiety na koniec każdego roku realizacji LSR oraz bieżąca analiza prowadzonych działań.
	Artykuły na stronie internetowej LGD oraz partnerów samorządowych należących do LGD, jak również lokalnym portalu internetowym	- przynajmniej 1 artykuł podsumowujący dany rok realizacji LSR, - 2500 poinformowanych osób w jednym roku.	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. stanu realizacji LSR oraz działalności LGD.	
	Informacje na portalach społecznościowych	- zamieszczenie 1 wpisu podsumowującego dany rok realizacji LSR, - 300 poinformowanych osób w jednym roku.	Podniesienie wiedzy mieszkańców obszaru LGD nt. stopnia realizacji LSR.	
	Publikacja informacyjno-promocyjna dystrybuowana na obszarze LGD	- publikacja i kolportaż co najmniej 2 edycji publikacji w 2019 r. i 2022 r., - co najmniej 4 000 poinformowanych osób.	Wzrost udziału mieszkańców w procesie monitoringu LSR i LGD.	
	Konferencja promocyjno-informacyjna	- zorganizowanie po 1 konferencji nt. dobrych praktyk realizacji projektów w ramach LSR w 2019 i 2022 r., - co najmniej 200 uczestników konferencji.	Podniesienie wiedzy mieszkańców obszaru LGD nt. stopnia realizacji LSR.	
	Spotkania podczas Sesji Rady u partnerów samorządowych tworzących LGD	- wygłoszenie przynajmniej raz w roku 1 prezentacji podczas sesji w każdej gminie lub powiecie należącej (-ym) do LGD.		
	Mailingi	- wysłanie 1 artykułu podsumowującego każdy rok realizacji LSR na adresy email członków LGD, - 500 rozesłanych maili		
	Newsletter – wysyłanie informacji	- wysłanie 1 artykułu podsumowującego każdy rok realizacji LSR do osób zapisanych		

		w newsletterze dostępnym na oficjalnej stronie LGD (ok. 200 osób)		
	Ciągłe informowanie społeczności lokalnej nt. dobrych praktyk realizacji projektów w ramach LSR za pomocą wiadomości bieżących na stronie internetowej	- funkcjonowanie strony internetowej LGD wraz z zakładką „Aktualności”, - co najmniej 100 osób odwiedzających miesięcznie oficjalną stronę internetową.		